

Jidu'um tse'e vya'kxtk je Qy Kats je Qy Ayoook

Ku je Jesucristo vyaajñ jets mínupe'e je Espíritu Santo

¹ Ñumájiva Teófilo, je muto'k naક juu' ats mitse'e ntuknuja'yi, jemts atse'e njavyejtkujx nujom juu' jatye'e je Jesús tyon'ukvaan jets juu' jatye'e je jayu tyukyak'ixpajk'ukvaan.

² Ve'em tse'e d^ut^on'ukvaajñ d^uk^ojts'ukvaajñ van'it paat ku ve'e chajpejtⁱni, je Espíritu Santo tse'e putajkijup vye'na namvaate'e d^utuk'ix p^an ti ve'e tyóndap kyótstap je kyukátsivatajk juu' ve'e vyinko^oon.

³ Ku ve'e je jayu yak'o^o'kjini, van'it tse'e jyoo-jntykpajknuva jetse'e va'ajts ñaa^ñajkn^uke'xnatajkiji may nax, ñuja'vidinup tse'e je jayu juu' ve'e íxj^udu mótuju^udu jets joojntykip je'e ve'e je Jesús. Vujxtkupx xaaj tse'e ñaa^ñajkn^uke'xnatajkiji jetse'e d^utukmukojtsti vint^o je'e ve'e ku ve'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am ky^am.

⁴ Jemna tse'e je Jesús d^uma^ñdada vye'na ku ve'e ña'muxjidi:

—Ka'a ve'e yaja Jerusalén mpítsumdat, yaja tse'e x'a'íxtat ku ve'e je Dios Tee' je vyaanduk dukutyónut, ve'em ax jo'n x'amotunajxti ku ats miitse'e nvaajnjidi.

⁵ Tyúvam xa je'e ve'e jets je tsoxk na^ñaj ve'e je Juan je jayu tyukyaknapejt, ax ve'e'nji tse'e ya it ñáx^ut, van'it^s atse'e jem mja'vin kajxmda

ntukyaknapéttat je Espíritu Santo, ve' em ax jo'n je Nte'yam je vyaanduk duyaktaajñ.

Ku je Jesús chajpejtni

6 Ku ve'e jem je Jesús dumaatve'nada, van'it tse'e du'amotutúvidi:

—Majá Vintsán, ¿myakvimpijtnuvape'e uxyam je israejlit jayu je kyutojkun?

7 Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ka'a xa miitse'e mtukkada'akjada jetse'e xnujávadat pán vin'ite'e je Dios Tee' nupaqamduka dujayep jetse'e juu' dutónut;

8 ax mjayéptap tse'e je makkin ku ve'e je Espíritu Santo mnukada'akjadat, van'it tse'e je númay jayu xvaajnjadat jets pán atse'e. Yaja ve'e jerusaleenit kyajpuñ kujx du'ukva'anut, van'it tse'e nujom yaja judéait y'it jaat, jem samaariait y'it jootm, jets nujom vinxup to'k it to'k naxvijin.

9 Ku ve'e kyojtskujx, van'it tse'e je Jesús pyatajkini jetse'e ñajkxni jem tsapjootm. Íxjudu tse'e je y'ixpajkpatajk. Van'it tse'e to'k pañ je vínut myejts jetse'e je Jesús duyo'tsni, ve' em tse'e du'ixtókidini.

10 Jemna tse'e pyat'ixta vye'na je y'ixpajkpatajk, van'it tse'e tun to'mayji númejtsk je ángeles pyaa'ténijidi poo'p xaxta,

11 jetse'e jidu'um ña'muxjidi:

—Galiléait jáyuda, ¿tise'e mtumpat'íxtup jem tsajm tsøy? Ya Jesús, juu' ve'e uxyam tuchajpét, ya'ajyam tse'e miinnuvap jado'k nax ax jo'n uxyam tux'ixta tuchajpét.

Ku je Matías je Judas dukuteni

12 Van'it tse'e je kukatsivatajk choo'ndi joma ve'e je Olivos Kopk jetse'e vyimpijttinuva jem Jerusalén, ni ka'ajyji kojkm legua dumujékuma je kajpún.

13 Ku ve'e jye'ydi jem kajpún kajxm, van'it tse'e pyejtti jep mumejtsk nukavyet kujxp joma ve'e tutyanda vye'na. Jeme'e vye'nada je Pedro jets je Santiago, je Juan jets je Andrés, je Felipe jets je Tomás, je Bartolomé jets je Mateo, je Santiago juu' ve'e je Alfeo je myajntk, je Simón juu' ve'e je cananista partido dumaqat y'ijt, jets je Judas juu' ve'e je Santiago je y'ónuk.

14 Nujomts je'e ve'e ijtp ñay'amókajada jetse'e chapkotsta. Je'e maqatta tse'e je Jesús je y'utsatajk jets je María juu' ve'e je Jesús je tyak. Jempa tse'e je viijnk ta'axtajkta.

15 Tsapkojtsp jets to'k muk tse'e y'ijtti, van'it tse'e je Pedro tyeni jeja jaanchja'vivatajk akujk, numókupx ja'ii'px jo'n tse'e vye'nada, jetse'e vyaañ:

16 —Utsta ajchta utsta tsa'ada, tun vinkopk je'e ve'e jetse'e tyónjut juu' ve'e jep Kunuu'kx Jatyán kujxp ijtp, je'e juu' ve'e je Espíritu Santo je David tyukkojtsnajx, je'ets je'e ve'e juu' ve'e y'ava'ni je Judas kajx, je'e juu' ve'e je jayu duvovje'y jetse'e je Jesús dumátstat.

17 Uu'm maatts je'e ve'e y'ijt je Judas, ntukmaqatjayejpumdu tsu'm je'e ve'e ya toonk.

18 (Ax je meen juu' ve'e pyajk je kyo'oy to'nun kajx, je'e tse'e yaktukjooy to'k viijn je naax. Je Judas tse'e naxkadaak jetse'e je tyiints pyajva'kxy jetse'e pyítsumni je jyoot je myee'ts.

19 Ax nujom tse'e dunuja'vidi juu' ve'e tsunidup jem Jerusalén, je'e kajxts je'e ve'e yaktukxaji je naax juu' ve'e yakjooy Acéldama, je jerusaleenit ayookts je'e ve'e. Nuu'pun Naaxts je'e ve'e kyatsapítsum.)

20 Ax ve'em tse'e tyoojnji juu' ve'e jep Salmo kujxp vaamp jidu'um:

Va'an je tyajk dutanu tukva'ajts,
ni pana ve'e jem kyatsanat.

Vaampap tse'e jidu'um:

Va'ane'e viijnk dukuténaja dukutsunaja.
Jidu'um tse'e vya'añ.

21 'Ax ve'em tse'e, jeja xa ve'e uu'm maatta je yaa'tyajkta juu' ve'e tuy'it uu'm maatta nujom vinxupe'e je Maja Vintsán Jesú斯 ñajxy tyajki uu'm maatta

22 van'ítani ku ve'e je Juan je Jesú斯 duyaknapejt jets van'it paat ku ve'e je Jesú斯 chajpejtni. Tun vinkopkts je'e ve'e jetse'e nuto'k je yaa'tyajk mpa'mumdat juu' ve'e du'ix je Jesú斯 ku ve'e távani jyoojntykpajknuva vye'na, je'e tse'e je tuvakojtsun dupámu^p jets ve'emam je'e ve'e.

23 Van'it tse'e dupaqamdi numejtsk jetse'e to'k yakvinkónut: je José juu' ve'e Barsabás yaktukxaqivap, yaktijpap tse'e Justo, jets je Matías.

24 Van'it tse'e jidu'um chapkojstsi:

—Maja Vintsán, m'i xkujxp mnuja'vikujxp xa mitse'e nujom je jayu je jyoot je jya'vin jets je vyinma'yun, tuk'ixu aqts to'k aaj pan pan mitse'e mvinkoon juu' ve'e ya numejtska

25 jetse'e dutóuut je kukátsiva toonk juu' ve'e je Judas myasooknu je tyokin kajx jetse'e

ñajkxni joma ve'e tyukkəda'akyju —jidu'um tse'e chapkojtsti.

²⁶ Van'it tse'e je suerte dutoondi jetse'e dunujávadat pən pəne'e tukkəda'akjup. Ax je Matías tse'e ojts tyukkəda'akyju. Van'it tse'e yaktukmupa'midini maat je numakto'k kukátsivada.

2

Ku je Espíritu Santo kyədaaky

¹ Ax ku tse'e dupaaty je pentecostés xaa̯j, jem tse'e vye'nada nujom je jaanchja'vivatajk to'k ka'ajyji amókada.

² Van'it tse'e tun to'mayji du'amotunajxti kyəda'aky jem tsapjootm tsəv ax jo'n je makk poj y'amu'u, jetse'e je təjk duyaktuknojkikujx joma ve'e vye'nada.

³ Jetse'e yak'íxjidi je jan'ayee'nst jo'n juu' ve'e naxkadaak jem kyuvajkmda nuto'k nuto'k.

⁴ Van'it tse'e je Espíritu Santo je makkin jets je vinma'yun myoojyjidi anañujoma pan pan jatye'e jem ve'nidup jetse'e dutóndat juu' ve'e je Nte'yam chajkp, kyojtstu tse'e je ayook juu' ve'e kyavinmótudup, ve'em ax jo'n je Espíritu Santo myo'ojada jetse'e dukótstat.

⁵ Jem tse'e Jerusalén vye'nada je israeejlit jáyuda juu' ve'e je'ydu xaa̯jiva, jetse'e je Nte'yam duvinjávadat duvintsa'agadat; may viijn tse'e je kajpūn joma ve'e choq'ndi.

⁶ Ku ve'e du'amotunajxti juu' ve'e mótpup ax jo'n je makk poj y'amu'u, van'it tse'e ñay'amojkijidi. Atuva atoki tse'e je numay jayu tyuntankajxti kux

je y'aajam je y'ayookame'e y'amotunajxtu to'k jado'k ku ve'e yakmukojtsti.

7 Atva atoki tse'e tyuntaandi jetse'e ñavyaajnjidi:
—¿Tis, ka je galiléait jáyuvap ya'a vine'eda juu'
ve'e uxym kojtstup?

8 ¿Vintsose'e y'oya jetse'e n'amotunajxumda
kakje'e ya n'aajamda ya n'ayookamda?

9 Jeja xa ve'e yaja juu' ve'e tsoo'ndu jem paartiait jets médiait y'it jootmda, jem Elam jets jem Mesopotamia, jem Judea jets jem Capadocia, jem Ponto jets jem Asia,

10 jem Frigia jets jem Panfilia, jem Egipto jets juu' ve'e tsunidup jem áfricait y'it jootm juu' ve'e najxp javee'n jem Cirene. Jéjadava tse'e je israeejlit jáyuda jets je jayu juu' ve'e je israeejlit je jyaanchja'vin dupanajkxtup juu' ve'e jem Roma tsoo'ndu.

11 Nay jéjadava tse'e juu' ve'e tsoo'nduva jem Creta jets jem Arabia. Ax nujom tse'e n'amotunajxumda ya n'avintso aajamda ya n'avintso ayookamda juu' ve'e xtukmukojtsumdup je Nte'yam je myajin.

12 Atva atoki tse'e tyuntankajxti, ka'a tse'e du'ukmutaayvaattini vintso ve'e jyátukadat. Jidu'um tse'e ñay'amotutúvajada vimpit atuj:

—¿Tis ya'a vine'e tyijp? —nay ve'empa— ¿Tis ya'a vine'e ñukajtsp?

13 Ax jempa tse'e juu' ve'e dunuxiiktu dutukxiiktu je jaanchja'vivatajk. Jidu'um tse'e vyanda:

—Mookjudup xa ya'a ve'e. Ta xa ya'a ve'e du'oknaxta je tsaaydum pa'ajk naaj.

Juu' ve'e je Pedro vyaajnjidu je jayu

¹⁴ Van'it tse'e je Pedro tyeni maat je viijnk kukátsivada juu' ve'e numakto'k ijtu, jetse'e makk dumukajts je jayu. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Miitsta, nmu'israeejlit jáyuda, nujom pan pan jaty'e e yájada Jerusalén, amotunaxta oy juu' atse'e nkotsuvaampy.

¹⁵ Ka'a xa ya'a ve'e myo'okjada ax jo'n miitse'e mvinmayda, ajópum xajnume'e uxyam.

¹⁶ Ya'a juu' ve'e uxyam toojnjud kojtsjud, ya'ats je'e ve'e juu' ve'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Joel jyaay jep Kunuu'kx Jatyán kujxp. Jidu'um tse'e dujaajy:

¹⁷ Vaamp xa ve'e je Nte'yam:

“Ku ve'e tyáminit je itákax,
mpámupts atse'e jem jya'vin kajxmda je n'Espíritu
nujom je jayu juu' ve'e to'k it to'k naxvijin
tsuñnidup,
kyojtsnáxtap tse'e ats je n'ayook je mmajntktajkta
jets je mnáxtajkta,
nyak'íxtaptap atse'e juu' atse'e ntsajkp je mmuutskit
ónukta,
kuma'ajtap tse'e je mmújit jáyuda.

¹⁸ Mpámupts atse'e jem jya'vin kajxmda je
n'Espíritu pan pan jaty atse'e xmutoondup
xmupajktup,

je yaa'tyajk jets je ta'axtajk,
jetse'e dukojtsnáxtat ats je n'ayook.

¹⁹ Nyakjéjapts atse'e jem tsajviinm juu' jaty'e e
yaktuk'atúvap,

mpámupts atse'e je nuja'vin jem naxviinm:
je nuu'pun jets je jaajn, jets ooy je jok.

²⁰ Vinkoo'tsinup tse'e je aampa xaj,

jetse'e nuu'pun jo'n je aampa po'ø cháptsinit,
 ka'ana ve'e dupaa'ty vye'nat je xaaj ku ve'e je Maja
 Vintsán kyadaaknit,
 je xaaj juu' ve'e dunumájap jetse'e
 dunuvinkópkat.

21 Nujom tse'e pan pan jatye'e je Maja Vintsán
 dujaanchja'vidup,
 je'e tse'e tso'oktap."

Jidu'um tse'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ.

22 Van'it tse'e je Pedro jyaa'kvaajñ:

—Nmu'israejlit jáyuda, amotunaxta ya ayook.
 Oy miitse'e xnujávada je majin jets je mójit atuva
 jets je mójit nuja'vin juu' ve'e jeja miits mvinku-
 jkta je Nte'yam je kyutojkun kajx tyoon je Jesús, je
 nazarétit jayu.

23 Je Nte'yam tse'e dunupaqajmtki juu' ve'e
 je Jesús játjup náxjup, ñuja'vits je'e ve'e jets
 yakpámup je'e ve'e jem je jayu kya'm juu'
 ve'e tso'oxpajkjudup. Miits xa je'e ve'e
 myakjay'oo'kjudu. Ko'oy jáyuts je'e ve'eda juu'
 ve'e yakcruuzpejtjudu. Je'e tse'e tyoondu juu'
 miitse'e mtsojktu.

24 Ax je Nte'yamts je'e ve'e
 duyakjoojntykpajknuva, je oo'kun'e
 tuknuvaatsjinu, kux ka'a ve'e je oo'kun je
 kutojkun dujayep jetse'e aq'a'k dutunyaktánu.

25 Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n jujpani je David
 dukojtsnajxy je Jesús je y'ayook. Jidu'um tse'e
 vyaajñ:

Nxa'ma'íxp atse'e je Maja Vintsán jeja qats
 nvinkujk,
 je'e maqtts atse'e n'it,
 ve'emts atse'e nkativinmay,

26 je'e kajx tse'e xyoonduk ats ya njoot ya nja'vin
jets ats mitse'e nyakmaja nyakjaancha.

Je'e kajxts atse'e to'k joot n'it,
kux óyam atse'e n'oo'kut, joojntykpajknuvapts
atse'e.

27 Ka'ats mitse'e ats ya njoot ya nja'vin xmaso'okut
jem je oo'kun kya'm,
ka'a ve'e xyakjajtpat jetse'e mya'atut ats ya nni'kx
ya nkopk, ats, mits je mVa'ajts Jayu.

28 Xtuk'ix ats mitse'e je too' juu' atse'e nyo'oyup
jets atse'e xa'ma kajx njoojntykinit,
xyakxoondukupts ats mitse'e ku atse'e n'ijtnit
mits maat.

Jidu'um tse'e je David dukojtsnajxy je Jesús je
y'ayook.

29 'Nmu'israeejlit jáyuda, va'ajts xa ve'e
nnuja'vimda jets oo'ke'e je njujpit jáyuvamda
David, jetse'e ñaxtajkini, kux jeena ve'e je it joma
ve'e ñaxtajki.

30 Ax je David, je Nte'yam je y'ayookts je'e ve'e
kyojtsnajx, ñuja'vits je'e ve'e jets tukvinva'niju
je'e ve'e je Nte'yam jets to'ke'e je chaan je kyooj
kyuténajat kyutsaanajat, je'ets je'e ve'e je Cristo,
juu' ve'e duyakkutojkrap je Nte'yam je jyayu
ve'em ax jo'n je David duyakkutojkji je njujpit
jáyuvamda.

31 Y'ixts je'e ve'e je David jets joojntykpajknuvape'e je Cristo, ve'eme'e vyaajñ jets
ka'a ve'e je Cristo je jyoot je jya'vin tyuntánut jem
je oo'kun kya'm jets ka'a ve'e je ñi'kx je kyopk
mya'atut.

32 Ax je Cristo, je Jesuusjyamts je'e ve'e. Je
Nte'yamts je'e ve'e duyakjoojntykpajknova. Je'ets

aatse'e mpuump je tuvakojtsun jets n'ix aats je'e ve'e ku ve'e távani jyoojntykpajknuva vye'na.

³³ Ax je Nte'yamts je'e ve'e tuknumájjinu jeja y'aka'yun pa'ayi, jetse'e dumqoyni je kutojkun jetse'e dükéxut je Espíritu Santo, ve'em ax jo'n je Nte'yam tyukvinva'niji. Ax nujomts ya'a ve'e juu' ve'e tux'ixta tux'amotunaxta, je Espíritu Saantots ya'a ve'e duyakjéjip.

³⁴ Ka je Davijape'e tsajpejt. Jidu'ume'e viinm vyaajñ:

Je Nte'yam xa ve'e dunujimi ats je nMajá Vintsán: "Ajxtukú yaja ats n'aka'yun pa'ayi

³⁵ namvaat atse'e nyakvintókida pán pán jatye'e mtso'oxpajkjúdup."

Jidu'um tse'e je David du'ava'ni juu' ve'e je Nte'yam kyojts.

³⁶ 'Miitsa, nmu'israeejlit jáyuda, ve'em xa ve'e dutsaq jetse'e va'ajts xnujávadat jets je Jesús, juu' ve'e myakjacryuuzpejtjúdu, je'ejyam tse'e je Nte'yam pyaqám Majá Vintsán, je Cristo, juu' ve'e vyinkoon jetse'e yakkutojknit.

³⁷ Ku ve'e du'amotunajxti, van'it tse'e ñatyukja'vijidi je tyókin jetse'e du'amotutúvidi je Pedro maat je myukukqatsivatajk:

—Nmu'israeejlit jáyuda, ¿tis aatse'e ntónup?

³⁸ Van'it tse'e je Pedro y'atsoojvjidi:

—Vinmayumpijttini, masoaktini je mko'oy joojntykinda, van'it tse'e mnapéttat je'e kajx jetse'e nujava tyánut jets je Jesucristo ve'e mpanajkxuvaandup, ve'em tse'e myaktokinmee'kxtat jetse'e tyákat jem mja'vin kajxmda je Espíritu Santo.

39 Mtukvinva'nijidu xa miitse'e je Nte'yam je Espíritu Santo, yaktukvinva'niduva tse'e je m'ónukta jets nujom pān pān jatye'e jécumda, nujom tse'e pān pān jatye'e je Maja Vintsán vyinkqamp, uu'm je nNte'yamamda.

40 Van'it tse'e je Pedro je nūmay jayu dujaakkojtsjidi, may viijn tse'e je jayu dūtukmukojtsti. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Masoqktini je mko'oy joojntykida, ka'a tse'e xmāqatvintókidat ya ko'oy jáyuda.

41 Ax nujom tse'e pān pān jatye'e dūkuvajktu je'e je y'ayook, napejttu tse'e. Je xāaj tse'e jyaa'knuyojkidi janūtoojk mijil jo'n je jáyuda pān pān jatye'e dujaanchja'vidu je Jesús.

42 Ijtp tse'e dū'amotunaxta juu' ve'e je kukātsivatajk tuk'íxjūdup jetse'e to'k aaj to'k joöt dujayępta, ve'em tse'e chapkotsta jetse'e amoka je chapkaaky dutojkva'kxta ax jo'n je Jesús dūtuujn maät je y'ixpajkpatajk ku ve'e jado'k nax dumaa't'a'óxini.

Vintso je jaanchja'vivatajk oy jayu ñapyaqajmjidi

43 Tsā'agataandu tse'e nujom je jayu juu' ve'e dūkakuvajktu je ayook; ax je kukātsivatajk, ooy tse'e je majin jets je müjít atüva dūtuntoondi je Nte'yam je kyutojkun kajx.

44 Nujom tse'e pān pān jatye'e dujaanchja'vidu je Maja Vintsán, ijpts je'e ve'e ñay'amókajada, oy jayu tse'e ñapyámjada maät je myu-jaanchja'vivatajkta. Pān pān tse'e jep juu' dumaaät, tyuknu'ayo'vidup tse'e pān pān jatye'e katih'ijtuxjūdup,

45 jetse'e dutoo'kta juu' jatye'e y'íxtup jyayejptup jetse'e je meen duyaktonda pán vintso ve'e juu' kya'ijtuxjada to'k jado'k.

46 Jóvum xaaaj tse'e ñay'amókajada jep maja tsaptujkp jetse'e tajkm tajkm je tsapkaaky dutojkva'kxta jetse'e to'k muk kyayda. Xoondük aaj xoondük joöt tse'e ve'em dütonda, to'kji tse'e je jya'vinda to'kji tse'e je vyinma'yunda.

47 Ijtp tse'e je Nte'yam duja'a'myétssta. Oyja'vijidu tse'e anañujoma je jayu juu' ve'e dukajaanchja'vidup je Jesucristo. Jóvum xaaaj tse'e je Maja Vintsán duja'a'kyaknuyóka pán pán jatye'e je Jesucristo dujaanchja'vidup jetse'e ve'em dujayéptat je joojntykin juu' ve'e xaq'ma kajx ijtp.

3

Ku to'k je jayu jyotkadaaky juu' ve'e je tyek dukatukyo'yp y'ijt

1 Toojk yaaxp tse'e vye'na ku ve'e je jayu chapkats, van'it tse'e je Pedro maat je Juan ñajkxti jep maja tsaptujkp.

2 Jóvum xaaajts je'e ve'e jep maja tsaptak'aagup y'it to'k je yaa'tyajk juu' ve'e ka'o'yixjup jetse'e je tyek dütukyo'oyut, ve'emam je'e ve'e kye'x. Yak-patsaampts je'e ve'e jetse'e najkx jep yakjuk jeja je maja tsaptak'aka'a vyinkujk juu' ve'e duxaqaj Tsoj. Jep tse'e je jayu je meen du'amotu pán pán jatye'e tajkidup jep maja tsaptujkp.

3 Ku ve'e je yaa'tyajk du'ix jets jepe'e maja tsaptujkp je Pedro maat je Juan tyakava'anda, jetse'e du'uk'amotu je meen.

4 Van'it tse'e je Pedro maat je Juan vyin'íxjidi, jetse'e je Pedro je yaa'tyajk dñunuujmi:

—Vin'ixu aqats.

5 Van'itts je'e ve'e du'a'iixtk je Pedro maat je Juan, ve'emts je'e ve'e y'ukvinmaajy jets je meene'e yakmo'ovaamp.

6 Ax jidu'um tse'e je Pedro ña'muxji:

—Ka'a qatse'e ti oro ka'a qatse'e ti plata nmaaqda. Juu'ts atse'e nmaaq, nyajkypts atse'e. Je Jesucristo, je nazarétit jayu, je'e tse'e myakjotkadaakjinup. Tena jets jaamni.

7 Van'it tse'e je Pedro je yaa'tyajk je y'aka'yun ka'aj dumajtsji jetse'e duyakténini. Tun jatyji tse'e je tyekuyq'kt jets nujom je tyek myakkpajkni,

8 jetse'e yejtsuk. Van'it tse'e yo'y'ukvaanni, jetse'e je Pedro maat je Juan dumqattajkidi jep maja tsaptujkp, yo'ynup, yejtsuknup, jetse'e je Nte'yam dutunyakmájini dutunyakjaanchini.

9 Nujom tse'e je jayu y'ixji ku ve'e yo'yni jetse'e dutunyakmájini dutunyakjaanchini je Nte'yam.

10 Atuva atoki tse'e tyuntaandi, ka'a tse'e du'ukmutaayvaattini vintso ve'e jyátukadat kux y'íxada je'e ve'e je yaa'tyajk juu' ve'e je tyek dukatukyo'yp y'ijt jets ñuja'vidinupe'e jets je'e je'e ve'e juu' ve'e je meen du'amótup tuy'it jeja je maja tsaptak'aka'q vyinkujk juu' ve'e duxaaj Tsoj.

Ku je Pedro kya'amaajy joma ve'e je eputsooktkunkuu' ve'e duxaaj je Salomón Jye'e

11 Je yaa'tyajk juu' ve'e je tyek dukatukyo'yp y'ijt, ka'a tse'e dumasaq je Pedro maat je Juan. Nujom tse'e je jayu atuva atoki noomp ñajkxti

joma ve'e je eputsooktkun juu' ve'e duxaaj je Salomón Jye'e.

12 Ku ve'e je Pedro du'ix, van'it tse'e je numay jayu dñnuujmidi:

—Nmu'israeejlit jáyuda, ¿tyajxse'e xtuk'atúvada? ¿Tyajxts aqatse'e xvin'ixta ax jo'n aats ya'a ve'e kuyanyakyo'pyuk aqats ya n'avintso makkin kajx aqats ya n'avintso va'ajts joqt kajx?

13 Je njupit jáyuvamda, je Abraham, je Isaac, maat je Jacob, je'e je Ntye'yamda tse'e duyakmaji duyakjaanchi je y'Onuk Jesús, je'e juu' miitse'e mpaqamdinu jem je Pilato kya'm. Ku ve'e je Pilato y'ukmaso'okuvaajnji naspaka, ka'ats miitse'e xyakjajtti.

14 Nojk'óy xa ve'e kux'amótudi jetse'e kuyakmasaq je Jesús, va'ajts jayu je'e ve'e jets tuy je jyáyuvin je jyoojntykin. Ax ka'a tse'e ve'em xtoondi. Je'ets miitse'e m'amótudu jetse'e tyánut naspaka to'k je yakjayu'oo'kpa.

15 Je'ets miitse'e myakjay'oo'kjudu pane'e je joojntykin duyajkp. Ax je Nte'yam tse'e yakjoojntykpajkjinuva. Mpumpts aqatse'e je tuyakojtsun jets n'ix aqats je'e ve'e je Jesús ku ve'e távani jyoojntykpajknuva vye'na.

16 Je Jesuusjyam tse'e tuđuyakjotkädaakni, tudumajumoyni ya yaa'tyajk juu' ve'e m'íxtup jetse'e m'íxada. Je'e kajx ku aqatse'e njaanchjáva je Jesús, je jaanchja'vin tse'e duertoomp jetse'e ya yaa'tyajk tuchaq'ak, ve'em ax jo'n uxyam x'ixta jo'n.

17 Miits, jáyuda, maat je myakkutojkpada, myakjay'oo'kjudu tse'e je Jesús. Ax nmuja'vipts aqatse'e

jets ka'a ve'e oy xnuja'vidi juu' ve'e mtoondu.

18 Ve'em tse'e je Nte'yam d^ukutyuujn juu' ve'e y'ava'ni je y'ayook kojtsnajxpatajkta, je'ets je'e ve'e jets tsaachpaa'tupe'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.

19 Je'e kajx tse'e, vinmayumpijttini, maso^oktini je mko'oy joojntykinda, panajkxtini je Nte'yam, ve'em tse'e je Nte'yam mtokinmee'kxjadat jetse'e xjayéptat jem mja'vin kajxmda je xoojntkun juu' ve'e je Maja Vintsán mmo'ojadap.

20 Je Nte'yam tse'e d^ukejxnuvap je Cristo,

21 óyame'e vinkopk jetse'e uxyam je Cristo jem tsapjo^otm tyánut. Ku ve'e je Nte'yam nujom juu' jaty du^uyak'o'yikáxut, van'it tse'e je Cristo myiin-nuvat jado'k nax, ve'em ax jo'n jujpani vyaaandi je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta.

22 Jidu'^um xa ve'e je Moisés dunujmi je njujpit jáyuvamda: "Vinkánani xa ve'e je Maja Vintsán, je nNte'yamamda, dujayep nuto'k uu'm je njáyuvamda, ve'em ax jo'n atse'e xvinkaajn, juu' ve'e mkojtsnajxuxjadap je Nte'yam je y'ayook, je'e tse'e mkats'amotunáxtap.

23 P^an p^an tse'e d^uksamajapaamp je ayook juu' je'e ve'e kyótsup, ka'ats je'e ve'e y'ítut je Nte'yam je jyayu." Jidu'^um tse'e je Moisés vyaaajñ.

24 Van'it tse'e je Pedro jyaa'kvaaajñ:

—Ax ve'em tse'e, van'ítani ku ve'e je Samuel jyoojntyki jets p^an p^an jatye'e jaa'kmiindu, nukojtstu tse'e nujom je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta juu' ve'e uxyam toojnjudup kojtsjup.

25 Uu'm xa ve'e xtsaanimdup xkoojimdup

je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta. Xtukk^qadaakumdupts uu'm je'e ve'e juu' ve'e je Nte'yam tyukvinva'nidi je njujpit jáyuvamda. Jidu'um tse'e je Nte'yam d^un^uujmi je Abraham: "Mits je mtsaan je mkooj kajx tse'e dupaa'ttat je kunoo'kxun je jayu p^{an} nuvinxupe'e cha^qanada to'k it to'k naxvijin."

²⁶ Ku ve'e je Nte'yam je y'On^uk Jes^us dukejx yaja naxvijin, too'vajkpts uu'me'e xtuknu^qejxumdi jetse'e xkunoo'kxumdat, ve'em tse'e nmaso^qokumdinit nujom juu' jatye'e ka óyap.

4

Ku je Pedro ma^qat je Juan duvinténi^di p^{an} p^{an} jatye'e d^un^umájidup jep tsaptujkp

¹ Jemna tse'e je Pedro ma^qat je Juan dumukotsta vye'na je nu^umay jayu, van'it tse'e ñuje'yjidi je tee'tajk ma^qat je saduceotajk jets je tsapt^qkmutoompa juu' ve'e d^un^uvintsánip je tsapt^qkmutoompatajk,

² je'e ve'e ejkj^udup ku ve'e je Pedro ma^qat je Juan je jayu du^uvaajnjada jets joojntykpajknuva ve'e je Jes^us, jetse'e je jayu du^uvaajnjiduva jets joojntykpajknuvape'e je jayu je'e kajx ku ve'e je Jes^us jyoojntykpajknuva.

³ Van'it tse'e yakmajtsti jetse'e yakpoxuntakpaamdi kux tánani ve'e van'it je it vye'nini, je kujápite'e du^uyakpitsumuva'anda jetse'e du^utókimpayo'oydat.

⁴ Ax nu^umay tse'e p^{an} p^{an} jatye'e du^uamotunajxtu je ayook juu' ve'e je Pedro tukka'amaajy^udu, je'e tse'e dujaanchja'vidu

je Jesús. Tunjaa'knuma'yidu tse'e pān pān jatye'e je Jesús dujaanchja'vidu, ax ve'em tse'e jye'ydi numugooxk miijl jo'n je yaa'tyajkta, apūk je ta'axtajkta maat je pi'k ónykta.

5 Je kujápit tse'e ñay'amojkijidi jem Jerusalén je israeejlit yakkutojkpada maat je myújit jáyuda jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpada.

6 Je'e maat tse'e vye'niva je Anás, je tee' je'e ve'e juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta, nay ve'empa je Caifás, je Juan, je Alejandro, jets nujom je tee'tajk je vyintsañda.

7 Ku ve'e ñay'amojkijidi, van'it tse'e dunukejxidi je Pedro maat je Juan. Ku ve'e duyakmiindi, van'it tse'e jeja itakujk dupaamdi, jetse'e du'amotutúvidi:

—¿Pān tse'e tumna'muxjada jets ya'a ve'e xtóndat? ¿Pan'e ya kutojkun mmooyjüdup?

8 Van'it tse'e je Pedro je Espíritu Santo myoojyji je makkin jets je vinma'yun jetse'e dutónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp, jetse'e vyaajñ:

—Miitsta, je kajpun je ñuvintsanda, müjit jayutajkta,

9 miits xa aatse'e x'amotutúvidup je y'oy je'e juu' ve'e yaktoojni to'k je jayu juu' ve'e pajkjup tuy'it. Je'e ve'e mnujavavaandup vintso ve'e y'o'yini.

10 Yájats atse'e miits mvinkujkta n'avana jetse'e xnujávadat vintso ve'e ya jayu mvinténajada makkatsots. Ax ka miitsjyap tse'e mnujávadap, nay ve'empa ve'e dunuja'viduvat nujom pān joma jatye'e je israeejlit jayu. Je Jesucristo, je nazarétit jayu, je'e juu' miitse'e myakjacryuuzpejtjüdu jetse'e je Nte'yam yakjoojntykpajkjinuva, je'e

tse'e je kutojkun duyajk jetse'e ve'em ya majin yaktun.

¹¹ Ve'em xa miitse'e xtonda ax jo'n je pojtsatajk juu' ve'e dumasooktu to'k je oy tsaaj kuxe'e duko'oyja'vidi. Ax ux'ook tse'e je oy tsaaj yakpuujm joma ve'e dunuvinkopkikux je maja tsaptakpats. Ve'em tse'e xtonda kuxe'e xko'oyjávada je Jesucristo, je'e juu' ve'e je Nte'yam pyaam jetse'e dunuvintsanikajxnit nujom juu' jaty.

¹² Je Jesuusji tse'e o'yixjup jetse'e xmo'yumdat je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. Ni pana xa ve'e je Nte'yam jado'k dukatuknuvana yaja tsajp pa'tki jetse'e je ntókinam xtuknuvaatsumdat —jidu'um tse'e je Pedro vyaajñ.

¹³ Ku ve'e du*l*'ixti jets makk aaj makk joote'e je Pedro maat je Juan kyotsta, jetse'e dunuja'vidi jets ka'a ve'e y'ixpúkada, atuva atoki tse'e tyuntaandi. Van'it tse'e je nuja'vin dupajkti jets je'eda ve'e je Jesús dumqaatvíttu.

¹⁴ Jempa tse'e vye'niva je yaa'tyajk juu' ve'e je tyek dukatukyo'yp yijt, je'e kajx tse'e dukoo'kmutaayvaattini pan vintso ve'e kudunuvampejtti.

¹⁵ Van'it tse'e yakkejxpítsumdi jetse'e aje'ejyji tyaandi jetse'e dukojtsmóktat.

¹⁶ Jidu'um tse'e ñavyaanjidi vimpit atuj:

—¿Tise'e nto'numdap maat ya jáyuda? Ñuja'vidinup xa ve'e nujom pan pan jatye'e tsuunidup yaja Jerusalén jets ta ya'a ve'e ya jayu duyakjotkad'a'akta. Ka'a tse'e ñun'oya vintso ve'e nva'numdat jets ka'a ya'a ve'e je majin tudutonda.

17 Va'an tse'e du'atsa'kimda jetse'e ni pana dukoo'ktuknuja'vidinit je Jesús jye'e, ve'em tse'e kyajaa'kva'kxtukut ya ayook —jidu'um tse'e ñavyaajnjidi.

18 Van'it tse'e duvatssoovdi jetse'e dutukpavaandi jets ni vintsova ve'e je jayu dukoo'kvaajnjidinit ukpu dukoo'ktuknuja'vidinit je Jesús jye'e.

19 Ax van'it tse'e je Pedro maat je Juan ña'muxjidi:

—Payo'oyda n'it viinm pan oy je'e ve'e jeja je Nte'yam vyinkujk jets miitse'e myakkatsapáktat jets ka'a ve'e je Nte'yam.

20 Ka'a xa ve'e nvaat jets aats je'e ve'e nkah'avánat juu' aatse'e n'ix jets juu' aatse'e n'amotunajx.

21 Ku ve'e dujaal'ktoondi vintso ve'e du'atsa'agadat, van'it tse'e dumasookti, ka'a tse'e dupaatti ti ve'e tyukkutsaachpaadadap, kux nujome'e je jayu je Nte'yam duyakmájidi duyakjaanchidi je'e kajx juu' ve'e toojnju kojtsju.

22 Je yaa'tyajk juu' ve'e jotkadaaknu, vu(j)xtkupx joojnt náxyanits je'e ve'e yve'na.

Ku je jaanchja vivatajk je Nte'yam du'amótudi je makk aaj je makk joot

23 Ku ve'e yakmasoockti je Pedro maat je Juan, van'it tse'e ñajkxti joma ve'e je myujatyoo'tajkta, jem tse'e dutukmumaajntykti vintso ve'e ña'muxjidi je tee'tajk je vyintsanda maat je israejlit je myújit jáyuda.

24 Ku ve'e du'amotunajxti, van'it tse'e nujom chapkojtsti. Jidu'um tse'e vyaandi:

—Majá Vintsán, mits xa ve'e je Nte'yam. Mits tse'e mpaqam ya tsajp ya naax, je maaxy naqaj, jets nujom juu' jatye'e ijtp jem tsajviinm jets yaja naxvijjn.

²⁵ Myajk mitse'e ya ayook juu' ve'e je Espíritu Santo tyukkojtsnajx je David. Jidu'umts je'e ve'e vyaajñ:

¿Tyajx tse'e ñaajkjotma'atjada je jayu juu' ve'e ka je israeejlitap

jetse'e je israeejlit jayu duvinmayda jetse'e dutóndat juu' ve'e ka'o'yixjudup?

²⁶ Nay'amojkijidu tse'e je naxvijnit yakkutojk-pada jetse'e dutso'oxpáktat je Majá Vintsán maqat je Cristo.

Jidu'um tse'e ya ayook juu' ve'e je Espíritu Santo je David tyukkojtsnajx.

²⁷ 'Tyúvam xa ya'a ve'e juu' ve'e je Espíritu Santo kyojts. Navyaatju xa ve'e je Herodes maqat je Poncio Pilato je vyinma'yunda maat je israeejlit jáyuda jets pán pán jatye'e ka je'epita, je'e tse'e dutso'oxpajktu je mva'ajts ónuк Jesús, juu' mitse'e mvinkoón jetse'e yakkutojknit.

²⁸ Ve'emts je'e ve'e dutoondi juu' ve'e mnupajmtki jetse'e ve'em tyónjut kyótsjut.

²⁹ Majá Vintsán, amotunaxu to'k aaj uxyam vintso ve'e vya'anda jets aqatse'e x'atsa'agadat. Mooyk aats mitse'e je makk aaj je makk joot jets aqatse'e ve'em je jayu nvaajnjadat je mkats je m'ayook kaja'vina katsa'kina, aqats, mits je mmutoompa je mmupajkpa,

³⁰ jets aqatse'e mits je mkutojkun kajx je pa'am jayu nyakjotkada'aktat, jets aqatse'e je mva'ajts

ónuk Jesús je makkın xmo'ot jets aatse'e ntónut je müjit atuva jets je majin.

31 Ku ve'e chapkojtskajxti, van'it tse'e y'ojxi jem joma ve'e vye'nada. Nujom tse'e je Espíritu Santo myoojyjidi je makkın jets je vinma'yun jetse'e dutóndat juu' ve'e je Nte'yam chajkp, makk aaj makk joöt tse'e je Nte'yam je kyats je y'ayook dukojtsti.

Vintsoje jaanchja' vivatajk dutukjoojntykidijuu' ve'e y'ixtu jyayejptu

32 Je numay jayu juu' ve'e je Jesús dujaanchja'vidu, to'kji tse'e je jya'vinda to'kji tse'e je vyinma'yunda. Ni pana tse'e kyava'añ jets y'avintso je'e je'e ve'e pan tii, nujom juu' ve'e y'íxtup jyayejptup, ve'em tse'e dujávada jets nujome'e duje'eda.

33 Je kutojkun maat tse'e ooy je kukatsivatajk dutun'ava'nidi jets joojntykpajknuva ve'e je Maja Vintsán Jesús. Ooy tse'e je Nte'yam tyunkunoo'kxjada anañujoma.

34 Ka'a ve'e pan pane'e juu' nunka'ijtuxjudup, kux je'eda pan pan jatye'e je naax ukpu je tajk dujayejptup, tyoo'ktupts je'e ve'e

35 jetse'e je meen je kukatsivatajk dutukkatakada, ve'em tse'e to'k jado'k yakma'a pan vintso ve'e juu' kya'ijtuxjada.

36 Jem tse'e vye'na to'k je jayu juu' ve'e je Leví je chaan je kyooj, Joseejts je'e ve'e xyaaaj, chípreit jayu, Bernabé je'e ve'e je kukátsiva tyijjada. (Jidu'um tse'e kyatsapítsum je Bernabé, Yakjot'amájiva.)

37 Je Bernabé tse'e to'k viijn je naax dutoo'k jetse'e je meen dutukkatajki je kukátsivatajk.

5

Je tokin juu' ve'e tyoondu je Ananías maat je Safira

1 Ax jempa tse'e jado'k je jayu juu' ve'e Ananías duxaaj. Je'e maat je ñuda'ax Safira, je'e tse'e to'k viijn je ñaax dutoo'ktu.

2 Van'it tse'e je Ananías dupajkva'kxy je naxtsov jetse'e to'k viijn dutukkatajki je kukátsivatajk, ve'em ax jo'n nujom je meen kuy'ijt. Ñuja'vipts je'e ve'e je ñuda'ax jets ve'eme'e dutonuva'añ.

3 Van'it tse'e je Pedro dunuujmi je Ananías:

—Ananías, ¿tyajxts mitse'e je Satanás tux'ituma'a jetse'e tutyaka jem mja'vin kajxm jetse'e ve'em xvin'aa'nuva'añ je Espíritu Santo? Mnapyajmjup xa mitse'e ax jo'n to'k ka'ajyji je mnaxtsov taakuxyakmejts; ax taat se'e xpukan.

4 ¿Ka mits je mnaaxap je'e ve'e tuy'it? Ku tse'e tuxtaa'k, ¿ka mits je mmeenapts je'e ve'e tuy'it? ¿Tyajxts mitse'e ve'em tumjátuka? Ka je jáyuvap xa mitse'e mvin'ump; je Nte'yame'e mvin'aa'nuvaampy.

5 Ku tse'e je Ananías du'amotunajxy, aa'k tse'e ñaxkadaaky. Ax nujom tse'e pan pan jatye'e dumótudu vintso ve'e y'aa'k, ooy tse'e tyuntsa'kipajkkajxti.

6 Ku ve'e je Ananías y'aa'k, van'it tse'e je vajutyajk tyénidi, jetse'e je ñi'lkx je kyopk dutukvimpitti je vit, jetse'e duyaknajkxti ni naxtajkiva.

7 Ku ve'e toojk hora jo'n je it ñaxy vye'na, van'it tse'e je Ananías je ñuða'ax jye'y. Ka'ats je'e ve'e duñujava ti ve'e toojnju kojtsju.

8 Van'it tse'e je Pedro y'amotutúviji:

—Vaajnja ats, ¿vanxúpame'e tūmyakmo'oda ku ve'e tuxtoq'kta je mnaax?

Van'it tse'e y'atsaqajv:

—Vanhúpam xa je'e ve'e.

9 Van'it tse'e je Pedro ña'muxji:

—¿Tyajx tse'e tuxkojtsmókta jetse'e xvin'aa'ndat je Espíritu Santo?, juu' ve'e ijtp jem je Maja Vintsán jya'vin kajxm. Uxep xa ve'e taq'aagup myejtstini juu' ve'e ojts je mnuyaay tudyaknaxtajkidini. Uxyamts mits je'e ve'e najkx myaknaxtajkijidinuva —jidu'um tse'e je Pedro vyaaajñ.

10 Tun je'yji tse'e ñaxvipp jeja je Pedro vyinkujk jetse'e je jya'vin tyukvaatsjini. Ku ve'e tyajkidi je vajutyajkta, aa'kani tse'e dupaattini. Van'it tse'e duyakpítsumdini jetse'e ojts duyaknaxtajkidini jeja je ñuyaay pya'ayi.

11 Tsá'kipajktu tse'e je jaanchja'vivatajkta jets nujom pān pān jatye'e dumótudu.

Ku ooy je müjit nuja'vin jets je müjit atuva yaktuujn

12 Tyoondu tse'e je kukátsivatajk jeja je númay jayu vyinkujk ooy je müjit nuja'vin jets je müjit atuva je'e kajx ku ve'e je Nte'yam je kyuto-jkun myoojyjidi. Jem tse'e je jaanchja'vivatajk ñay'amókajada y'ijt to'k ka'ajyjida joma ve'e je epütsooktkun juu' ve'e duxaaj je Salomón Jye'e,

to'kji tse'e je jyo^otta je jya'vinda to'kji tse'e je vycinma'yunda.

¹³ Cha'kidup tse'e je numay jayu jetse'e je jaanchja'vivatajk dumaqatnay'amókajadat; óyam tse'e vye'ema, vintsq'a'kijidup tse'e anañujoma je jayu.

¹⁴ Ax jaa'knuma'yi'ataqatstinu tse'e je jayu juu' ve'e dujaanchja'vidup je Maja Vintsán, je yaa'tyajk jets je ta'axtajk.

¹⁵ Je jayu juu' ve'e jemda, je'e tse'e duyakpítsumdu jem maajntkun kajxm je pya'am jáyuda jetse'e dupaqamdi jeja too' aajy joma ve'e je Pedro ñaxuva'añ, ve'em tse'e oyje'e je y'ake'exa pyaa'tjadat jetse'e jyotkada'aktat.

¹⁶ Je'yduva tse'e numay je jayu juu' ve'e jem viijnk kajpuñ kajxm tsøo'ndu juu' ve'e je Jerusalén dumutámidup, yakje'myojktu tse'e je pya'am jáyuda maat je'e pan pan jatye'e jem jya'vin kajxmda je ko'oyjáyuvap. Nujom tse'e duyakjotkàdakkajxtini.

Ku je kukatsivatajk yakmajtsti

¹⁷ Van'it tse'e jyotma'tti je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta maat je saduceotajk juu' ve'e myaatve'nidup,

¹⁸ je'e kajx tse'e je kukatsivatajk duyakjamajtsjidi jetse'e duyakjapyaqajmjidi jep poxuntujkp.

¹⁹ Ax to'k tse'e je Maja Vintsán je y'aangeles koo'ts je poxuntak'aka'a duyak'avaach jetse'e je kukatsivatajk duyakpítsumdi, jetse'e dunuujmidi:

²⁰ —Najkxta jep maja tsaptujkp, jep tse'e je numay jayu xvaajnjadat pan vintso ve'e

dujayejptinit je joojntykin juu' ve'e xə'ma kajx ijtp.

²¹ Ku ve'e du'amotunajxti, van'it tse'e je kujápit tyajkidi jep maja tsaptujkp jetse'e je jayu duyak'ixpajkti.

Ax je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta maat je jayu pən pən jatye'e myaatta vye'na, je'e tse'e duvomojktu pən pən jatye'e dunumájiduvap jep tsaptujkp. Van'it tse'e dunukejxidi je kukátsivada jep poxuntujkp.

²² Ku ve'e je tsaptakmutoompa jye'ydi jep poxuntujkp, ka'ats jepe'e dupampaatti, van'it tse'e vyimpijttinuva je kats maat,

²³ jetse'e vyanda:

—Oy atuk xa aatse'e je poxuntajk tumpaa'ty. Jep tse'e vyinténajada pən pən jatye'e du'ix'ijttup. Ax kuts aatse'e tūnyak'ava'ach, ka'ats aatse'e jep tumpampa'a'ty.

²⁴ Ax ku tse'e du'amotunajxti je tee'tajk je vyintsanda maat je tsaptakmutoompa juu' ve'e dunuvintsanip je tsaptakmutoompatajk, ka'a tse'e duvinmótudi pən vintso je'e ve'e najkx kyukaxa.

²⁵ Van'it tse'e to'k je jayu jye'y juu' ve'e tuknuja'vijidu, jetse'e ña'muxjidi jidu'um:

—Je yaa'tyajkta juu' ve'e tuxpoxuntakpamda, jepts je'e ve'e je numay jayu duyak'ixpakte maja tsaptujkp.

²⁶ Van'it tse'e je tsaptakmutoompa juu' ve'e dunuvintsanip je tsaptakmutoompatajk maat je jayu, je'e tse'e ojts dumatsta je kukátsivada, ka'a tse'e dujomtonda dutitonda, je'e ve'e chə'kidup kux ku ve'e je numay jayu chaka'atsjadat.

27 Ku ve'e du�akmejtsti, van'it tse'e dupaqamdi jeja je jayu vyinkujkta juu' ve'e dunumajidup jep tsaptujkp. Van'it tse'e ña'muxjidi je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta:

28 —¿Ka mákkap aats miitse'e ntukpavaandi jets ka'a ve'e je jayu x'ukvaajnjidinit je Jesús jye'e? Ax íxtats n'it juu' ve'e tuxtonda. Nujom tse'e je jayu juu' ve'e yaja Jerusalén, ta tse'e dunujávada juu' miitse'e myak'ixpajktup, jets aatse'e xtuktokinava'anda ku ve'e je Jesús y'aa'k.

29 Van'it tse'e je Pedro maat je viijnk kukátsivada y'atsqojvjidi:

—Tun vinkopk xa je'e ve'e jetse'e je Nte'yam yakkatsapákut. Ax pan pyavaampy tse'e je jayu juu' ve'e kyapaatyp kyah'akeeguiip maat je Nte'yam je y'ayook, ka'a tse'e yaktónut.

30 Je njujpit jáyuvamda je Ntye'yamda, je'e tse'e du�akjoojntykpajknuva je Jesús, je'e juu' miitse'e myakjay'oo'kjudu ku ve'e xyakjacryuuuzpejtjidi.

31 Je Jesús tse'e tsajpejtnu je Nte'yam je kyutojkuñ kajx jetse'e je Nte'yam je majin myoojyini ku ve'e jeja y'aka'yun pa'ayi dupaqamni, ax ve'em tse'e je Jesús y'il Yakkutojkpa jets Yaktsookpa, ve'em tse'e je israeejlit jayu vyinmayumpijttinit, je kyo'oy joojntykin dumasooktinit, jetse'e je tyokin yakmee'kxjadat.

32 N'ix nmotu aatse'e je Jesús ku ve'e távani jyoojntykpajknuva vye'na. Ax je Espíritu Santo, juu' ve'e je Nte'yam myooyp pan pan jatye'e katsupajkjudup, je'e tse'e je tuvakojsun dupaqampap jets ve'emam je'e ve'e je Nte'yam dutuujn —jidu'um tse'e vyaaandi.

33 Ku ve'e du'amtunajxti, ooy tse'e tyun'ejkjidi tyunjot'aajnjidi, je'e kajx tse'e du'ukkojtsmojkti jetse'e kuduyakjay'oq'kjidi je kukátsivada.

34 Ax je jayu juu' ve'e dunumájidup jep tsaptujkp, jeja tse'e je'e y'akujkta vye'na to'k je fariseo juu' ve'e Gamaliel duxaaj. Je pava'nune'e tyukyak'ixpujkp. Ooy je'e ve'e je jayu tyunvintsa'agaja. Je'e tse'e teni jetse'e dupavaajñ jetse'e duyakpítsumdat je kukátsivada namvaate'e vee'n je it ñaxy.

35 Van'it tse'e dunuujmi je myujatyoo'da:

—Miitsta, nmu'israeejlit jáyuda, tumpayo'oyda oy pan ti ve'e mtonuvaandup maat ya'a ya yaa'tyajkta.

36 Jem xa ve'e to'k je jayu y'ijt juu' ve'e Teudas duxaaj, ve'emts je'e ve'e ñapyäajmji ax jo'n je jayu juu' ve'e dunumájip. Numaktaaxk mókupx jo'n tse'e je jayu pyanajkxji. Ku ve'e je jayu yak'oq'kjidini, van'it tse'e yo'vyä'kxkajxtini nujom pan pan jatye'e panajkxjüdu. Je vaatji tse'e kyukajxini.

37 Ku ve'e je it ñajxy, van'it ku ve'e je jayu yaknujaaydi, jempa tse'e je Judas, galiléait jayu. Numay tse'e je jayu pyanajkxji. Ax yak'oq'kjuduva tse'e je jayu jetse'e yo'vyä'kxkajxtini nujom pan pan jatye'e panajkxjüdu.

38 Je'e kajx tse'e, kadi xvintsonda ya'a ya yaa'tyajkta, kadi xtso'oxpákta. Kux pan jayu je'e ve'e juu' ve'e ya kutojkun moojyjudup jetse'e dutóndat juu' ve'e tyoondup, kukáxapts ya'a ve'e;

39 ax pan je Nte'yamts je'e ve'e juu' ve'e ya kutojkun moojyjudup, ka'a tse'e m'o'yixjada

jetse'e x'amaqdaagadat. Nay'íxjada kux ku ve'e je Nte'yam xts'o'oxpáktat —jidu'um tse'e je Gamaliel vyajñ.

40 Tuktajkijidu tse'e je kats. Oyam tse'e vye'ema, ku tse'e dunukejxidi je kukátsivada, van'it tse'e duvojpti, jetse'e dupavaandi jets ka'a ve'e je jayu dul'ukvaajnjidinit je Jesús jye'e. Van'it tse'e dumasookti.

41 Van'it tse'e je kukátsivada duvinva'kvaatsti je jayu juu' ve'e dunumájidup jep tsaptujkp; va'ajts xoojntktup tse'e ñajkxtini kux yakjajtuxjudu ve'e je Nte'yam jetse'e yakvijink'ixti je Jesús kajx.

42 Jóvum xaaj tse'e duvak'ixpakta jetse'e dukotsta jets je Jesús je'e ve'e je Cristo, je'e juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit. Ve'em tse'e dutoondi jep maja tsaptujkp jets ve'empa tajkm tajkm.

6

Ku yakvinkoondi nuyuxtojtuk je patto'nivada

1 Ax ku tse'e ñuma'yi'atq'atsta je jayu juu' ve'e je Jesús dujaanchja'vidup, van'it tse'e chaachvin-mapyajkti je'e juu' ve'e dukojtstup je griego aaj. Ve'em tse'e vya'anda jets ka'a ve'e je kyu'aq'k ta'axtajk yak'ixpaa'tta ku ve'e jóvum xaaj je kaaky je naaj vya'kxy.

2 Van'it tse'e je numakmejtsk kukátsiva duyaknay'amojkjidi je jaanchja'vivatajcta, jetse'e jidu'um dunuyujmida:

—Ka'a xa ve'e y'oya jets aatse'e je Nte'yam je kyats je y'ayook ntukka'amay'atúvat jets aatse'e je kaaky je naaj nyakva'kxut.

3 Je'ē kajx tse'e, utsta ajchta, vinkonda nūvuxtojtuk je yaa'tyajk amiitsjida juu' ve'e oy yaknukojtstup, juu' ve'e vijta kejta jets juu' ve'e je Espíritu Santo mōojyjudup je makkin jets je vinma'yun jetse'e dūtóndat juu' ve'e je Nte'yam chajkp, je'ē tse'e mtukpava'andap ya toonk,

4 ax ve'emts aatse'e ntsapkojtsténat jets aatse'e ijtp je jayu ntukyak'ixpákut je Nte'yam je kyats je y'ayook —jidu'um tse'e vyaandi.

5 Y'oyja'vidu tse'e nujom je jaanchja'vivatajk. Van'it tse'e duvinkoondi je Esteban, to'k juu' ve'e to'k aaj to'k joot dujaanchja'vip je Jesucristo jetse'e je Espíritu Santo mya'aju je makkin jets je vinma'yun jetse'e dūtónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp. Vyinkoonduva tse'e je Felipe jets je Prócoro, je Nicanor jets je Timón maat je Parmenos, nay ve'empa je Nicolás, antioquíait jayu, to'k juu' ve'e je Nte'yam duvinja'vip duvintsə'kip ax jo'n je israeejlit jayuda.

6 Ku ve'e duvakmejtsi jeja je kukatsivatajk vyinkujkta, van'it tse'e je kukatsivatajk je kya'aj tyuknukoojnjadi jetse'e ñutsapkojtsjidi.

7 Yakkjotsva'kx'ataqatsp tse'e je Nte'yam je kyats je y'ayook, numay yi'ataqatstuvap tse'e jem Jerusalén je jayu juu' ve'e je Jesucristo dujaanchja'vidup. Numay tse'e je israeejlit tee'tajk dujaanchja'viduva je Jesús.

Ku je Esteban yakmajch

8 Je Esteban, je'ē tse'e je Nte'yam je maa'yun to'nuxju jetse'e je makkin myoojyji jetse'e jeja je numay jayu vyinkujk dūtuujn je müjít nuja'vin jets je müjít atuva.

9 Van'it tse'e je Esteban dumaatnakyoojtsvintsoojvjidi juu' ve'e yaktukxaqjidup Tsaptujkpit Naspaka Jayu, je'e juu' jaty'e tsoq'ndu jem Cirene jets jem Alejandría, nay ve'empa juu' ve'e tsoq'ndu jem cilíciait jets ásiait y'it jootmida.

10 Ax ka'a tse'e y'o'yixjada vintso ve'e je Esteban duamaadaagadat kux je vijin je kejun maate'e je Esteban dukats juu' ve'e je Espíritu Santo moojyjup.

11 Van'it tse'e dumujooydi je jáyuda jetse'e vya'andat jets y'amotunajxtu ve'e ku ve'e je Esteban dupakajts je Moisés je pyava'nn jets ku ve'e duvinkojspejt je Nte'yam.

12 Ve'em tse'e duyakyoojmukti duyak'ajxukti je numay jáyuda, je'e maatta tse'e je israeejlit je myújit jáyuda jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpada. Van'it tse'e je Esteban dumajtsti jetse'e duyaknajkxtini joma ve'e ñay'amókajada je jayu juu' ve'e dununumájidup jep tsaptujkp.

13 Van'it tse'e dupaamdi je jayu juu' ve'e tyuknuvampéttap jeja je'e vyinkujkta. Jiduum tse'e vyaandi:

—Ka'a xa ya'a ve'e ya jayu dupakojs'atúva ya majaq tsaptajk jets je Moisés je pyava'nn.

14 Ve'em aatse'e n'amotunaxy ku ve'e vyaajñ jets to'ke'e je nazarétit jayu juu' ve'e Jesús duxaaj, je'ek tse'e duyakkutókiyup ya majaq tsaptajk jetse'e duyaktiktskáxut je costumbre juu' ve'e je Moisés xyaktaajnjimdu.

15 Tsuunidup tse'e vye'nada je jayu juu' ve'e nay'amojkijidup, jetse'e duvin'ixti je Esteban. Ve'em tse'e je vyijin je y'aaj kye'x ax jo'n je ángeles

kuy'ijt jo'n.

7

*Ku je Esteban duvinteni pan pan jatye'e
dunumájidup jep tsaptujkp*

¹ Van'it tse'e je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp
je tee'tajkta, je'e tse'e du'amotutuvi je Esteban:

—¿Ve'emam mitse'e mva'añ ax jo'n ya'a ve'e
vya'anda?

² Jetse'e y'atsaajv:

—Nmu'israeejlit jáyuda, mújit jayutajkta,
amotunaxta juu' qats miitse'e ntuk-
mukótsuvaandup. Je Nte'yam, juu' ve'e nujom
dunumajikajxp, je'e tse'e naajknúke'xnatajkiju
jeja je njujpit jayuvamda Abraham vyinkujk ku ve'e
jem mesopotámiait y'it joootm vye'na, ka'anume'e
ñujkx vye'na tsuuniva jem haraanit kyajpun
kajxm.

³ Jidu'um tse'e dunuuujmi: "Tunmasookni je m'it
je mnaax jets nujom je mjayu, jets najkxu joma
ve'e je naax juu' qats mitse'e ntuk'íxup."

⁴ Van'it tse'e je Abraham choq'nni jem caldéait
y'it joootm jetse'e ñujkx jem Harán. Ku ve'e je
tyee' y'oo'kni, van'it tse'e je Nte'yam yakmijin-
jini joma ve'e ya it ya naax, joma ve'e n'ijtumda
ntsunimda.

⁵ Ka'a tse'e yaja dumoojy je Nte'yam ya naax
je Abraham, ni je'e joma ve'e ñaxva'akut; tyukv-
inva'ni ve'e jets myo'ope'e ya naax je chaan je
kyooj, óyame'e van'it ka'a pan je Abraham je
y'ónuk vye'na.

6 Na'muxjuva tse'e je Nte'yam jets jékumit jayu ve'e y'ittat je Abraham je chaan je kyooj jetse'e chaanadat joma ve'e dükanaaxada, jem tse'e maktaaxk mókupx joojnt je jayu jyomtónjadat tyítónjadat jetse'e akéey yaktónjadat.

7 Na'muxjuva tse'e jidu'um je Nte'yam: "Ats xa ve'e ntokimpayo'oyup je jayu juu' ve'e je mtsaan je mkooj akéey duyaktóndap, van'it tse'e je mtsaan je mkooj choo'ndinit jem jets atse'e yaja min xv-injávada xvintsq'agada." Jidu'um tse'e je Nte'yam vyaajñ.

8 Je Nte'yam xa ve'e je kojtstán duyaktaan maat je Abraham. Je'e tse'e tyukpavaan jetse'e je Abraham maat nujom je chaan je kyooj juu' ve'e mix ónukta, je'e tse'e yakpaajmjadap je ixta'nun jetse'e duni'kxmamat dukoymamat, ve'em tse'e duyaknuke'xnatákadat jets kyuvajktupe'e je kojtstán. Ax ku tse'e je myajntk Isaac kye'x, kutoodojtuq xaqaj tse'e dupaajmji je ixta'nun, nay ve'empa tse'e je Isaac dutoompa maat je myajntk Jacob. Ax ve'empa tse'e je Jacob dutoompa maat je myajntktajkta, uu'm je njupit jáyuvamda, je'e tse'e duyaktsoo'ntktu je makmejtsk jaqa'a juu' ve'e je israeejlit jáyuda.

9 Je Jacob je myajntktajkta, je'eda tse'e dumu'ejkjudu je y'uts José, jetse'e dutoog'ktini. Ax jem tse'e Egipto yaknajkxjidini juu' ve'e joojyjudu. Y'ix jyayejp tse'e je Nte'yam je José,

10 je'e tse'e tuknuvaatsju nujom juu' ve'e tso'oxjajtuxju jetse'e je vijin je kejun myoojyji. Je Nte'yam tse'e je vinma'yun dumooy je faraón, je egíptovit yakkutojkpa, jetse'e je José dujávat dutsókut. Je faraón tse'e paajmju jetse'e je

egíptovit jayu duyakkutojkjat, je faraón je jyaajn je tyajk paat.

11 'Van'it tse'e je makk yooj ñajxy jem egíptovit y'it joqtm jets yaja canaanit y'it jaat. Ooy tse'e je jayu tyuntsaachpaatti van'it, ka'a tse'e je njujpit jáyuvamda dupaa'itta ti ve'e tyukjoojntykadap.

12 Ku ve'e je Jacob dumotu jets jeme'e Egipto je tukjoojntykin, van'it tse'e jem dupakejxti je myajntktajk, je njujpit jáyuvamda, je'ets je'ë ve'e ku ve'e muto'k nax ñajkxiti.

13 Ku ve'e mumejtsk nax ñajkxtinuva, van'it tse'e je José ñaaiknuke'xnatajkiji jeja je y'uts je y'ajch vyinkujk. Ax ve'em tse'e je egíptovit yakku-tojkpa dunuja'vi jets pan jayu je'ë ve'e je José.

14 Van'it tse'e je José dunukejxini je tyee' Jacob maat nujom je jyáyuda. Nutoogupxuk makmokxe'e y'ijtti.

15 Ve'em tse'e jyajty jetse'e je Jacob ñajkxni tsuuniva jem Egipto. Jem tse'e y'oo'kni; nay jempa tse'e y'oo'ktini je myajntktajkta, uu'm je njujpit jáyuvamda.

16 Ku tse'e je Jacob je ñi'kx je kyopk duyaknajkxtini jem Siquem, jem tse'e duyaknaxtajkidini jep aajntkup joma ve'e je naax juu' ve'e je Abraham jyooy je plata maat, juu' ve'e je Hamor je myajntktajk tukmutoo'kjüdu.

17 'Ku ve'e tyámini vye'na je xaaj ku ve'e duyakpo'okut je joojnt juu' ve'e je Nte'yam tukna'muxju je Abraham jets je chaan je kyooj ve'e tsaqanadap jem Egipto, numáyani ve'e ooy je israeejlit jayu tyunve'nada,

18 van'it tse'e jem Egipto yakkutojk'ukvaajñ to'k

juu' ve'e dukanuja'vip jets pan pan je'e ve'e je José y'ijt.

¹⁹ Je yakkutojkpa tse'e je njáyuvamda duvin'aa'n jetse'e dujomtuujn dutituujn, jetse'e duakee'yi jetse'e dumasooktinit je myix ónukta juu' ve'e pi'k maaxna jetse'e ve'em y'oo'ktinit.

²⁰ Van'ítani tse'e kye'x je Moisés; ooye'e tyuntsoja y'ijt. Toojk po'o tse'e jem je tyee' je tyak tyak'am yu'uts yak'ijtji.

²¹ Ax ku tse'e kyoo'k'o'yixjidini jetse'e yu'uts duja'a^kyak'íttat, van'it tse'e je yakkutojkpa je ñaaq pyaatji jetse'e duyakyee'k ax jo'n je y'avintso ónuk kuy'ijt jo'n.

²² Je'e kajx tse'e je Moisés dunu'ixpajki nujom juu' ve'e je egíptovit jayu jyajttup, viji kej tse'e juu' dutuujn dukajts.

²³ 'Vujxtkupx joojntani tse'e je Moisés vye'na, van'it tse'e ojts dulix je jyáyuda.

²⁴ Jem tse'e dulix to'k je egíptovit jayu ku ve'e dujomtún dutitún to'k je Moisés je jyayu, van'it tse'e je Moisés duyak'a'k je egíptovit jayu jetse'e ve'em dukuvaajñ je jyayu.

²⁵ Ve'eme'e je Moisés y'ukvinmaajy jets kuduvinmótudi ve'e je jyáyuda jets vyinkónup je'e ve'e je Nte'yam je Moisés jetse'e ve'em dutukyakpítsumdat je myu'israeejlit jayu; ax ka'ats je'e ve'e duvinmótudi.

²⁶ Je ku'óxit tse'e je Moisés du'uix jets jeme'e numejtsk je myu'israeejlit jayu ñachii'kjada. Y'ukyaknamyujot'oyavaajnjjudupts je'e ve'e du'uksi, je'e kajx tse'e jidu'um dunuujmidi: "To'k jayuji xa miitse'eda. ¿Tyajxse'e mnachii'kjada?"

27 Van'it tse'e je nakyutsii'kjuva je Moisés dunasti'tsi, jetse'e dunuujmi: “¿Pants mitse'e tumpumju jets aatse'e xyakkutojkjat jets aatse'e xtokimpayo'oyut?”

28 ¿Xyak'oo'kuvaampap ats mitse'e ax jo'n ox xyak'aa'k je egíptovit?”

29 Ku ve'e je Moisés du'amotunajxy, van'it tse'e dunuja'vi jets ñuja'vinup je'e ve'e je jayu jets je'e ve'e je jayu tduuyak'aa'k, je'e kajx tse'e kyeek jetse'e ñujkx jem madiaanit y'it joootm. Ax jékumit jayu tse'e y'ijt ku ve'e jem chuuni; jem tse'e je Moisés ñamyajntkiji numejtsk.

30 'Vujxtkupx joojnt tse'e je it tuñajxnuva vye'na, van'it tse'e to'k je ángeles yak'ixji jem janjoootm jem ápit kup akojkm jem vinva'ajts it kajxm joma ve'e je Sinaí Kopk.

31 Atuya atoki tse'e je Moisés dutuktaajñ juu' ve'e yak'ixju. Ku ve'e dumutami jetse'e du'ix'oyat, van'it tse'e du'amotunajxy je Maja Vintsán myukatsju. Jidu'um tse'e vyaaajñ:

32 “Ats xa ve'e je mjupit jayu je Ntye'yamda, je Abraham, je Isaac, maat je Jacob je Ntye'yamda.” Van'it tse'e je Moisés myippajkni, tsá'ki tse'e jetse'e je jaajn duja'a'klixut.

33 Van'it tse'e je Maja Vintsán ña'muxji: “Napyakjenju kux kunuu'kx ya'a ve'e ya naax juu' ve'e mtukténip.

34 Ta aatse'e n'ix vintso ve'e ats je njayu yakjomtonda yaktitonda jem Egípto, ta aatse'e nmotu vintso ve'e jem ya'axta jetse'e ñañu'tsachvinmáyjada, je'ets aatse'e tunnukada'aky jets aatse'e nyakpítsumdat. Mínuts

n'it, mits aqtse'e mpakéxup jem Egipto."

³⁵ 'Ax je Nte'yamts je'e ve'e duvinkoὸn je Moisés jetse'e duyakkutojkjat je njujpit jáyuvamda jetse'e duyakpítsumdinit jem Egipto. Je Moisés tse'e je Nte'yam kejxju ku ve'e to'k je ángeles du'ix jem janjoὸtm jem ápit kup akojkm. Je Nte'yam tse'e je Moisés dütuknukejx je njáyuvamda, je Moisés juu' ve'e vyiijnk'íxtu ku ve'e vyanda: "¿Pən tse'e tumpumju jets aqtse'e xyakkutojkjat jets aqtse'e xtokimpayo'oyut?"

³⁶ Je Moiseests je'e ve'e juu' ve'e dutoon je műjt nuja'vin jets je műjt atuva jem Egipto jets joma ve'e je Tsapts Maaxy Naaj, je'e tse'e duyakpítsumnu jem Egipto je njujpit jáyuvamda jetse'e je majin dujaaktuujn je vujxtkupx joojnt ku ve'e yo'ydi jem vinva'ajts it kajxm.

³⁷ Je Moiseests je'e ve'e juu' ve'e je nmu'israeejlit jáyuvamda jidu'um dunuujmidu: "Vinkánani xa ve'e je Maja Vintsán, uu'm je nNte'yamamda, dujayep to'k uu'm je njáyuvamda, ve'em ax jo'n atse'e xvinkaajn, je'e tse'e mkojtsnajxuxjadap je Nte'yam je y'ayook."

³⁸ Je Moiseespats je'e ve'e juu' ve'e mukojsju je ángeles jem vinva'ajts it kajxm joma ve'e je Sinaí Kopk, jetse'e dukojtsnajxji je njujpit jáyuvamda. Je Moisés tse'e yakmooy je ayook juu' kajxe'e je jayu dujayejptinit je joojntykin juu' ve'e xə'ma kajx ijtp, yakmooyts je'e ve'e jetse'e xtuknuja'vimdat.

³⁹ 'Ax ka'a tse'e je njujpit jáyuvamda dukatsapajkti je Moisés, ka'a ve'e dumajapaqamdi, jeme'e Egipto vyimpituvaandinuva.

⁴⁰ Van'it tse'e je Aarón jidu'um dunuujmidu:

“Paajmjikts aatse'e to'k aaj to'k je apamnax juu' ve'e nyaknte'yamimdat jetse'e xvin-toovajkimdat, kux ka'a xa ve'e nnuja'vimda ti n'ite'e tujyatyju tuñaxyju je Moisés juu' ve'e jem Egipto xyakpitsumumdu.” Jidu'um tse'e vyaandi.

41 Van'it tse'e to'k je kaa jónuk du'apamnajxti, je tánuk du�ak'oo'kti, jetse'e dütukvintsä'kidi. Qoy tse'e dütuntukxojntkti juu' ve'e tyoondu.

42 Je'ë kajx tse'e je Nte'yam myasookjidi. Van'it tse'e duvinja'vidi duvintsa'kidi juu' jatye'e ijtp jem tsajviinm, je maatsa, je aampa xaa j, jets je aampa po'o. Ve'em xa je'ë ve'e ax jo'n jatyáñ y'it jep nak kujxp juu' ve'e jyatyandu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta. Jidu'um tse'e jatyáñ y'it:

Miitsta, israeejlit jáyuda,

Myak'oo'ktu vine'e je tánuk jets atse'e xtukv-intsa'kidi ku ve'e xyo'ydi vujxtkupx joojnt je vinva'ajts it?

43 Ax ka'a tse'e, mpakaaydu ve'e jem mja'vin kajxmda je Moloc je tyajk apamnax jets je Renfán je myaatsa apamnax, miits ts je'ë ve'e mpaaamdu jetse'e xyaktanda jem mja'vin kajxmda jetse'e xvinjávada xvintsa'agada.

Je'ë kajxts aats miitse'e nyakpitsumdat joma ve'e je m'itta je mnaaxta jetse'e mpakéxtat jem Babilonia naxy.

Jidu'um tse'e jatyáñ y'it.

44 Van'it tse'e je Esteban jyaa'kvaajñ:
—Jem tse'e vinva'ajts it kajxm dujayejpti je njujpit jáyuvamda je tabernáculo joma ve'e je

Nte'yam duvinjávadat duvintsə'agadat. Jem tse'e dukoojnukti je tsatsets joma ve'e je Nte'yam je pyava'nun dujatyaaajñ. Ve'em tse'e je tabernáculo dupum y'ijt ax jo'n je Nte'yam dütukpavaajñ je Moisés ku ve'e dunuujmi jets ve'eme'e dunupamva'atsut ax jo'n yak'ixji.

45 Ax ku tse'e je Moisés y'oq'kni, je Josué tse'e yaktukkatajkinu je kutojkun, je'e tse'e duyakje'y je njupit jáyuvamda joma ve'e uxyam n'ijtumda ntsuunimda. Je Nte'yam tse'e duputajki je njupit jáyuvamda jetse'e duyakkutókidi je jayu juu' ve'e yaja tsuunidup y'ijt. Je njupit jáyuvamda tse'e duyakmegtstu je tabernáculo, je'e maattta tse'e je tabernáculo y'ijt van'it paat ku ve'e je yakkutojkpa David jyoojntyki.

46 Jya'vits je'e ve'e je Nte'yam je David. Chojk tse'e je David jetse'e kudupaamdi to'k je tsaptajk joma ve'e chaqanat je Jacob je Ntye'yam.

47 Ax je Salomoonts je'e ve'e juu' ve'e dupaam je Nte'yam je chaptajk,

48 óyame'e je Nte'yam kyatsuuna jep tsaptujkp juu' ve'e je jayu pyuump, ve'em ax jo'n je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa dütukkojtsnajxy jidu'um:

49 Ve'em ax jo'n je kutojkun tsuujntkun,
ve'em tse'e yaja tsapjaat joma atse'e ntsuuna.

Ve'em xa ve'e jem naxviinm ax jo'n je va'kpejtun
joma atse'e ya ntek kuyukkán.

¿Ti tsaptajkts je'e ve'e juu' ats miitse'e
xpaaajmjavaandup,
ukpu joma ve'e je it joma ats miitse'e
kuxyakpo'kxta?

50 Ats xa ve'e mpamkajx nujom juu' jaty.

51 Van'it tse'e je Esteban jyaa'knə'muxjidi:

—Miitsta, ooye'e tyunməkka je mkuvajk xpəmدا, ve'em ax jo'n je tsaaj, ka'a ve'e je Nte'yam je y'ayook mtuktákajada jetse'e xkamotuvuva'anda. Mxa'matso'oxpajktup xa miitse'e je Espíritu Santo. Ve'em xa miitse'eda ax jo'n je njujpit jáyuvamda.

52 Je njujpit jáyuvamda xa ve'e dujomtoondu dutitoondu nujom je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, je'e tse'e du�ak'qo'ktu pən pən jatye'e dunukojtstu jets mínupe'e je'e pane'e tuv jáyuvip joojntykip. Ax kuts je'e ve'e myiijn, miitsts je'e ve'e jem je viink jayu kya'm mpaamdinu jetse'e xyakjay'qo'kjidini.

53 Yakmo'yumdu xa ve'e je pava'nun juu' ve'e je angelestajk tukkatajkiju je Moisés; ax ka'a tse'e xkuvakta je pava'nun —jidu'um tse'e je Esteban dunuujmi je jayu juu' ve'e dunumájidup jep tsaptujkp.

Ku je Esteban y'qo'kni

54 Ku ve'e du'amotunajxti, jotma'ttu tse'e, je'e kajx tse'e qoy tyunnatyatskaa'tjada, je Estébane'e tyunmu'ejk'qo'kjudup.

55 Ax je Esteban, je Espíritu Santo tse'e moqyju je makkin jets je vinma'yun jetse'e dütónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp, pat'ix tse'e jem tsapjoottm tsəv jetse'e je Nte'yam je myajin du'ix, jetse'e du'ixpa je Jesús tyena jeja je Nte'yam y'aka'yun pa'ayi.

56 Van'it tse'e je Esteban vyaaajñ:

—;Ixta! N'ixp xa atse'e je Jayu Juu' ve'e Nupaqamduka Ijtp, jéjats je'e ve'e tyena je Nte'yam y'aka'yun pa'ayi.

57 Van'it tse'e d_utuk'ayaaxti je Esteban, jetse'e ñatyataksmajtsjidi, jetse'e d_un_unajkxti.

58 Van'it tse'e d_umajtstini jetse'e duyaknajkxtini jep kajpuñ pa'ap. Jep tse'e ojts duyak'oo'ktini tsaka'achji. Pan pan jaty tse'e ve'em játkidu, jep tse'e je vyit duyaktaandi joma ve'e to'k je mootsk ónu_k juu' ve'e Saulo d_uxaaj.

59 Namvaate'e d_uka'atsta, van'it tse'e je Esteban chapkajts. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Maja Vintsán Jesú_s, kuv_aku to'k aa_j a_ts ya njo_ot ya nja'vin.

60 Van'it tse'e kyoxkteni jetse'e m_akk jidu'um vyaajñ:

—Maja Vintsán, kadi ya tokin xtukkuvetta.

Ku ve'e ve'em vyaajñ, van'it tse'e y'oo'kni.

8

1 Y'oyja'vits je'e ve'e je Saulo ku ve'e je Esteban duyak'oo'kti.

Ku je Saulo dujomtuujn dutituujn je jáyuda juu' ve'e je Jesú_s dujaanchja'vidup

Ax van'it tse'e ooy tyunyakjomton'ukvaandi tyunyaktiton'ukvaandi jem Jerusalén je jayu juu' ve'e dujaanchja'vidup je Jesú_s. Nujom tse'e y'ayo'vya'kxkajxti jem judéait jets samaariait y'it joottm, je kukatsivatajkji tse'e taandu jem Jerusalén.

2 Jeme'e je jayu juu' ve'e d_uvinja'vidup d_uvintsa'kidup je Nte'yam, je'e tse'e duyaknaxtajkidinu je Esteban jetse'e ooy dutunnuyaaxti.

3 Ax je Saulo, y'íxtipts je'e ve'e vintso ve'e je jayu dukoo'kjaanchja'vidinit je Jesús, tajkm tajkm tse'e tyaka jetse'e duyakjavyaa'mpítsumjada jetse'e duyakjapyoxuntakpámjada pān pān jatye'e dujaanchja'vidup je Jesucristo, ve'em je yaa'tyajk ve'em je ta'axtajk.

Ku je oy kats je oy ayook yaktukka'amaajy jep samaariait kyajpuñ kujxp

4 Ax je'eda pān pān jatye'e yo'vya'kxtu, y'ava'nidupts je'e ve'e je oy kats je oy ayook nujom pān joma tsø ve'e ñajkxta.

5 Je Felipe tse'e ojts jem samaariait kyajpuñ kajxm jetse'e jem je jayu duvaajnji je Cristo jye'e.

6 Nay'amojkijidu tse'e numay je jayu jetse'e to'k joot duamotunaxta juu' je'e ve'e kyajtsp; y'íxtuvapts je'e ve'e je mūjit nuja'vin juu' je'e ve'e tyuump.

7 Yakjotkadaaktinu tse'e numay je jayu juu' ve'e jem jya'vin kajxmdu je ko'oyjáyuvap, ayaaxp tse'e je ko'oyjáyuvap tyukvaatsjidini; yakjotkadaaktuva tse'e je mojkpa jayu jets je uxket jayu.

8 Ax ve'em tse'e je jayu ooy tyunxoojntkti jem kajpuñ kajxm.

9 Jem tse'e vye'na to'k je maayva juu' ve'e Simón duxaaj, je'e tse'e je samaariait jayu duvin'aan ku ve'e vyaajñ jets ñumájip je'e ve'e.

10 To'k joot je'e ve'e je jayu y'amotunajxjuduvay'ijt, je mūjit je muutskit. Jidu'um tse'e vyaandi:

—Je Nte'yam je myaja kutojkun māat xa ya'a ve'e ya yaa'tyajk.

11 Myajapaamdup tse'e kux jeke'e tyunvin'aa'njidi je maayk kajx.

12 Ku ve'e je Felipe tyukmukojtsjidi vintso je'e ve'e ku ve'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am kya'm jetse'e vya'nuxjidi je Jesucristo jye'e, n̄umay tse'e dujaanchja'vidi je Jesucristo jetse'e ñapejtti, ve'em je yaa'tyajk ve'em je ta'axtajk.

13 Jyaanchja'viva tse'e je Simón juu' ve'e je Felipe tukmukojtsju jetse'e ñapejtpa, jetse'e je Felipe dumāatnáxy dumāattáka, je'e ve'e tyuk'atúvip je majin jets je műjít nuja'vin juu' ve'e toojnup.

14 Je kukátsivatajk juu' ve'e jem Jerusalén taandu, ku tse'e je kats dumótudi jets kyuvajktu ve'e je samaariait jayu je oy kats je oy ayoock, van'it tse'e jem dukejxti je Pedro maqat je Juan.

15 Ku ve'e jye'ydi, van'it tse'e dunutsapkojtsti je samaariait jayu juu' ve'e je Jesús dujaanchja'vidup jetse'e ve'em je Espíritu Santo tyákat jem jya'vin kajxmda,

16 kux ni pana ve'e jem jya'vin kajxmda kya'itna vye'na je Espíritu Santo, napetji ve'e vye'nada ku ve'e vyaandi jets je Maja Vintsán Jesuuse'e pyanajkxuvaandup.

17 Van'it tse'e je Pedro maqat je Juan je kya'aj tyuknukoojnjidi. Ku ve'e ve'em dutoondi, van'it tse'e je Espíritu Santo tyajki jem je jayu jya'vin kajxmda.

18 Ku ve'e je Simón du'ix jets tajkipe'e jem je jayu jya'vin kajxm je Espíritu Santo ku ve'e je kukátsivada je kya'aj tyuknukoojnjidi, van'it tse'e je meen dujavampejtjidi,

19 jetse'e vyaajñ:

—Mooyduva ats to'k aaj je kutojkun jets ku atse'e opyana ya nka'aj ntuknukónut, van'it

tse'e je Espíritu Santo tyákat jem je jayu jya'vin kajxmda.

20 Van'it tse'e je Pedro ña'muxji:

—¡Kijpxe'e je mmeen xmaatvintókiyut je'e kajx ku ve'e ve'em mvinmay jets o'yipe'e jetse'e je meen yaktukjóyut juu' ve'e je Nte'yam yajkyp je myaa'yún kajx!

21 Ka'a xa mits ya'a ve'e mtukkada'akyju jetse'e xtónyt ya toonk aqats maat kux ka'a ve'e je mjoot je mja'vin y'oya jeja je Nte'yam vyinkujk.

22 Vinmayumpijtni, masoóknii je mko'oy joojntykin, jets munoo'kxtukú je Nte'yam. Oyape'e mmee'kxuxjut je ko'oy vinma'yún juu' ve'e mjayejpp,

23 kux ta atse'e n'ix jets ooye'e je ko'oy joot xtunjayep, je tokin tse'e mka'mijup.

24 Van'it tse'e je Simón y'atsaqajv:

—Nutsapkotsta ats to'k aaj, ve'emts atse'e xkajátut xkanáxut juu' ve'e tuxkotsta jets atse'e nkavintókiyut —jidu'um tse'e y'atsaqajv.

25 Ku ve'e je kukátsivada je jayu duvaajnjidi je Nte'yam je kyats je y'ayook jets ti ve'e y'ixtu myótudu ku ve'e je Jesús dumaatvítti, van'it tse'e vyimpijttini jem Jerusalén. Namvaate'e jem ñajkxtini, van'it tse'e du'ava'nidi je oy kats je oy ayook jem may kajpuñ kajxm juu' ve'e jem samaariait y'it jootm.

Je Felipe jets je etiopíait jayu

26 Ku ve'e ve'em jyajty, van'it tse'e to'k je Maja Vintsán je y'aangeles dumukajts je Felipe. Jidu'um tse'e dunuyjmi:

—Pojtuku jets najkxu jem vinva'ajts it kajxm, je'e tse'e mpákup je' too' juu' ve'e tsoo'mp jem Jerusalén jetse'e jem Gaza ñujkx.

²⁷ Van'it tse'e je Felipe pyojuk jetse'e ñujkx. Jem tse'e ñujkx vye'na ku ve'e dumatnavyaatji to'k je yaa'tyajk, etiopíait jayu je'e ve'e; je Candace, to'k je etiopíait yakkutojkpa ta'axtajk, je'ets je'e ve'e je tyoompa, je'e je myeen tse'e kya'mip. Jemts je'e ve'e Jerusalén je yaa'tyajk y'ats, ojts je'e ve'e jem je Nte'yam duvinjava duvintsa'aga,

²⁸ vimpijtnup je'e ve'e vye'na jem tyak'am. Jemts je'e ve'e ñakukats vye'na carreta jootm juu' ve'e je caballo pyavuu'mp, je'e tse'e kyajtsp juu' ve'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Isaías jyaay.

²⁹ Van'it tse'e je Espíritu Santo dunuujmi je Felipe:

—Mutama xi carreta.

³⁰ Ku ve'e ñaajktámiji je Felipe, van'it tse'e du'amotunajxy jets je'e ve'e kyajtsp je nak juu' ve'e je Isaías jyatyaaan. Van'it tse'e du'amotutuvi:

—¿Mvinmóupts ya'a ve'e juu' ve'e mkajtsp?

³¹ Van'it tse'e y'atsaajv:

—¿Vintsos atse'e nvinmóptuvut pan ka'a ve'e pan pan pan atse'e xtukvinmóptuvup?

Jetse'e je Felipe yak'amotu jetse'e pyétut jem carreta jootm jetse'e dupaa'ajxtukat.

³² Je Kunuu'kx Jatyán juu' ve'e kyajtsp vye'na, jidu'umts je'e ve'e vyaa'n:

Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n je carnero juu' ve'e je y'oo'kun yaktuk'avovip,

ve'em ax jo'n je carnero juu' ve'e ama'at taamp ku ve'e yaknukee'p,

ka'ats je'e ve'e ti dukats ku ve'e je jayu
yak'oo'kuva'añju.

33 Je naax je po'ox jo'nts je'e ve'e yakpuujm jetse'e
kyayak'otyokimpayo'y.

¿Pants vine'e va'anup jets jeme'e je chaan je kyooj?
Yak'oo'kjudu xa ve'e je jayu yaja naxvijin.
Jidu'umts je'e ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ juu'
ve'e kyojts.

34 Van'it tse'e je yakkutojkpa ta'axtajk je tyoomba du'amotutuvi je Felipe:

—Vaajnjikts ats to'k aaj. ¿Viinme'e je Nte'yam je
y'ayook kojtsnajxpa ñiatyijju ku ya'a ve'e dujaajy,
ukpu viijnk jayu je'e ve'e tyijp?

35 Van'it tse'e je Felipe vya'nuxji je oy kats je
oy ayook, tyuknuja'vi ve'e je yaa'tyajk je Jesús
jye'e. Je Kunuu'kx Jatyán juu' ve'e y'ixtu jetse'e
dukojtsti, je'e tse'e kyojtsvaats too'vajkp.

36 Ku tse'e ñaxta vye'na jem too' am, jetse'e
je tsoxk naaj du'ixpaatti, van'it tse'e je yaa'tyajk
vyajñ:

—Uxyaja xa ve'e je tsoxk naaj, ¿ax ti tse'e
dukayak'oyip jets atse'e nnapétut?

37 Van'it tse'e je Felipe vyajñ:

—Pan to'k aaj to'k joot xa ve'e je Jesucristo
xjaanchjáva, o'yip tse'e.

Van'it tse'e y'atsaqajv:

—Njaanchja'vip xa atse'e jets je Nte'yam je
y'Onuk je'e ve'e je Jesucristo.

38 Van'it tse'e je tyoomba dunuujmi jetse'e
duyak'atúvat je carreta. Ku ve'e y'atüvi, van'it
tse'e vyajntkti je Felipe maat je yaa'tyajk jetse'e
duyaknapejt.

39 Ku ve'e pyítsumdini jem najootm, van'it tse'e je Espíritu Santo, juu' ve'e ijtp jem je Maja Vintsán jya'vin kajxm, je'ē tse'e je Felipe to'mayji duyaknajkx viijnk tsōv, ka'a ve'e y'uk'íxjini je yaa'tyajk. Xoojntkp tse'e je yaa'tyajk ñajkxni.

40 Ax je Felipe, jemts je'ē ve'e azótovit kyajpuñ kajxm ojts yak'ix, kajpuñ kajpuñ tse'e ñajxy jetse'e du'ava'ni je oy kats je oy ayook jem Cesarea paat.

9

*Ku je Saulo dujaanchja'vi'ukvaajñ je Jesúz
(Hch. 22.6-16; 26.12-18)*

1 Ax vintso tse'e je it ñaxy, ka'ajyam tse'e je Saulo dutuk'atsa'ki'atúva je oo'kun pān pān jatye'e je Maja Vintsán dujaanchja'vidup. Je'ē kajx tse'e ojts du'ix je tee' juu' ve'e dūnūvintsanikajxp je tee'tajkta.

2 Je'ē tse'e chajkp jetse'e myo'ojuñ je nak jetse'e ñajkxut jem damaascovit kyajpuñ kajxm jetse'e jep chaptujkpta du'ixtat pān pān jatye'e dupanajkxtup je Maja Vintsán, ve'em tse'e duvakjamýátsjadat jetse'e jem Jerusalén duyaknajkxtat, ve'em je yaa'tyajk ve'em je ta'axtajk.

3 Jeena tse'e too' aajy vye'na, je damaascovit kyajpuñ mutámani, van'it tse'e tun to'mayji je tsapjootmit ajajtk ooy tyunnujajji tyunnuta'kxji.

4 Van'it tse'e je Saulo ñaxvipp jetse'e du'amotunajxy to'k je ayook juu' ve'e vaan:

—Saulo, Saulo, ¿tyajxts ątse'e xtso'oxpúk?

5 Van'it tse'e je Saulo vyaajñ:
—¿Pants mitse'e?

Van'it tse'e yak'atsqajv:

—Ats xa ve'e je Jesús, juu' ve'e mtuntso'oxpujkp. Viinm xa mitse'e mnakyo'otyúnju ku ətse'e ve'em xtun.

⁶ Van'it tse'e je Saulo cha'kikuju jetse'e vyaajñ:

—Maja Vintsán, ɿtise'e mtsajkp jets ətse'e ntónuy?

Van'it tse'e yak'atsqajv:

—Pojtuku jets najkxu jem kajpun kajxm, ax jem tse'e myakvaajnjat pan ti ve'e mtónup.

⁷ Je Saulo je myujatyoo'da, va'ajts tsq'kidupts je'e ve'e kux myótudu ve'e je ayoook; ax ka'a tse'e pan du'ixti.

⁸ Van'it tse'e je Saulo pyojutuk. Ku ve'e jyavin'ixva'kxy, ka'a tse'e y'uk'ixni. Van'it tse'e je myujatyoo' myajtsjidi jem kya'm jetse'e pyavijsjidi jem damaascovit kyajpun kajxm.

⁹ Jem tse'e y'ijt toojk xqaj, ka'a tse'e y'ix, ka'a tse'e kyay y'u'u'k.

¹⁰ Jem tse'e damaascovit kyajpun kajxm y'ijt to'k je jaanchja'viva juu' ve'e Ananías duxqaj, je'e tse'e je Maja Vintsán yak'ixju jetse'e ñaq'muxji:

—¡Ananías!

Van'it tse'e y'atsqajv:

—Uxyaja ats, Maja Vintsán.

¹¹ Van'it tse'e je Maja Vintsán ñaq'muxji:

—Pojtuku jets najkxu joma ve'e je too' juu' ve'e duxqaj Tuy, jem tse'e je Judas tyak'am x'amotutúvat to'k je yaa'tyajk juu' ve'e Saulo duxqaj, tsapkojtspts je'e ve'e.

¹² Ta je'e ve'e yak'ixju mtaka joma ve'e y'it jetse'e je mka'aj xtuknukán jetse'e vyin'ixpajknuva.

13 Ku ve'e je Ananías du'amtunajxy, van'it tse'e vyaajñ:

—Maja Vintsán, ooyani xa atse'e je kats ntunmōtu vintso je'e ve'e je yaa'tyajk dutsaachtún je mjáyuda jem Jerusalén;

14 ax yaja tse'e t̄umyets je kutojkun maat juu' ve'e mōojyju je tee'tajk je vyintsānda, jetse'e duyakjamyátsjut duyakjachómjut nujom pān pān jatye'e mjaanchja'vijidup.

15 Ax jidu'um tse'e je Maja Vintsán ñaq'muxji:

—Najkxu, kux ats je'e ve'e nvinkoon jetse'e ats njé'e duvaajnjadat pān pān jatye'e ka je israeejlit jayuvap, je yakkutojkpadá, jets je israeejlit jayuda.

16 Ats xa ve'e ntuknujávap jets ooy atse'e xtunkutsaachpaadat.

17 Van'it tse'e je Ananías ñujkx jem je jayu tyak'am joma ve'e je Saulo vye'na. Ku ve'e tyajki, van'it tse'e je kya'aj dūtuknukaajn jetse'e duñuujmi:

—Uts Saulo, je Maja Vintsán Jesús, juu' ve'e myak'ixju jeja too' aajy, je'ets atse'e tuxkek jetse'e mvin'ixpajknuvat jetse'e je Espíritu Santo mmo'ojujt je makkin jets je vinma'yun jetse'e xtónuyt juu' ve'e je Nte'yam chajkp.

18 Tun jatyji tse'e je Saulo vyinvaatsji juu' ve'e ve'em íxuvip ax jo'n je ajkx nameen, jetse'e vyin'ixpajknuvá. Van'it tse'e je Saulo tyeni jetse'e ñapejt.

19 Van'it tse'e kyaajy y'uuk jetse'e myajuvajknuva. Jem tse'e vee'n je it duyaknajxy damaascovit kyajpuñ kajxm maat je'eda pān pān jatye'e dujaanchja'vidup je Jesús.

Ku je Saulo kya'amaajy jep Damasco

20 Jem tse'e je Saulo kya'amay'ukvaajñ jep je damaascovit chaptujkpta, je'e tse'e y'ava'nip jets je Nte'yam je y'Onuk je'e ve'e je Jesús.

21 Nujom pān pān jatye'e amotunajxjudu, atuya atoki tse'e tyuntaandi, jetse'e ñay'amotutúvijidi vimpit atuj:

—¿Ka ya'aap je'e vine'e juu' ve'e jem Jerusalén dujomtoomp dutitoomp tuy'it pān pān jatye'e je Jesús dujaanchja'vidup? ¿Ka je'ep ya'a vine'e juu' ve'e yaja miimpa jetse'e duyakjamyátsjut pān pān jatye'e dujaanchja'viduvap je Jesús jetse'e tsum duyaknajkxut joma ve'e je tee'tajk je vyintsānda? —jidu'um tse'e ñay'amotutúvijidi.

22 Ax je Saulo, yakmakkpajk'ataatsnupts je'e ve'e je kya'ama'yun jetse'e duyaknuke'xnatáka jets je Jesús je'e ve'e je Cristo, je'e juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit. Ka'a tse'e y'o'yixjada vintso ve'e y'amqadaagajadat je israeejlit jayu juu' ve'e tsuunidup jem Damasco.

Ku je Saulo je myu'israeejlit jayu dukukeek

23 May xaqajani tse'e je it ñaxy vye'na jetse'e je israeejlit jayu du'ukkojtsmojkti jetse'e je Saulo kuduyak'oo'kti,

24 jóvum xaaq jóvum tsooj tse'e je Saulo yak'a'ix je ja kajpun naa'páts aka'aajy jetse'e kuduyak'oo'kti. Ku ve'e je Saulo dunuja'vi ti ve'e tyonuvaandup,

25 van'it tse'e je jaanchja'vivatajk pyaqajmjidi jem tójum jetse'e koo'ts ñasta'yijidi je ja ne'ev viijn tsov juu' ve'e je kajpun tuknaa'pats'ijtp, ve'em tse'e je Saulo kyeek.

Ku je Saulo jep Jerusalén vye'na

26 Ku ve'e je Saulo jye'y jem Jerusalén, jyamaatnay'amokavaajnjudu tse'e je jaanchja'vivatajkta; ax tsə'kidu tse'e nujomda kux ka'a ve'e dujaanchjávada jet's jyaanchja'vinup je'e ve'e je Jesús.

27 Ax je Bernabé tse'e dutuknuvoov je kukátsivada, van'it tse'e dutukmumaaajntykti vintso ve'e je Saulo du'ix je Maja Vintsán jeja too' aajy, vintso ve'e je Nte'yam myukojtsji, jet's vintso ve'e je Saulo makk aaj makk joöt je Jesús jye'e dutukka'amaayni jem damaascovit kyajpuñ kajxm.

28 Van'it tse'e je Saulo tyaañ jem Jerusalén, je'e ve'e myaatnajxyp myaattajkip, kaja'vina katsa'kina tse'e je Maja Vintsán jye'e je jayu dutuknujávada

29 jetse'e dumaaatnakyojtsvintsávju je israeejlit jayu juu' ve'e je griego aaj dukojtstup. Ax ka'a tse'e dukuvajkti je ayook juu' ve'e je Saulo kyojts, je'e kajx tse'e du'uknupaqajmtkidi jetse'e je Saulo kuduyak'oo'kti.

30 Ku tse'e je jaanchja'vivatajk dunuja'vidi, van'it tse'e je Saulo duyaknajkxti jem Cesarea jetse'e dupakejxti jem taarsovit kyajpuñ kajxm.

31 Van'it tse'e oy joöt chūnidini nujom pañ pan jaty'e dujaanchja'vidu je Jesucristo jem judéait jet's galiléait jet's samaariait y'it joötmda, ve'em tse'e ñumáyada jetse'e je jyoot je jya'vin myakkpajk'ata'atsta je Jesús maat, vyinja'vidup vyintsa'kidupts je'e ve'e je Maja Vintsán jetse'e je Espíritu Santo yakjot'amájajada.

Ku je Eneas jyotkadaaky

³² Najkx tse'e je Pedro may viijn, je'e tse'e najkx duku'ixta je utsta je ajchta jets je utsta je tsa'ada. Ojts tse'e duku'ixpa je utsta je ajchta jets je utsta je tsa'ada juu' ve'e tsuunidup jem lidait kyajpun kajxm.

³³ Jem tse'e dupaaty to'k je mojkpa jayu juu' ve'e Eneas duxaaj, toodojtuk joojntanits je'e ve'e pya'amma'aj vye'na.

³⁴ Van'it tse'e je Pedro ña'muxji:

—Eneas, je Jesucristo xa ve'e myakjotkadaakjinup. Pojtukni jets pakmojkni ya mmaajntkun.

Tun jatyji tse'e je Eneas pyojsukni.

³⁵ Íxjedu ve'e nujom pan pan jatye'e joojntykidup jem lidait jets saroonit kyajpun kajxmda, ve'em tse'e dumasoockti je ko'oy vinma'yunda jetse'e je Maja Vintsán dupanajkxti.

Ku je Dorcas jyoojntykpajknuva

³⁶ Jem tse'e je jópeit kyajpun kajxm y'ijt to'k je ta'axtajk juu' ve'e je Jesús dujaanchja'vip, Tabita je'e ve'e xyaaj, Dorcas je'e ve'e kyatsapítsum je griego aaj. Je ta'axtajk, oyts je'e ve'e je jayu je maa'yun dutuntuujnja jetse'e duputaka pan pan jatye'e katih'ijtuxjudup.

³⁷ Ax ku tse'e je Pedro vye'na jem lidait kyajpun kajxm, van'it tse'e je Dorcas pya'ampejt jetse'e y'aq'k. Távani tse'e duyaktsi'ivda je ñi'kx je kopk, van'it tse'e dupaqamdi jep mumejtsk nuqavyet kujxp.

³⁸ Je Jope, myutámipts je'e ve'e je lidait kajpun, jem joma ve'e je Pedro vye'na. Myótuduts je'e

ve'e je jaanchja'vivatajk jets jeme'e vye'na, van'it tse'e d^utuknu^ke^jxti n^umejtsk je yaa'tyajk jetse'e dumunoo'kxtu^kktat jidu'um:

—Uk mtónupe'e je maa'y^un jetse'e nja'mdat jem Jope.

³⁹ Ku ve'e je Pedro yakvaajnji, van'it tse'e tyeni jetse'e dum^aadi. Ku ve'e jem jye'y, van'it tse'e duyaknajkxti jep nu^kavyet kujxp joma ve'e vye'na je ni'kx je kopk. Nujom tse'e je ku'a^q'k ta'axtajkta n^unyaaxnup d^utuk'i^xti je Pedro je vit je xox juu' ve'e je Dorcas pyaqam ku ve'e dum^aatve'nada.

⁴⁰ Van'it tse'e je Pedro je jayu duyakpitsumkujx, jetse'e kyoxkteni, jetse'e chapkajts. Van'it tse'e je oo'kpa duvin'ix jetse'e dunuu^ujmi:

—Tabita, pojtu^kkni.

Van'it tse'e je Dorcas vyin'ixva'kxni. Ku ve'e je Pedro du'ix, van'it tse'e y'ajxtk.

⁴¹ Van'it tse'e je Pedro myajtsji jem kya'm jetse'e yakténiji. Van'it tse'e je Pedro duyaaxji je utsta je ajchta jets je utsta je tsal'ada maat je ku'a^q'k ta'axtajkta, jetse'e je ja vyinkujkta joojntyk dutuk'i^xti je Dorcas.

⁴² Yaknuja'vits ya'a ve'e nujom jem jópeit kya-jpuⁿ kajxm; numay tse'e dujaanchja'vidi je Maja Vintsán.

⁴³ Jem tse'e je Pedro tyaajñ jek jaty jem je akukoo'tspa Simón tyak'am.

10

Je Pedro maat je Cornelio

1 Jem tse'e cesaréait kyajpuñ kajxm vye'na to'k je tojpa juu' ve'e dñunvintsánip númókupx je tojpatajk, Cornelio je'e ve'e xyaqaj. Itáliait je'e ve'e xyaqaj to'k jak'a je tojpa juu' ve'e je Cornelio kya'mip.

2 Vyinja'vip vyintsaq'kipts je'e ve'e je Nte'yam maat nujom je jyaajn je tyajk, yajkpap tse'e ooy je meen jetse'e je israeejlit jayu yaktukputaka, ijpts je'e ve'e tyuntsapkats.

3 To'k nax tse'e, toojk yaaxp jo'n vye'na xuujuñ, jetse'e je Cornelio yak'ixji to'k je Nte'yam je y'aangeles. Je'e tse'e nutajkiju joma ve'e vye'na jetse'e ñaq'muxji:

—¡Cornelio!

4 Van'it tse'e je Cornelio maj duvin'ix je ángeles, ooy tse'e tyuntsaq'ki, jetse'e du'amotutuvi:

—¿Tise'e?

Van'it tse'e je ángeles vyaajñ:

—Mkats'amotunajxjup xa ve'e je Nte'yam ku ve'e mtsapkats, jaa'myéts je'e ve'e dujayep vintso ve'e je jayu xputaka p'an p'an jatye'e katih'ijtuxjuñdup.

5 Pakéxuts n'it je yaa'tyajkta jem Jope jetse'e duyakmétstat je Simón juu' ve'e duxaajivap Pedro.

6 Jeme'e ñamyayju je akukoo'tspa Simón tyak'am. Jem maaxy napa'am je'e ve'e je jayu chüuna.

7 Ku ve'e je ángeles ñajkxni juu' ve'e mukojtsju, van'it tse'e je Cornelio duvatsaajv numejtsk je tyoampa jets to'k je tojpa juu' ve'e to'k aaj to'k joöt mutoojnjup.

8 Van'it tse'e d^utukmumaajntykti juu' ve'e toojnju kojtsju jetse'e d^upakejxti jem jopeit kyajpuⁿ kajxm.

9 Ax je ku'óxit tse'e, jeenats je'e ve'e too' aajy vye'nada, myutámidinupe'e jem Jope, van'it tse'e je Pedro pyejt jem azotea ni'kxm tsapkojtspa,

10 oo^ye'e tyunyu'aq'kj^u vye'na jetse'e tyunkayuva'añ. Ax namvaat tse'e je kaaky je tojkx y'avaada, van'it tse'e va'ajts yak'ixji

11 je tsapjootmit it y'ava'ach jetse'e jem ts^o chaa'n je'e juu' ve'e ke'xp ax jo'n to'k je maja vit, maktaaxk esquina tse'e tsum, jetse'e ñukada'akyju^u.

12 Jem tse'e vit jo^otm nu^may je t^anuk, je eey je tikuts: jem tse'e juu' ve'e maktaaxk tékax, jempa tse'e juu' ve'e je tyiints d^utukyo'ydup, nay jempa tse'e je jeyyva t^anuk.

13 Van'it tse'e to'k je ayook dumotu:

—Pedro, pojtu^ku, yak'oo'ku, jets ja'kxu.

14 Van'it tse'e je Pedro y'atsaqajv:

—Ka'a, Maja Vintsán; ni vin'ita xa atse'e nkaju'kx juu' ve'e ka va'ajtsap, juu' ve'e je Moisés jyatyaan jets ka'a ve'e je jayu duja'kxut.

15 Van'it tse'e je ayook dumótunuva, jetse'e yaknu^uujmi:

—Juu' xa ve'e je Nte'yam yakvaats, ka'ats mits je'e ve'e xtíjut ka va'ajtsap.

16 Toojk nax tse'e ve'em jyajty jeejyji jeejyji, van'it tse'e je vit pyatajkinuva jetse'e ñajkxnuva jem tsapjootm.

17 Pyayo'yp tse'e je Pedro vye'na paⁿ ti ve'e ñukajtsp juu' ve'e yak'ixju, van'it tse'e jye'ydi

je yaa'tyajkta juu' ve'e je Cornelio kejxjudu, y'amotutúvidup tse'e je jayu vye'nada jetse'e d^unujávadat p^an joma ve'e ch^uuna je akukoo'tspa Simón. Ax ve'em tse'e jye'ydi je'ē tyak'aajy.

18 Van'it tse'e du'amotutúvidi p^an jepe'e to'k je yaa'tyajk juu' ve'e Simón duxaaj, juu' ve'e duxaajivap Pedro.

19 Je'ena tse'e je Pedro pyayo'yp vye'na juu' ve'e yak'ixju, van'it tse'e je Espíritu Santo ña'muxji:

—Ixu n'it, uxep xa ve'e m'íxtajada n^utoojk je yaa'tyajk.

20 Ténats, vánuku, jetse'e xma^qadadat. Ka'a tse'e xtivinmáyut, ats ya'q ve'e tunkexta.

21 Van'it tse'e je Pedro vyajntyk joma ve'e vye'nada je yaa'tyajkta juu' ve'e je Cornelio kejxjudu, jetse'e jidu'um d^unujymidi:

—Ats xa je'ē ve'e p^ane'e m'íxtidup. ¿Tise'e tuxnuminda?

22 Van'it tse'e y'atsoqvdi:

—Je tojpa juu' ve'e d^unuvintsánip n^umókupx je tojpatajk, juu' ve'e Cornelio duxaaj, je'ets aatse'e xkejxp. Je'ē tse'e je Nte'yam duvinja'vip duvintsa'kip, tuvts je'ē ve'e je jyáyuvin je jyoojntykin, nujom tse'e je israeejlit jayu jyávajada chókjada. Je Nte'yam je y'aangeles tse'e tuñ^a'm^uxju jetse'e mnukéxajat, ve'em tse'e du'amotunáxut juu' mitse'e mtuknujávap.

23 Van'it tse'e je Pedro yaktajkijidi jep tujkp jetse'e je tsooj jem myataandi. Je ku'óxit tse'e je Pedro duma^qadidi, jeme'e je utsta je ajchta juu' ve'e tsuunidup jem jópeit kyajpuⁿ kajxm juu' ve'e mujatyoo'ijidu.

24 Je ku'óxit tse'e jye'ydi jem Cesarea. Jem tse'e je Cornelio y'a'íxjada vye'na jem tyák'am maat je jyuu'tta je myugo'okta jets juu' ve'e myaqtayja'vijidup.

25 Ku ve'e je Pedro jye'y, van'it tse'e je Cornelio je Pedro du'anajkxi jetse'e duvinkoxkteni, jetse'e du'ukvinjavavaajñ du'ukvintsa'agavaajñ.

26 Ax jidu'um tse'e je Pedro ña'muxji:

—Tena, jáyuba xa atse'e ax jo'n mits.

27 Namvaate'e dumaqtnakyátsju, van'it tse'e duyaktajki jep tujkp joma ve'e amoka vye'nada numay je jayu.

28 Van'it tse'e je Pedro ña'muxjidi:

—Mnuja'vidinup xa miitse'e jets ka'a ve'e aats je mpava'nun duyakjaty jets aatse'e nku'íxtat ukpu aatse'e nítut je'e maatta juu' ve'e ka je israeejlit jáyuvap. Ax je Nte'yamts atse'e xtuk'ix jets ni pana atse'e nkatíjut ka va'ajtsap.

29 Paatyts atse'e jatyji tunmín, ka'ats atse'e je it nyaknajxy jets atse'e too'vajkp mpayo'oyut, je'ets atse'e nnujavavaampy pan ti atse'e xtuknukejxip.

30 Van'it tse'e je Cornelio y'atsqajv:

—Maktaxxaqaj it atse'e yaja nve'na ntak'aajy, tsapkojtsps jets ayoojipts atse'e nve'na. Toojk yaaxp jo'n tse'e vye'na ku ve'e je jayu chapkats, ve'em ax jo'n uxyam, van'itts atse'e n'ix to'k je ángeles, va'ajts ajajp ataq'kxp je vyit je xyox.

31 Jidu'umts atse'e xnúujmi: “Cornelio, mkats'amotunajxjup xa ve'e je Nte'yam ku ve'e mtsapkats, jaa'myéts je'e ve'e dujayep vintso ve'e je jayu xputaka pan pan jatye'e katih'ijtuxjüdup.

32 Nukéxats jem jópeit kyajpún kajxm je Simón juu' ve'e duxaqajivap Pedro. Jem tse'e ñamyayju je akukoo'tspa Simón tyak'am, jem maaxy napa'am je'e ve'e chuuна." Jidu'umts atse'e xnuyjmi.

33 Ax paatys qts mitse'e jatyji nnukejxi. Oy tse'e tuxtún ku ve'e to'k aaj tummets. Ax uxymts aatse'e yaja je Nte'yam vyinkujk, je'e aatse'e n'amotunaxuvaampy pán juu' ve'e je Maja Vintsán tumtukpava'añju jets aatse'e xtuknújávat.

Ku je Pedro kya'amaajy jep je Cornelio tyak'ap

34 Van'it tse'e je Pedro vyaajñ:

—Uxyam atse'e oy nmujava jets ka'a ve'e je Nte'yam pán duvijjnk'líx,

35 y'oyja'vip je'e ve'e opyana pán pane'e vinja'vijup vintsa'kijup jetse'e dutún juu' je'e ve'e chajkp.

36 Je Nte'yam xa ve'e je y'ayook je israeejlit jayu dutuknukejx. Ya oy kats ya oy ayookts je'e ve'e ku ve'e je jayu yakvaajñja je Jesucristo jye'e, je'e pane'e nujom je jayu dunuvintsánip jetse'e je jayu duyaknamyujot'óyaja je Nte'yam maat.

37 Oy miitse'e xnujávada jets ya ayooke'e va'kxtk jem judéait y'it joottm, jeme'e galiléait y'it joottm choog'ntk, távani tse'e je Yaknapéejtpa Juan je jayu duvaaajnjada vye'na jetse'e vyinmayumpijttinit, je kyo'oy joojntykinda dumasooktinit, jetse'e ñapéttat.

38 Je Jesús, je nazarétit jayu, je'e tse'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e dujayejpnit je Espíritu Santo jets je kutojkun, je'e tse'e je y'oy je'e dutoon jetse'e duyakjotkadaakni nujom pán pán jatye'e je

ko'oyjáyuvap yaktsaachpaatjudup vye'na. Ve'em je'e ve'e dütuujn kux ijtpe'e je Nte'yam je'e maat.

³⁹ N'ixts aats je'e ve'e nujom juu' ve'e je Jesús tyoon kyojts jem judéait y'it jootm jets jem jerusaleenit kyajpuñ kajxm. Van'it tse'e je jémit jayu je Jesús duyakjay'oo'kjidi ku ve'e duyakjacryuuzpejtjidi.

⁴⁰ Ax je Nte'yamts je'e ve'e yakjoo-jntykpajkjinuva kutoojk xaaj jetse'e duyaknuke'xnatajki joojntyk jeja aats nvinkujk.

⁴¹ Ka jéjap xa je'e ve'e duyaknuke'xnatajki nujom je jayu vyinkujk, jeejyji ve'e aats nvinkujk, je'e ve'e ku aatse'e je Nte'yam xvinkaqajn jémani jets aatse'e je jayu nvaajnjadat juu' aatse'e n'ix nmotu. Nmaatkaay nmaat'ook aats je'e ve'e ku ve'e távani jyoojntykpajknuva vye'na.

⁴² Je Nte'yam aatse'e xtukpavaan jets aatse'e je jayu nvaajnjadat je oy kats je oy ayook, jets aatse'e je tuvakojtsun mpámút jets je'e ve'e dupaam jets je Jesuusjyame'e dütökimpayo'ynup pán pán jatye'e joojntykidup jets pán pán jatye'e aa'kanda.

⁴³ Ñukojtstuts ya'a ve'e nujom je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, ve'eme'e vyaandi jets nujom pán pán jatye'e dujaanchja'vidup je Jesús, yakmee'kxjadapts je'e ve'e je tyókinda.

Ku je Espíritu Santo tyajki jem jya'vin kajxmda pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap

⁴⁴ Kojtspna tse'e je Pedro vye'na ku ve'e je Espíritu Santo dunuñkadaaky pán pán jatye'e du'amotunajxtup vye'na.

⁴⁵ Je israeejlit jáyuda juu' ve'e dujaanchja'vidup je Jesús jets juu' ve'e je Pedro myaatje'ydu, atuya

atoki tse'e tyaaandi kux'e je Nte'yam dupuujm je Espíritu Santo jem je jayu jya'vin kajxmda pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap,

⁴⁶ y'amotunajxtup tse'e ku ve'e dukotsta je ayook juu' ve'e kyavimótudup jetse'e je Nte'yam duyakmájada duyakjaanchada.

⁴⁷ Van'it tse'e je Pedro vyaaajñ:

—¿Pan tse'e dukayakjátup jetse'e ya jayu ñapéttat? Ta xa ve'e je Espíritu Santo tyaka jem jya'vin kajxmda, ve'em ax jo'n uu'mda.

⁴⁸ Van'it tse'e je Pedro dupavaajñ jetse'e ñapéttat je'e kajx jetse'e nujava tyánut jets je Jesucristo je'e ve'e pyanajkxuvaandup. Van'it tse'e je Pedro dumunoo'kxtkti jetse'e jamejtsk jatoojk xqaj jyaa'kmáattánjadat.

11

Juu' ve'e je Pedro tyukmumaajntyktu je jaanchja'vivatajk jep Jerusalén

¹ Je kukátsivatajk maat je utsta je ajchta jets je utsta je tsaq'ada juu' ve'e jem Judea ve'nidup, myótuduts je'e ve'e je kats jets kyuvajktuva ve'e je Nte'yam je kyats je y'ayook pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap.

² Ku ve'e je Pedro vyimpijtnuva jem Jerusalén, kyo'oyja'vidu tse'e je'eda pan pan jatye'e duyavinkópkidup jetse'e je jayu yakpaajmjadat je ixta'nun jetse'e dunikxmadat dukojmadat ax jo'n je israeejlit jayu dñtonda, ve'eme'e vyaaandi jets ka'a je'e ve'e y'oya juu' ve'e je Pedro tyoon.

³ Jetse'e je Pedro du'amotutúvidi:

—ꝑTis, mitse'e ojts xku'ix jetse'e xmaatkaaydi pan pān jatye'e kayakpāqmjidu je ixta'nūn?

⁴ Van'it tse'e je Pedro tyukmumajntykjidi nujom juu' ve'e toojnju kojtsju. Jidu'um tse'e vyaañ:

⁵ —Tsapkojtsp atse'e nve'na jem jopeit kyajpuñ kajxm, van'itts atse'e xyak'ix jets jeme'e tsapjootm chāq'an to'k je majā vit jo'n juu' ve'e maktaaxk esquina tsum, jets atse'e xnukādaaky.

⁶ Ku atse'e oy n'ix pān ti ve'e myaqat je vit, jem tse'e dumāada may je tānuñ, je eey je tīkuñt: jem tse'e juu' ve'e maktaaxk tékax, jempa tse'e juu' ve'e je tyiints dutukyo'ydup, nay jempa tse'e je jeyyva tānuñ.

⁷ Van'itts atse'e n'amotunajxy to'k je ayook juu' ve'e vaan: "Pedro, pojtuñ, yak'oq'ku, jets ja'kxu."

⁸ Van'itts atse'e nvaajñ: "Ka'a, Majā Vintsán, ni vin'ita xa atse'e nkaju'kx juu' ve'e ka va'ajtsap, juu' ve'e je Moisés jyatyaan jets ka'a ve'e je jayu duja'kxut."

⁹ Van'itts atse'e je tsapjootmit ayook xnūujminuva: "Juu' xa ve'e je Nte'yam yakvaats, ka'ats mits je'e ve'e xtijut ka va'ajtsap."

¹⁰ Toojk naxts ya'a ve'e ve'em jyajty jeejyji jeejyji, van'it tse'e pyatajkinuva jetse'e ñajkxnuva jem tsapjootm.

¹¹ Van'it tse'e jye'ydi nutoojk je yaa'tyajk juu' ve'e jem Cesarea tsoo'ndu, yaktukpavaandu ve'e jets atse'e ojts x'íxtada.

¹² Je Espíritu Saantots atse'e xkejx maat je'eda jets atse'e xnūujmi jets ka'a atse'e ntivinmáyut. Nmaat'ojstuvats atse'e ya nutojtuñ utsta ajchta. Nujomts aatse'e ntajki jep to'k je jayu tyujkp,

13 je'ets aatse'e xtukmumajntyk vintso ve'e jep tyujkp du'ix to'k je Nte'yam je y'aangeles juu' ve'e na'muxju: "Nukexa jem Jope je Simón juu' ve'e duxaqajivap Pedro,

14 je'e tse'e mva'nuxjup pan ti ve'e mtónup jetse'e xjayéput je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, nay ve'empa ve'e je jayu juu' ve'e jep mjummp mtujkp."

15 Ku ats je'e ve'e nmukojts'ukvaandi, van'it tse'e je Espíritu Santo ñukadaakjidi, ve'em ax jo'n uu'me'e xnukadaakumduva jo'n ku ve'e too'vajkp myiijn.

16 Van'itts atse'e njaa'myejts vintso ve'e je Maja Vintsán vyaajñ: "Tyúvam xa ve'e jets je tsoxk naaj ve'e je Juan je jayu tyukyaknapejt; ax ntukyaknapéttapts ats miitse'e je Espíritu Santo jem mja'vin kajxmáda." Jidu'um tse'e je Maja Vintsán vyaajñ.

17 Ax pan je Nte'yam tse'e dukejx je Espíritu Santo, juu' ve'e tajki jem je jayu jya'vin kajxmáda, ve'em ax jo'n tyajkiva yam uu'm njá'vin kajxmamda, uu'mda, pan pan jatye'e je Maja Vintsán Jesucristo dujaanchja'vidup, ¿pants atse'e jets atse'e nkayakjátut juu' ve'e je Nte'yam tyonuvaampy? —jidu'um tse'e je Pedro vyaajñ.

18 Ku ve'e du'amotunajxti je utsta je ajchta juu' ve'e jem Jerusalén, ka'a tse'e du'ukko'oyja'vidini juu' ve'e je Pedro tyoon, jetse'e je Nte'yam duyakmájidi duyakjaanchidi. Jidu'um tse'e vyaandi:

—Pan ve'em xa ve'e, to'nuxjüdupts je'e ve'e je Nte'yam je maa'yün pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap jetse'e ve'em y'o'yixjada jetse'e

vyinmayumpijttinit, je kyo'oy joojntykinda dumasoqktinit, jetse'e dujayejptuvat je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

Je jaanchja'vivatajk juu' ve'e nay'amojkijidu jep Antioquía

19 Ku ve'e duyak'oo'kti je Esteban, van'it tse'e dujomtoondi dutitoondi je jayu juu' ve'e dujaanchja'vidu je Jesús, je'e kajx tse'e y'ayo'vya'kxkajxti. Jem tse'e pān pān jatye'e najkxtu jem feníciait jets chípreit y'it jootmda, jempa tse'e pān pān jatye'e najkxtu jem antioquíait kyajpūn kajxm. Jem tse'e duvaajnjidi je oy kāts je oy ayook je'ejyjida pān pān jatye'e israeejlit jáyuda.

20 Ax jem tse'e je jaanchja'vivada juu' ve'e jem Chipre jets Cirene tsōo'ndu, je'e tse'e je'ydu jem Antioquía jetse'e dutukmukojtstuva pān pān jatye'e ka je israeejlit jáyuvap je oy kāts je oy ayook, je'e ve'e ku ve'e je jayu yakvaajñja je Maja Vintsán Jesús jye'e.

21 Putajkijidu tse'e je Maja Vintsán, ve'em tse'e numay je jayu je Jesús dujaanchja'vidi.

22 Ku ve'e je kāts dumótudi je jaanchja'vivatajkta juu' ve'e jem Jerusalén, van'it tse'e dupakejxti je Bernabé jem Antioquía.

23 Ku ve'e je Bernabé jye'y jetse'e du'ix vintso ve'e je Nte'yam kyunoo'kxjidi, ooys je'e ve'e tyunxoqjntk jetse'e anañujoma dunuujmidi jets mākk aaj mākk joote'e je Maja Vintsán dujaajkpanajkxtat,

24 kux oy jayu je'e ve'e je Bernabé, to'k aaj to'k joot je'e ve'e dujaanchjáva je Jesucristo

jetse'e je Espíritu Santo mya'aju je mäkkin jets je vinma'yun jetse'e dütónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp. Ve'em tse'e numay je jayu dujaanchja'vidi je Maja Vintsán.

25 Van'it tse'e je Bernabé ñujkx jem taarsovit kya jpun kajxm, je Saulo ve'e ojts du'ixta. Ku ve'e dupaaty, van'it tse'e duvaajv jem Antioquía.

26 Jem tse'e y'ijtti to'k joojnt je jaanchja'vivatajk maatta; numay tse'e je jayu duyak'ixpajkti. Jem Antioquía tse'e je jaanchja'vivatajk yaktij'ukvaandi je Cristo je jyáyuda.

27 Ku ve'e jem duyak'ixpajkti, van'it tse'e jye'ydi jem Antioquía je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, jeme'e Jerusalén choq'ndi.

28 Van'it tse'e nuto'k je'eda juu' ve'e Agabo duxaaj, je'e tse'e teni jeja uts ajch jets uts tsa'a akujkta, jetse'e vyaajñ jets jéjape'e je makk yooj to'k it to'k naxvijin, je Espíritu Santo tse'e ve'em je vinma'yun moojyju. Ax ve'emam tse'e tyoojni kyojtsji van'it ku ve'e yakkutojkp vye'na juu' ve'e duxaaj Claudio.

29 Van'it tse'e je antioquiáit jaanchja'vivatajk dunupajmtkidi jetse'e je putajkin dütuknukéxtat je utsta je ajchta maat je utsta je tsa'ada juu' ve'e jem Judea tsuunidup, ve'em tse'e dükéxtat pän vintso ve'e y'o'yixjada nuto'k nuto'k.

30 Tyoondu tse'e ve'em, tyuknukejxtu tse'e pän pan jatye'e dunuvinténidup je jaanchja'vivatajk jem Judea; je Bernabé jets je Saulo, je'e tse'e tyuk-mukejxidu je putajkin.

Ku je Santiago y'qo'kni jetse'e je Pedro yakpoxuntakpuujm

¹ Ax ve'emts je'ē ve'e jyajty van'it, jetse'e jēm je jaanchja'viva juu' ve'e je yakkutojkpa Herodes yakjamajtsjuđu;

² je tsojxts je'e ve'e tyukyakjay'oo'kju je Santiago, je Juan je y'ajch.

³ Ku ve'e je Herodes du'ix jets y'oyja'vidu je'ē ve'e je israeejlit jáyuda, van'it tse'e je Pedro duyakjamajtsjuva. Van'it ya'a ve'e tyoojnji kyojtsji ku ve'e je tsapkaaky yakkay juu' ve'e je levadura dükamaat.

⁴ Ax ku tse'e je Pedro duyakjamajtsji, van'it tse'e duyakjapyoxuntakpaajmj. Jep tse'e je tojpada numaktojt juu' ve'e ix'ijtjudup, numaktaaxk jatyts je'e ve'e ñatyikutsjada. Ve'eme'e je yakkutojkpa du'uknupaqajmtki jetse'e je Pedro kuduyaknuke'xnatajki jeja je jayu vyinkujk ku ve'e je pascua xaq ñáxut.

⁵ Ix'it tse'e je Pedro vye'na jep poxuntujkp; ax to'k aa to'k joöt tse'e ñütsapkótsjada je jaanchja'vivatajkta.

Ku je Nte'yam je Pedro duyakjapyítsumji jep poxuntujkp

⁶ Ax je kujápit tse'e je Herodes du'uknupaqajmtki jetse'e kuduyakjapyítsumji je Pedro. Je tsooj tse'e je Pedro maap vye'na jeja nümejtsk tojpa akujk jets mejtsk je cadena tuk'atsommuk je kya'aq ado'om ado'om maat je tojpa je kya'aq. Jep tse'e vye'niduva nümejtsk je tojpa juu' ve'e je poxuntak'aka'aq du'ix'ijttup.

7 Tun to'mayji tse'e to'k je Maja Vintsán je y'aangeles je Pedro duvinkuva'ki, jetse'e jep poxuntujkp y'ajaj y'atú'kx. Van'it tse'e je ángeles duti'tsti je Pedro to'k ado'om jetse'e duyakjotvij. Van'it tse'e dunujmi:

—Pojtuku jatyji.

Van'it tse'e je cadena jem je Pedro kya'm kyustajkikujx,

8 jetse'e je ángeles ña'muxji:

—Natyiintsómju jets pamu je mk'a'ajk.

Ku ve'e je Pedro ve'em dñuujn, van'it tse'e je ángeles ña'muxjinuva:

—Naxyoxju jets paminu ats.

9 Van'it tse'e je Pedro dupapítsum je ángeles, ka'a ve'e dunujava pan tyúvame'e juu' ve'e je ángeles tyuump, ve'eme'e vyinmay jets tónaji ve'e ve'em yak'ixju.

10 Van'it tse'e duvinnejxti je muto'k tojpa juu' ve'e je tak'aka'a du'ix'ijtp. Van'it tse'e je mumejtsk tak'aka'a joma ve'e jado'k je tojpa du'ix'ijtpa. Ax ku tse'e jye'ydi joma ve'e je pojxun zaguán joma tso ve'e pyítsumdinit jem kajpún jootm, viimm tse'e je pojxun zaguán y'aye'pvaach. Ku ve'e pyítsumdini jetse'e vee'n yo'ydi, van'it tse'e je ángeles myasookjini.

11 Van'it tse'e je Pedro oy je nuja'vin dupujk, jetse'e vyaajñ:

—Uxyamts atse'e tuuv nmujava jets je Maja Vintsándame'e je y'aangeles tñdukekex jets atse'e je Herodes tñxtukkava'ach, nay ve'empa ve'e juu' ve'e je israeejlit jayu y'a'íxtup vintso atse'e xtóndat.

12 Pyayo'yp tse'e je Pedro vye'na, jetse'e ñujkx jem je María tyak'am, je Juan juu' ve'e duxaqajivap Marcos, je'ets je'e ve'e je tyaak. Jem tse'e numay je jayu ñay'amókajada tsapkojtspa.

13 Ku ve'e je Pedro je zaguán duyaknajk, van'it tse'e to'k je jaitspa pyítsum juu' ve'e Rode duxaaj jetse'e du'íxut pan pan jepe'e.

14 Ku ve'e duyukmotukajpy jets je Pedro ve'e kojtsps, ka'a tse'e duyak'avaach; ñojk'óye'e va'ajts xoojntkp noomp vyimpijtkojni jetse'e ojts duvaajnjikaj je jaanchja'vivatajk jets jepe'e zaguán aagup je Pedro tyena.

15 Van'it tse'e yaknuujmi:

—¡Ka'a mits vine'e mvija!

Van'it tse'e y'atsaajv jets vaampame'e. Van'it tse'e jyaa'kvaandi:

—Ka je'ep je'e ve'e, je y'aangeles xa je'e n'ite'e.

16 Jepna tse'e je Pedro je zaguán dujaal'kyaknák. Ku ve'e je zaguán duyak'avaatsti jetse'e du'ixti, atuva atoki tse'e tyuntaandi.

17 Van'it tse'e je Pedro je kya'aj dukoojnuk jetse'e y'amo'ottat. Van'it tse'e dutukmumaajntykti vintso_ ve'e je Majá Vintsán duyakjapyítsumju jep poxuntujkp. Van'it tse'e vyaaajñ:

—Vaajnjada je Santiago jets je utsta je ajchta.

Van'it tse'e pyítsum jetse'e viijnk tsq ñujkx.

18 Ku ve'e je it jyajtk, atuva atoki tse'e je tojpatajk tyuntaandi kux ka'a ve'e dunujávada pan ti ve'e toojnju je Pedro maqt.

19 Van'it tse'e je Herodes duyakjay'íxtiji. Ku ve'e dukapaatti, van'it tse'e je tojpada dutokimpayo'y jetse'e duyakjay'qo'kjidini. Van'it tse'e je Herodes

choo'nni jem Judea jetse'e ñujkx tsuuniva jem Cesarea.

Ku je yakkutojkpa Herodes y'oo'kni

20 Myu'ejkjup tse'e je Herodes je jáyuda juu' ve'e tsuunidup jem tiirovit jets sidoonit kyajpuñ kajxmda. Je jayu tse'e du^kojtsmojktu vintso ve'e najkx dumukotsta je Herodes, je'e tse'e tyoondu vintso ve'e y'oyjávajadat je Blasto juu' ve'e duyakkutojkjip je toompatajk jep je Herodes tyujkp. Je Blasto tse'e du'amotu je yakkutojkpa jetse'e oy joöt y'ítut je jayu maattha, kux je yakku-tojkpa je ñaax je'e ve'e tyukjoojntykidup.

21 Ku ve'e je xaa^j dupaaty ku ve'e je yakkutojkpa Herodes dunupaajmtki jetse'e je jayu dumukótstat, van'it tse'e dupuuim je y'oy vit, jetse'e y'ajxtk jem joma ve'e tyokimpayo'oy, jetse'e je jayu dumukajts.

22 Van'it tse'e je numay jayu y'aa'mitaakti, makk tse'e vyanda:

—¡Ya'a juu' ve'e kojtsps, nte'yamts ya'a ve'e, ka jáyuvap!

23 Tun jatyji tse'e to'k je Majá Vintsán je y'aangeles je Herodes duyakpa'ampejt kux ka'a ve'e je Herodes je Nte'yam duyakmaji duyakjaanchi; tānu^kinuts je'e ve'e, van'it tse'e y'oo'kni.

24 Ax je Nte'yam je kyats je y'ayook, jaa'kyakkojtsva'kx'ataqatspts je'e ve'e may viijn.

25 Ku ve'e je Bernabé maat je Saulo je tyoonk duyakkukajxidi jem Jerusalén, van'it tse'e vyimpittinuva jem Antioquia, mya^qtnajkxtuva ve'e je Juan juu' ve'e Marcos duxaajivap.

13

Ku je Bernabé jets je Saulo ñajkxti ka'amaayva

¹ Je jaanchja'vivatajk juu' ve'e nay'amojkijidu jem Antioquia, jem tse'e aje'ejyjida je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajk jets je yak'ixpajkpatajk. Jem tse'e je Bernabé, jem tse'e je Simón juu' ve'e yaktijpa Yak Jayu, jem tse'e je Lucio juu' ve'e ciréneit jayu, jempa tse'e je Manaén juu' ve'e kijpx dumaaqtyee'k je Herodes juu' ve'e je galiléait jayu duyakkutojkji, nay jempa tse'e je Saulo.

² Vyinja'vidup vyintsä'kidupts je'e ve'e vye'nada je Nte'yam jetse'e y'ayoojada ku ve'e je Espíritu Santo jidu'um ña'muxjidi:

—Yak'apükada je Bernabé jets je Saulo je toonk kajx juu' ats je'e ve'e ntuknuuyaaxjidu.

³ Távani tse'e y'ayoojada jetse'e chapkötsta vye'na, van'it tse'e je kya'aj dütuknuukoondi je Bernabé maat je Saulo, jetse'e dumasookti.

Ku je kukátsiva kya'amaaydi jep Chipre

⁴ Van'it tse'e choo'ndi je Bernabé maat je Saulo, je Espíritu Santo tse'e kejxjudu, jetse'e ñajkxti jem seléuciait kyajpun kajxm. Ax jem tse'e Seleucia dupajkti to'k je barco jetse'e ñajkxti jem Chipre, to'k je naax juu' ve'e jem maaxy naaj akojkm.

⁵ Ku ve'e jye'ydi jem joma ve'e je kajpun duxaaja Salamina, van'it tse'e dütukka'amaaydi je Nte'yam je kyats je y'ayook jep je israeejlit jayu chaptujkpta, myaqadiduva tse'e je Juan Marcos jetse'e pyutákajadat.

⁶ Ax ku tse'e dütukyo'vyatskajxti je it jetse'e je jayu duvaajnjidi je oy kats je oy ayook, van'it tse'e jye'ydi jem páfosit kyajpun kajxm. Jem

tse'e vye'na to'k je maayva juu' ve'e natyijjup je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa, israeejlit jayu je'e ve'e, Barjesús je'e ve'e xyaa.

⁷ Jem tse'e vye'niva to'k je yakkutojkpa juu' ve'e Sergio Paulo duxaaj, kuvijts je'e ve'e. Van'it tse'e je Sergio Paulo duvakjañukejxiji je Bernabé maat je Saulo kux je'e ve'e chajkp jetse'e du'amotunáxut je Nte'yam je kyats je y'ayook. Jem tse'e je Sergio Paulo dumaaða vye'na je maayva.

⁸ Ax je maayva, yaktijpapts je'e ve'e Elimas, ka'ats je'e ve'e duvakjatuva'añ jetse'e je yakkutojkpa du'amotunáxut juu' je'e ve'e kyojtstup.

⁹ Van'it tse'e je Saulo, yaktijpapts je'e ve'e Pablo, je'e tse'e je Espíritu Santo mooyju je makkin jets je vinma'yun jetse'e duotonut juu' ve'e je Nte'yam chajkp, je'e tse'e makku duvin'ix je maayva,

¹⁰ jetse'e dunuujmi:

—Mits, vin'aa'mpa, je ko'oyjáyuvap je jyayu, mtso'oxpujkp xa mitse'e nujom je y'oy je'e, ¿vin'it tse'e xyakma't'atuvat je Maja Vintsán je tyoo'?

¹¹ Uxyamts n'ite'e je Maja Vintsán mtukkuvéjtut, mtanup tse'e viints, jeke'e xkah'a'ixtukut je xaqaj je y'ajajtk.

Ax tun jatyji tse'e tyajajñ viints jetse'e je it kyoo'tsixji. Van'it tse'e dujatoondi dujamajtsti jem kya'm pan pane'e kupyavijtsjini.

¹² Ku ve'e je yakkutojkpa du'ix ti ve'e toojnju, van'it tse'e dujaanchja'vi je Nte'yam je kyats je y'ayook, atuva atoki tse'e duuktaajñ je Maja Vintsán je y'ixpajkun.

Ku je Pablo maat je Bernabé vye'nada jep Antioquia juu' ve'e

jep pisídiait y'it jaatp

¹³ Ku ve'e je Pablo maat je myujatyoo' choo'ndi jem barco jootm jem Pafos, van'it tse'e jye'ydi jem Perge, to'k je kajp^{un} juu' ve'e jem panfíliait y'it jootm. Jem tse'e je Juan Marcos myasookjidini jetse'e vyimpijtni jem Jerusalén.

¹⁴ Ax ku tse'e choo'ndi je Pablo maat je Bernabé jem Perge, van'it tse'e jye'ydi jem Antioquia, to'k je kajp^{un} juu' ve'e jem pisídiait y'it jootm. Ku ve'e je po'o'kxtkun x^aaj dupaaty, van'it tse'e tyajkidi jep je israeejlit jayu chaptujkp jetse'e y'ajxtkti.

¹⁵ Ku ve'e yakkotskujx je Moisés je pyava'nun jets juu' ve'e jyaaydu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, van'it tse'e je tsaptujkpit je ñuvintsanda yakjañ^a'muxjidi:

—Nmu'israeejlit jáyuda, pan jem xa ve'e juu' ve'e mkotsuvaandup, nvaat tse'e xkótstat.

¹⁶ Van'it tse'e je Pablo tyeni jetse'e je kya'aj duyakpojtuk, je jayu ve'e yak'ama'tp. Van'it tse'e vyaajñ:

—Nmu'israeejlit jáyuda, pan pan jaty'e je Nte'yam duvinja'vidup duvintsa'kidup, amotunaxta juu' atse'e nkotsuvaampy.

¹⁷ Je Nte'yam, juu' ve'e nvinja'vimdup nvintsa'kimdup, je'e tse'e duvinko^{on} uu'm je njupit jáyuvamda jetse'e duyaknuma'yidi ku ve'e chaanadana vye'na jem egíptovit y'it jootm. Ku ve'e máyani ooy tyunve'nada, van'it tse'e je kyutojkun maat jem duyakpítsumdini.

¹⁸ Vujxtkupx joojnt jo'n tse'e je Nte'yam dumuteni vintso ve'e je jayu jyáyuvada ku ve'e vyitti jem vinva'ajts it kajxm,

19 van'it tse'e duyakkutókidi vuxtojtuk viijn je jayu juu' ve'e duvintsuunidup y'ijt je canaanit it jetse'e duyakva'kxjidi je naax je njujpit jáyuvamda.

20 Ku ve'e jem chaanada vye'na maktaaxk mókupx jagojkm joojnt jo'n, van'it tse'e je Nte'yam myoojyjidi pán pán'e tokimpayo'oyjadap. Ve'em tse'e dutuujn van'it paat ku ve'e jyoojntyki je Nte'yam je y'ayook kojtsajxpa Samuel.

21 Van'it tse'e je jayu je Nte'yam du'amótudi to'k je yakkutojkpa. Van'it tse'e je Nte'yam duvinkaqajn je Saúl jetse'e yakkutojkuxjadat, je Cis je'e ve'e je myajntk, je Benjamín je chaan je kyooj. Ax vujxtkupx joojnt tse'e je Saúl yakkutujk.

22 Ku ve'e je Nte'yam yakpítsumjini, van'it tse'e dupuujm je David jetse'e yakkutókut, je Isaí je myajntk. Ax jidu'um tse'e je Nte'yam ñukojtsiji: "Ta atse'e mpaa'ty pane'e áts ya njoot ya nja'vin dumáatnavyaatjup, je'e ve'e dutónup nujom juu' atse'e ntsajkp, Daviijts je'e ve'e xyaaj, je Isaí je myajntk."

23 Ax je David tse'e je chaan je kyooj je Jesús, juu' ve'e je Nte'yam pyaam jetse'e je israeejlit jáyuda duyaktso'okut, ve'em ax jo'n je kats duyaktaajñ.

24 Ax ka'anum tse'e je Jesús je jayu duvinkunajkxada vye'na, jetse'e je Yaknapejtpa Juan dutukka'amaajy jetse'e nujom je israeejlit jayu vyinmayumpijttinit, jetse'e dumasooktinit je kyo'oy joojntykinda, jetse'e ñapéttat.

25 Ax ku tse'e je Yaknapejtpa Juan je y'oo'kun tyámini, van'it tse'e je jayu dunuujmidi: "Ka átsap xa je'e ve'e pán miitse'e mtijtup, miimpnum xa je'e ve'e pane'e dujaal'knumájip jets ka'a ve'e áts,

ni je'ets atse'e nkavinmachju jets ats je'e ve'e je kya'ajk jaa'p nmukéijat."

26 'Miitsta, nmu'israeejlit jáyuda, je Abraham je chaanda je kyoojta, pān pān jatye'e je Nte'yam duvinja'vidup duvintsa'kidup, miitse'e mtuknukejxjudup ya oy kats ya oy ayook, je'e ve'e ku ve'e je jayu yakvaajñja vintso ve'e dujayejptinit je joojntykin juu' ve'e xaq'ma kajx ijtp.

27 Kux je'e juu' ve'e tsuunidup jem Jerusalén maat je vyintsanda, ka'ats je'e ve'e dunujávada pān pān je'e ve'e je Jesús. Oyam tse'e vye'ema, ku ve'e duyakjay'oo'kjidi, kyutyoondu tse'e je ayook juu' ve'e jyatyaandu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, je ayook juu' ve'e je israeejlit jayu kyojtstup vimpoog'kxtkun xaa jep chaptujkpta.

28 Ku ve'e je jayu je tokin dukapaatjidi je Jesús jetse'e y'oo'kut, y'amótudu tse'e je Pilato jetse'e duyakjay'oo'kjut.

29 Ax ku tse'e dukutyonkajxti je ayook juu' ve'e javyétani ve'ninup je Jesús kajx, van'it tse'e duyakvajntkti jem cruz kajxm jetse'e duyaknaxtajkidi.

30 Ax je Nte'yamts je'e ve'e duyakjoojntykpajknuva.

31 Je jayu juu' ve'e dumujatyoo'ido je Jesús ku ve'e jem Galilea cho'o'ndi jetse'e ñajkxti jem Jerusalén, je'e tse'e may xaa íxjidinuva joojntyk, je'e tse'e je numay jayu dütuknuja'vidu jets joojntykpajknuva je'e ve'e je Jesús.

32 'Ax nay ve'empats aqatse'e uxyam n'ava'niva je oy kats je oy ayook juu' ve'e je Nte'yam tyukv-

inva'ni je njujpit jáyuvamda.

³³ Kyutyoonts je'e ve'e uu'm maattha je ayook juu' ve'e tyukvinva'nidu, uu'mda, je'e je chaanda je kyoojta, je'e tse'e kyutyoon ku ve'e je Jesús duyakjoojntykpajknuva. Ve'emts je'e ve'e ax jo'n javyet jep mumejtsk salmo kujxp: "Ats xa mitse'e xTee'ip, uxyamts ats mitse'e ntonkma'a." Jidu'umts je'e ve'e javyet.

³⁴ Ax je'e ku ve'e je Nte'yam duyakjoojntykpajknuva je Jesús jetse'e ve'em je ñi'kx je kyopk ni je vin'ita kyama'atut, jidu'um tse'e vyaajñ: "Nkunoo'kxtap xa ats miitse'e, ve'em ax jo'n atse'e ntukvinva'ni je David."

³⁵ Paaty tse'e vyaampa jado'k je salmo: "Ka'a ve'e xyakjátut jetse'e je mVa'ajts Onuk je ñi'kx je kyopk mya'atut." Jidu'um tse'e vya'añ.

³⁶ Ax ka je David kajxapts ya'a ve'e yakkajts, kux oo'knu ve'e je David, ve'em ax jo'n je jyujpit jayu y'oo'ktinuva, jetse'e je ñi'kx je kyopk mya'tni, távani tse'e dumutún dumupük vye'na je jayayu ax jo'n je Nte'yam dutsak.

³⁷ Ax ka'a tse'e ve'em je Jesús je ñi'kx je kyopk jyajty, ka'a tse'e mya'ty; je Nte'yame'e yakjoojntykpajkjinuva.

³⁸ Nmu'israeejlit jáyuda, nujávada tse'e jets je Jesuuse'e je jayu dutokinmee'kxp.

³⁹ Je'e kajx tse'e nujom pan pan jatye'e jaanchja'vijidup, yakmee'kxjidupts je'e ve'e je tyókinda; ax je Moisés je pyava'nun kajx, ni pana tse'e kyayaktokinmee'kx.

⁴⁰ Nay'íxjadats miitse'e kux ku ve'e mtukkäda'akjadat juu' ve'e jep Kunuu'kx

Jatyán kujxp jyatyaaandu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta. Jidu'um tse'e dujatyaaandi juu' ve'e je Nte'yam kyojts:

41 Íxtats n'it, jáyuda juu' ve'e dükamaj'íxtup dukajaanch'íxtup q̄ts je n'ayook, tuk'atúvada jets vintókida.

Kux juu' xa ətse'e ntónup van'it ku ve'e mjoojntykadat,

ka'ats miits je'e ve'e xjaanchjávadat óyame'e mjayaktukmumaayduktat.

42 Ku ve'e je Pablo jets je jayu choo'ndi jep tsaptujkp, van'it tse'e ña'muxjidi je'eda p̄an p̄an jatye'e ka je israeejlit jáyuvap jets ku ve'e jado'k je po'o'kxtkun xqaj to'k aa jyaa'ktukmukótsjadat je ayook juu' ve'e tyukka'amaay.

43 Ku ve'e ñavya'kxjidini je'eda p̄an p̄an jatye'e nay'amojkijidu jep tsaptujkp, numay tse'e je jayu dupanajkxti je Pablo maat je Bernabé, ve'em je israeejlit jáyuda ve'em pan pan jatye'e ka je'epita juu' ve'e je Nte'yam duvinja'vidup duvintsq'kidup ax jo'n je israeejlit jáyuda. Van'it tse'e je Pablo maat je Bernabé kyojtsuxjidi, ve'eme'e ña'muxjidi jets to'k aa jyoo'k'ítjadat je Nte'yam maat, ijtp tse'e dupayo'oydat vintso ve'e je Nte'yam je jayu dutoojnjada je maa'yun.

44 Ax ku tse'e je po'o'kxtkun xqaj dupaatnuva, javee'n tse'e kyanay'amojkikajxjidi je kajpun, je Nte'yam je kyats je y'ayook tse'e y'amotunaxuvaandup.

45 Ku tse'e je israeejlit jayu du'ixti jets va'ajts numaye'e je jayu tyunnay'amojkijidi, ejkjudu

jot'aajnjudu tse'e. Van'it tse'e dukojtsvintsoovdiję Pablo jetse'e duvinkojtspejtti.

46 Van'it tse'e je Pablo maat je Bernabé makk aaj makk joot kyojtsti, jetse'e vyaandi:

—Miitsta, nmu'israeejlit jáyuda, tun vinkopk xa je'e ve'e jetse'e je Nte'yam je kyats je y'ayook too'vajkp myakvaajnjadat. Ax je'e kajx tse'e kuxe'e xkakuväkta jetse'e mkanatyukvinmátsjada je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, paatyts aatse'e uxyam nmunujkx pān pān jatye'e ka je israeejlit jáyuvap.

47 Kux ve'em aatse'e xtukpavaajñ je Maja Vintsán ku ve'e vyaajñ:

Ta xa ats miitse'e mpamda ax jo'n je kujajpa je kuta'kxpa, jets miitse'e xvaajnjadat je jayu pān nuvinxupe'e chāanada to'k it to'k naxviijn jets vintso ve'e dujayejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

48 Ku ve'e du'amotunajxti pān pān jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, xoojntktu tse'e jetse'e vyaandi jets oye'e je Maja Vintsán je kyats je y'ayook; jyaanchja'vidu tse'e je Jesús nujom pān pān jatye'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e duvajtinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

49 Ax ve'em tse'e yakkojtsva'kxy je Maja Vintsán je kyats je y'ayook jem nujom pisídiait y'it jootm.

50 Je israeejlit jayu juu' ve'e dukakuvajktu juu' ve'e je Pablo maat je Bernabé kyojtstu, je'e tse'e dumaqtnakyojtsjudu je ta'axtajkta juu' ve'e jem dunumájidup jetse'e je Nte'yam duvinjávada duvintsqagada; nay ve'empa tse'e je yaa'tyajkta juu' ve'e dunukajpunkuvajkidup, je'e

tse'e du'akojtsidu je jayu jetse'e dütso'oxpáktat je Pablo maāt je Bernabé. Ax yakvojppítsumdu tse'e jem.

51 Van'it tse'e je Pablo maāt je Bernabé je kya'ajkta duvinxijtti, jetse'e duyakkeekti je naxvay jetse'e duyaknuke'xnatákada jets ka óyap je'e ve'e juu' ve'e je jayu tyoondup. Van'it tse'e ñajkxti jem icóniovit kyajpún kajxm.

52 Juu' ve'e je Jesús dujaanchja'vidu, xoojntktuts je'e ve'e jetse'e je Espíritu Santo myoojyjidi je makkin jets je vinma'yun jetse'e dütóndat juu' ve'e je Nte'yam chajkp.

14

Ku je Pablo maat je Bernabé vye'nada jep Iconio

1 Jem tse'e Iconio je Pablo maāt je Bernabé tyajkidi jep je israeejlit chaptujkpta. Jep tse'e kya'amaaydi. Ve'em tse'e númay dujaanchja'vidi je Jesucristo, ve'em je israeejlit jáyuda ve'em pán pan jaty'e ka je'epata.

2 Ax je israeejlit jáyuda juu' ve'e dukajaanchja'vidup je oy kats je oy ayook, je'e tse'e du'akojtsidu pán pán jaty'e ka je israeejlit jáyuvap jetse'e duko'oyjávadat je jaanchja'vivatajk.

3 Jek jaty tse'e jem tyandi je Pablo maāt je Bernabé, makk aāj makk joot tse'e je jayu dütuk'ixti je Maja Vintsán je y'ayook. Je Maja Vintsán tse'e je makkin mooyjyudu jetse'e dütóndat je mújit nuja'vin jets je mújit atuva, ve'em tse'e je jayu dunujávadat jets tyúvam je'e ve'e juu' ve'e kyojtstup; je maa'yun juu' ve'e je Nte'yam tyoojn-jip je jayu, je'e tse'e y'ava'nidup.

4 Ax ka'a tse'e je kukajpunda kijpx je vinma'yun dujayejpti: jem tse'e pane'e dumaqatnapyajkjudup je israeejlit jayu juu' ve'e dukajaanchja'vidup je oy kats je oy ayook, nay jempa tse'e pane'e dumaqatnapyajkjuduvaP je Pablo maqat je Bernabé.

5 Van'it tse'e pan pan jatye'e israeejlit jayuda jets pan pan jatye'e ka je'eptha, je'e tse'e du'ukkojtsmojktu maqat je yakkutojkpadajetse'e kudujomtoondi kudutitoondi jetse'e kudu'ka'ts'oo'kti.

6 Ax ku tse'e dunuja'vidi je Pablo maqat je Bernabé, keektu tse'e jetse'e naja'xti jem Listra jets jem Derbe, mejtsk je kajpuñ juu' ve'e jem licaóniait y'it joottm, jetse'e naja'xtuva jem kajpuñ kajxmda juu' ve'e myutámp.

7 Jem tse'e je oy kats je oy ayook du'ava'niduva.

Ku je Pablo yaktsaka'ch jep Listra

8 Jem tse'e liistrat kyaipun kajxm vye'na to'k je yaa'tyajk juu' ve'e ka'o'yixjup jetse'e je tyek dutukyo'oyut, tsuunip tse'e tyun'it, kux ve'emam je'e ve'e kye'x, ni vin'ítam je'e ve'e kyayo'oy.

9 Ax y'amotunajxypts je'e ve'e vye'na juu' ve'e je Pablo kyaitsp. Van'it tse'e je Pablo je yaa'tyajk du'ix jetse'e dunuja'vi jets o'yixjup je'e ve'e jetse'e je jyaanchja'vin kajx jyotkada'akut.

10 Van'it tse'e makk jidu'um ña'muxji:

—Tukténini je mtek.

Van'it tse'e je yaa'tyajk jatyji tyeni jetse'e yo'pyajkni.

11 Ku ve'e je numay jayu du'ixti juu' ve'e je Pablo tyoon, van'it tse'e je licaóniait aaj makk dukojtsti. Jidu'um tse'e vyaandi:

—;Nte'yamda xa ya'a ve'eda juu' uu'me'e tuxnukadaakumda jayu jo'n! —jiduum tse'e vyaandi.

12 Vyinja'vidu vyintsa'kidu tse'e je jáyuda may juu' ve'e ka je Nte'yamap. Mejtsk juu' ve'e vyinja'vidu vyintsa'kidu, Júpiter jets Mercuuriots je'e ve'e dutijta. Kux je Pablo ve'e nuyojk kojtsp, je'e kajx tse'e je jayu dutijta Mercurio. Ax je Bernabé, je'e tse'e tyijtup Júpiter.

13 Van'it tse'e je tee' juu' ve'e toomp joma ve'e je Júpiter yakvinjava yakvintsa'aga, joma ve'e je tsaptajk juu' ve'e taamp jeja kajpun pa'ayi, je'e tse'e noomp ojts du'ixta je puj jets je tsapkaaj, je'e ve'e tyukvintsa'agavaandup jeja je numay jayu vyinkujk.

14 Ku ve'e je Pablo maqat je Bernabé je käts dumótudi jets je'e ve'e yaktukvintsa'agavaandup, van'it tse'e je vyit ñatyuknukaa'tsvaatsjidi jetse'e duyaknuke'xnatákada jets ka óyap je'e ve'e juu' ve'e je jayu tyonuvaandup, jetse'e noomp tyajkidi jeja numay jayu akujk, makk tse'e vyaandi:

15 —¿Tyajxse'e ve'em mjátukada? Jáyuva xa aqatse'e, ya'aam xa aqatse'e nnumiimp jets aats miitse'e nnuqajmadat jetse'e xmasoooktininit ya'a juu' ve'e ni vinxupa katoomp, van'it tse'e xpanajkxtinit je joojntyk Nte'yam, juu' ve'e dupaam ya tsajmit it, ya naxvijnit it, je maaxy naqaj, jets nujom juu' jatye'e ijtp;

16 Yakjajtuxjuts je'e ve'e jetse'e je jáyuda juu' ve'e joojntykidu juupani jets juu' ve'e joojntykidup uxym paat, je'e tse'e dutóndap pan juu' ve'e chojktup;

17 *jyave'ema tse'e, xa'ma kajx tse'e je Nte'yam ñaa jknuk'e xnatákaja jetse'e ve'em yak'íxat, je'e ve'e ku ve'e je y'oy je'e dütún. Je'e xa ve'e xkejxjimdup je tooj jetse'e je naax dukunuu'kx jetse'e tyá'ma ku ve'e je ta'ma aats dupaa'ty, xmo'yumdupts je'e ve'e juu' ve'e nka'yumdup nja'kxumdup jets juu' jaty'e tsojkjup jetse'e ntukxoojntkumdat —jidu'um tse'e je jayu dunujmidi.*

18 *Oyam tse'e je Pablo maat je Bernabé ve'em vyaandi, tso'ox tse'e y'ijt jetse'e dunaxkótstat je jayu jetse'e dukayak'oo'ktat je tsapkaaj jetse'e dütukvintsa'agadat.*

19 *Van'it tse'e jye'ydi je israeejlit jáyuda juu' ve'e tsoo'ndu jem Antioquia jets jem Iconio, je'e tse'e du'uk'akojtsidu je numay jayu jetse'e je Pablo kuduyak'oo'kti tsaka'achji. Ax kya'tstu tse'e. Ku ve'e dunasja'vidi jets távani ve'e duyak'oo'kta, van'it tse'e duvaq'a'mpítsumdi jem kajpün pa'am.*

20 *Ax ku tse'e je jaanchja'vivatajk ñaa'va'kvíttjidi, van'it tse'e je Pablo pyojtuk jetse'e kyajpuntajkinuva. Je ku'óxit tse'e je Bernabé dumqaattsaa'n jetse'e ñajkxti jem deerbeit kyajpün kajxm.*

21 *Ku ve'e je jayu duvaajnjidi je oy kats je oy ayook jem Derbe, van'it tse'e numay dujaanchja'vidi je Jesús. Van'it tse'e je Pablo maat je Bernabé vyimpijtinuva jem Listra, jem Iconio, jets jem Antioquia.*

22 *Jem tse'e dukojtsmákkidi je jaanchja'vivatajk, ve'em tse'e dunujmidi jets makk aaaj makk joote'e je Jesucristo dujaanchjávadat, ve'eme'e*

vyaandi jets ooye'e je jayu tyuntsaachpaa'ttat pān tajkidupe'e jem je Nte'yam y'am kya'm.

²³ Ku tse'e dupaamdi pan pan jatye'e dunuvinténadap je jaanchja'vivatajk kakto'k vijin joma ve'e ñay'amókajada, van'it tse'e chapkojtsti jetse'e y'ayoojidi, jetse'e jem je Maja Vintsán y'am kya'm dupaamdi je ñuvinténivatajkta.

Ku je Pablo maat je Bernabé vyimpijttinuva jep Antioquía juu' ve'e

jep siiriait y'it jaatp

²⁴ Van'it tse'e dutuknajxti jem pisídiait y'it jootm jetse'e jye'ydi jem panfíliait y'it jootm.

²⁵ Ku ve'e dutukka'amaaydi je oy kats je oy ayook jem peergeit kyajpun kajxm, van'it tse'e ñajkxti jem Atalia.

²⁶ Jem tse'e je barco dupajkti jetse'e ñajkxti jem Antioquía, je kajpun joma ve'e je jaanchja'vivatajk pyaqajmjidi jem je Nte'yam y'am kya'm je toonk kajx juu' ve'e tyoondu.

²⁷ Ku ve'e jem jye'ydi, van'it tse'e duyaknay'amojkjidi je jaanchja'vivatajk jetse'e dutukmumaaajntykti nujom juu' jatye'e tyoondu je Nte'yam je kyutojkun kajx, vintso ve'e je Maja Vintsán je maa'yun tyo'nuxjidi pān pān jatye'e ka je israeejlit jáyuvap jetse'e dujaanchijávadat je Jesucristo.

²⁸ Jek jaty tse'e je Pablo maat je Bernabé jem dumäattaandi je jaanchja'vivatajk.

15

Ku je jaanchja'vivatajk ñay'amojkijidi jep Jerusalén

¹ Van'it tse'e jye'ydi jem Antioquía je yaa'tyajkta juu' ve'e jem Judea tsoo'ndu jetse'e dutuk'ix'ukvaandi je jaanchja'vivatajkta. Jiduum tse'e vyaandi:

—Pan ka'a xa miitse'e myakpaajmjada je ixta'nun jetse'e xni'kxmadat xkojmadat ax jo'n je Moisés dupavaajñ, ka'a tse'e m'o'yixjadat jetse'e xjayéptat je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

² Ax je Pablo maat je Bernabé, je'e tse'e vaandu jets ka'a je'e ve'e ve'em dupaa'ty du'akeega. Je'e kajx tse'e makk dumaqtnakyojtsvintsoojvjidi. Ka'a tse'e dukojts'oyidi. Van'it tse'e yakpaamdi je Pablo maat je Bernabé maat je utsta je ajchta juu' ve'e vyinkoondu, jetse'e ñajkxtat jem Jerusalén jetse'e jem dukojts'oyadat, je'e ve'e najkx dutukmaatkojtsmókta je kukátsivatajk maat je'e pan pan jatye'e dunuvinténidup je jaanchja'vivatajk juu' ve'e jemda.

³ Je'eda ve'e pakejxjudu je jaanchja'vivatajk pan pan jatye'e nay'amojkijidup jem Antioquía.

Ku ve'e ñajkxti, najxtu tse'e jem fenícias jets samaariait y'it jootmda. Jem tse'e dutukmumaajntykti vintso ve'e je jayu juu' ve'e ka je israeejlitap, je'e tse'e dumasooktu je kyo'oy joojntykinda jetse'e ux^uyam dujaanchjávada je Jesucristo. Nujom tse'e je utsta je ajchta maat je utsta je tsa'ada pan pan jatye'e du'amotunajxtu, tyukxoojntktuts je'e ve'e.

⁴ Ku ve'e je Pablo maat je Bernabé jye'ydi jem Jerusalén, oy tse'e kyuvajkjidi pan pan jatye'e jem nay'amojkijidup, je'e maat tse'e vye'niva je kukátsivatajk jets je'e pan pan jatye'e dunuvinténidup je jaanchja'vivatajk. Van'it tse'e duukmumaaajntykti nujom juu' ve'e je Nte'yam tyoon je'e maat.

⁵ Van'it tse'e tyénidi je fariséoda juu' ve'e dujaanchja'vidup je Jesucristo, jetse'e vyaandi:

—Tun vinkopk xa je'e ve'e jetse'e je ixta'nun yakpaajmjadat je jaanchja'viva pan pan jatye'e ka je israejlit jáyuvap, jetse'e duni'kxmadat dukojmadat, jetse'e yaktukpava'andat jetse'e dukutyóndat je Moisés je pyava'nun.

⁶ Van'it tse'e ñay'amojkijidi je kukátsivatajk maat pan pan jatye'e dunuvinténidup je jaanchja'vivatajk jetse'e dukojtsmóktat, dupayo'oydat.

⁷ Jékani tse'e dukotsta vye'na, van'it tse'e je Pedro tyeni, jetse'e vyaajñ:

—Utsta ajchta, mnuja'vidup xa miitse'e jets jémani atse'e je Nte'yam xvinkán jets atse'e nvaajnjadat ya oy kats ya oy ayook je'eda pan pan jatye'e ka je israejlit jáyuvap, ve'em tse'e dujaanchjávadat je Jesucristo.

⁸ Je Nte'yam, juu' ve'e du'ixp dunuja'vip je jayu je jyoot je jya'vin, je'e tse'e duvinkoompa juu' ve'e ka je israejlit jáyuvap, yaknuke'xnatajki tse'e ku ve'e dupaajmji jem jya'vin kajxmda je Espíritu Santo, ve'em ax jo'n je'e ve'e dupuujm yam uu'm nja'vin kajxmamda je Espíritu Santo.

⁹ Tsojkjuduuvap xa je'e ve'e je Nte'yam, ve'em ax jo'n je Nte'yam uu'm xtsojkumda jo'n. Je'e tse'e

je jya'vinda yakvaatsuxjudu kux jyaanchja'vidup je'e ve'e je Jesucristo, ve'em ax jo'n uu'm ya nja'vinamda duyakvaach ku ve'e je Jesucristo njaanchja'vi'ukva'numdi.

¹⁰ ḡAx tyajx tse'e x'ixuva'anda joma vaate'e je Nte'yam juu' dukuvuk, jetse'e je jaanchja'vivatajk xtuknujokuva'anda juu' ve'e ni uu'ma xka'o'yixumjudup jetse'e nkutyo'numdat jetse'e ni je njujpit jáyuvamda kya'o'yixjidi jetse'e kudukutyoondi?

¹¹ Je'e tse'e njaanchja'vimdup jets je Maja Vintsán Jesucristo je myaa'yun kajxe'e njayejpumda je joojntykin juu' ve'e xaq'ma kajx ijtp, jets nay je'e je myaa'yun kajxe'e dujayejptuvat je joojntykin juu' ve'e xaq'ma kajx ijtp pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap.

¹² Ku ve'e je Pedro ve'em vyaaajñ, van'it tse'e y'amo'tkajxti jetse'e du'amotunajxti ku ve'e je Bernabé maqat je Pablo tyukmumaajntykjidi je mujit nuja'vin jets je mujit atuva juu' ve'e je Nte'yam tyoon je'e maqatta ku ve'e y'otsta jem je jayu y'it jootmda pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap.

¹³ Ku ve'e kyojtskajxti, van'it tse'e je Santiago vyaaajñ:

—Utsta ajchta, amotunaxta qts.

¹⁴ Ta xa ve'e je Simón Pedro xtukmumaajntykumda vintso ve'e je Nte'yam je y'ayook yakvaajnji'ukvaandi pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, je Nte'yamts je'e ve'e duvinkonduva jetse'e y'ijttuvat je'e je jayayu.

¹⁵ Navyaatjup ya'a ve'e ax jo'n dujatyaandi je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta. Jidu'um

tse'e dujatyaandi:

16 Ku xa ve'e tyónjut je ayook juu' ve'e jep
Kunuu'kx Jatyán kujxp,
van'itts atse'e nmiinnuvat.

Ve'em ax jo'n je jayu duya^kpojtuknuva to'k je tajk
juu' ve'e kitu,
ve'ems atse'e mpám^kut jets atse'e je jayu xv-
injávadat xvints^ka^gadat
ax jo'n dutoondi ku ve'e jyoojntyki je yakkutojkpa
David.

17 Je'e kajxts atse'e ve'em ntónjut
jets atse'e je jayu xjaanchjávadat juu' ve'e ka je
israeejlitap,
ve'ems atse'e anañ^kjoma xjaanchjávadat juu'
atse'e nvinkoon.

18 Jidu^kum tse'e je Maja Vintsán vyaa^kajñ, juu' ve'e
dükutyoomp ti ve'e kyajtsp.

Jujpanam tse'e je jayu yaktuknuja'vi'ukvaa^kajñ.

19 Van'it tse'e je Santiago jyaa'kvaajñ:
—Je'e kajxts atse'e nva'añ jets ka'a ve'e nyak-
tso'oxjajtumdat pān pān jatye'e ka je israeejlit
jáyuvap juu' ve'e dūmaso^kktup je kyo'oy joojn-
tykinda jetse'e dupanajkxta je Nte'yam.

20 Je'e^kyji ve'e chajkp jetse'e nnuja'yimdat jets
ka'a ve'e duja^kxtat je tsu'uts juu' ve'e yaktukv-
intsa^kkip juu' ve'e ka je Nte'yamap, ka'a ve'e
je kats dutukmaatjayéptat je yaa'y je ta'ax juu'
ve'e ka púkap jyayejptup, ka'a ve'e duja^kxtat je
tánuk tsu'uts juu' ve'e yuktsum'oo'kp, jets ka'a
ve'e duja^kxtat je nuu'pun.

21 Kux jémani ve'e jyéjada kakkajpu^kn pān pān
jatye'e du'ava'nidup je Moisés je jyatyán, je'e ve'e

ku ve'e je nāk yaktukvinkótsada jep tsaptujkp vimpoo'kxtkun xaj.

22 Van'it tse'e je kukatsivatajk jets pan pan jatye'e dunuvinténidup je jaanchja'vivatajk maat nujom pan pan jatye'e nay'amojkijidup, je'e tse'e duvinkoondu aje'ejyjida jetse'e dukejxti jem Antioquia, jetse'e dumaqadadat je Pablo maat je Bernabé. Vyinkoondu ve'e je Judas juu' ve'e duxaajivap Barsabás, jets je Silas, ñumájidup je'e ve'e je jaanchja'vivatajk maatta.

23 Je'e tse'e tyukmukejxidu je nāk juu' ve'e jidu'um vaamp: "Aats, je Nte'yam je kyukátsivada jets pan pan jatye'e dunuvinténidup je jaanchja'vivatajk, maat je utsta je ajchta, máyam aatse'e je Dios ntuknukex je utsta je ajchta maat je utsta je tsal'ada juu' ve'e ka je israeejlit jáyuvap jem Antioquia jets jem siiriait jets ciliciait y'it jootmda.

24 Nmota aatse'e je kats jets najkxtu ve'e jem je jayu juu' ve'e yaja tsqq'ndu. Akujaaxkup je'e ve'e ñajkxti, ka'ats aats je'e ve'e nvintsonqumidi. Je'e tse'e mvinma'yunmoojyjudup je'e kajx juu' ve'e kyojtstup jetse'e mkojtsjotmootskajada ku ve'e vya'anda jets tun vinkopk je'e ve'e jetse'e myakpaajmjadat je ixta'nun jetse'e xni'kxmadat xkojmadat jetse'e je Moisés je pyava'nun xkutyóndat.

25 Je'e kajx tse'e kux aatse'e tunkojtsmuk, oysts aatse'e njava jets a'aatsji ve'e tunvinkán jetse'e najkx mku'íxjada. Je'e tse'e dumaqadadap je Bernabé jets je Pablo, je utsta je ajchta juu' ve'e ooy ntuntsojkumdup

26 jetse'e ñapyaaajmjidi jem kutsa'aga jootm je nMaja Vintsánamda Jesucristo kajx.

27 Ax ntuknukejxtup tse'e je Judas maaat je Silas, je'eda ve'e aviimm ah'am mva'nuxjadap jetse'e mtukvinjávajadat.

28 Y'oyja'vi xa ve'e je Espíritu Santo jets ve'empa aats, jets ka'a aatse'e ntuknujókut je cho'ox je'e, ya'ajyji ve'e chajkp jetse'e yaktónut:

29 Ka'a tse'e xja'kxtat juu' ve'e yaktukvintsa'kip juu' ve'e ka je Nte'yamap, ka'a tse'e xja'kxtat je nuu'pun, ka'a tse'e xja'kxtat je tānuk tsu'uts juu' ve'e yuktsum'oo'kp, jets ka'a tse'e je kāts xtukmaatjayéptat je yaa'y je ta'ax juu' ve'e ka púkap mjayejptup. Pan ka'a tse'e xtonda ya kyo'oy je'e, ooyts je'e ve'e juu' ve'e mtoondup. Dios maate'e mtaandini."

30 Ku ve'e yakpakejxti, van'it tse'e ñajkxti jem Antioquía. Jem tse'e duyaknay'amojkijidi je jaanchja'vivatajk jetse'e je nāk dūtukkatajkidi.

31 Ku ve'e je nāk dūtukvinkojtsidi je utsta je ajchta maaat je utsta je tsa'ada, ooyts je'e ve'e tyunxoojntkti jetse'e jyot'amájidi.

32 Kyojtsnajxtup tse'e je Nte'yam je y'ayook je Judas maaat je Silas, je'e tse'e dukojtsjidup je jaanchja'vivatajkta may viijn jetse'e dukojtsmákkidi.

33 Ku ve'e je it ñajxy, van'it tse'e je utsta je ajchta yakmasoqktini jetse'e vyimpijttinit jem Jerusalén, ve'em tse'e dunuyujmidi jets máyame'e je Dios dumo'dat je utsta je ajchta maaat je utsta je tsa'ada juu' ve'e jemda.

34 Ax je Silas, jem Antioquíaji tse'e tyaajñ maaat je Pablo jets je Bernabé.

35 Jem tse'e je jayu dūtuk'ihti dūtukka'amaaydi

je Maja Vintsán je kyats je y'ayook, numay tse'e juu' ve'e ve'em tukputajkijidu, je oy kats je oy ayook dütuk'íxtuva.

Ku je Pablo mumejtsk nax ñujkx ka'amaayva

³⁶ Jaa'knajx tse'e je it. Van'it tse'e je Pablo duñuujmi je Bernabé:

—Ja'mus duku'íxumnuva je jaanchja'vivatajkta nujom je kajpun joma ve'e n'ava'nim je Maja Vintsán je kyats je y'ayook jetse'e n'íxumut pán vintso ve'e jemda.

³⁷ Chojkts je'e ve'e je Bernabé jetse'e dumaqadat je Juan juu' ve'e duxaajivap Marcos;

³⁸ ax ka'a tse'e je Pablo du'oyjava jetse'e dumaqadadat kux masookjidinu ve'e jem Panfilia jets ka'a ve'e y'ukputajkijidini.

³⁹ Ka'a tse'e dukojts'o'yidi, je'e kajx tse'e kakje'e je tyoo' dupajkti. Je Bernabé, myaætnajkxts je'e ve'e je Juan Marcos jetse'e jem barco joottm ñajkxti jem Chipre;

⁴⁰ je Pablo, je Sílasts je'e ve'e vyooov. Ku ve'e je utsta je ajchta dumunoo'kxtkti je Maja Vintsán jetse'e duyak'ítut je myaa'yún maat, van'it tse'e je Pablo maat je Silas choo'ndi,

⁴¹ jeme'e ñajkxti siiriait jets ciliciait y'it jootmda. Jem tse'e je Pablo je jaanchja'vivatajk dukojtsmákki.

16

Ku je Timoteo dumujatyoo'i je Pablo maat je Silas

¹ Ku ve'e je Pablo maat je Silas jye'ydi jem deerbeit jets liistrait kyajpun kajxmda, jem tse'e

dumaañnavyaatjidi to'k je jaanchja'viva juu' ve'e duxaaj Timoteo, israeejlit jayuts je'e ve'e tyaakip, je'e tse'e dujaanchja'viva je Jesucristo. Ax ka je israeejlit jayuvapts je'e ve'e tyee'ip.

² eñukojtsijidupts je'e ve'e je Timoteo je utsta je ajchta juu' ve'e tsuunidup jem Listra jets jem Iconio.

³ Chojke'e je Pablo jetse'e je Timoteo myujatyoo'ajat. Van'it tse'e je ixta'nun dupaajmji jetse'e dun'i'kxmat dukojmat ax jo'n je Moisés je pyava'nun vya'añ. Je'e kajx tse'e ve'em dñtuujn jetse'e kyako'oyjávajadat je israeejlit jayuda juu' ve'e jem tsuunidup, kux ñuja'vidinup je'e ve'e anañujoma jets ka je israeejlit jayuvap je'e ve'e tyee'ip.

⁴ Ax nujom tse'e je it joma ve'e ñajkxti, vyaanjidu tse'e je jaanchja'vivatajkta je'e juu' ve'e ñupaajmtkidu je kukátsivada maat je'e pñan pñan jatye'e dunuvinténidup je jaanchja'vivatajk juu' ve'e jem Jerusalén.

⁵ Ve'em tse'e dukojtsmákkidi pñan pñan jatye'e dujaanchja'vidup je Jesucristo; jóvum xaaaj tse'e ñuma'yí'ata'atsta.

Ku je Pablo yak'ixji to'k je macedóniait yaa'tyajk

⁶ Ka'a tse'e je Espíritu Santo yakjajtuxjidi jetse'e je oy kats je oy ayook du'avánadat jem ásiait y'it jootm, je'e kajx tse'e dñtuknajxti jem frígiait jets galáciait y'it jootmda,

⁷ ve'em tse'e jye'ydi jem to'k ado'om míisiait y'it jootm. Jem tse'e tyakava'anda bitíniait y'it jootm. Ax ka'a tse'e yakjajtuxjuduva je Espíritu Santo, juu' ve'e ijtp jem je Jesús jya'vin kajxm.

⁸ Van'it tse'e jem mí siait chɔva am ñajxti jetse'e jye'ydi jem trooasit kyajpuñ kajxm.

⁹ Jem tse'e je Pablo koo'ts yak'ixji to'k je macedóniait yaa'tyajk tyena, jetse'e myunoo'kxtkjji: "Minu to'k aaj yaja macedóniait y'it jaat jets aatse'e xputákat."

¹⁰ Tun koojyji tse'e je Pablo je'e yak'ixji, van'it ts aatse'e n'apaqajmtki jets aatse'e jem Macedonia nnajkxut, nnuja'vinup aatse'e jets je Nte'yam aatse'e xkejxp jets aatse'e jem nvaajnjadat je oy kats je oy ayook.

Ku je Pablo maat je Silas vye'nada jep Filipos

¹¹ Jemts aatse'e Troas je barco mpujk jets aatse'e tuvji nnujkx jem Samotracia. Je ku'óxitts aatse'e nje'y jem Neápolis.

¹² Jemts aatse'e ntsaq'a'n jets aatse'e jem Filipos nmujkx, to'k je kajpuñ juu' ve'e dunumájip jem macedóniait y'it jootm. Je rómait yakkutojkpa juu' ve'e je majä kutojkun duka'mip, je'e tse'e duyakjajtji je filíposit jáyuda jetse'e dütóndat juu' ve'e je jayu tyoondup jem rómait cyiudaaj kajxm. Jemts aatse'e Filipos je it nyaknajxy.

¹³ Ku ve'e je po'o'kxtkun xaqaj dupaaty, van'it ts aatse'e nkajpumpítsum jeja majä napa'ayi, jeja joma aatse'e nnasja'vi jetse'e je jayu chapkats. Van'it ts aatse'e n'ajxtk jets aatse'e nvaajnjidi je oy kats je oy ayook je ta'axtajkta juu' ve'e jeja nay'amojkijidup.

¹⁴ Nuто'k je ta'axtajkta, vyinja'vip vyintsaq'kipts je'e ve'e je Nte'yam, Lidia ve'e xyaaq, tiatiirait jayu je'e ve'e, je oojojit tso'ojmk vit je'e ve'e tyaa'kp. Ku ve'e je Lidia du'amotunajxy juu' ve'e je Pablo

kyajtsp, van'it tse'e je Maja Vintsán yak'avaatsuxji je jya'vin jetse'e dükuvákut je Pablo je y'ayook.

15 Ku ve'e ñapejt maaat nujom je jayu juu' ve'e jep jyuump tyujkp, van'itts aatse'e xmunoo'kxtk jidu'um:

—Pan ve'em xa ve'e xpayo'oyda jets njaanchja'vip aatse'e je Maja Vintsán, tándats jem aats ntak'am.

Ax je'e kajx tse'e kux aatse'e xmunoo'kxtk, paatyts aatse'e nnujkx.

16 To'k nax ku aatse'e nnujkx joma ve'e je jayu chapkats, van'itts aatse'e nmaatnavyaatji to'k je kiixuta'ax juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap juu' ve'e je jayu duyakmaayp; ooy je'e ve'e tyunnumeempákjada je vyintsanda ku ve'e myay.

17 Je kiixuta'axts aatse'e xpa'ux'ooki jetse'e makk vyaajñ:

—Ya yaa'tyajkta, je Nte'yam ya'a ve'e myutoondup myupajktup, ya'a tse'e je jayu duvaaajnjidup vintso ve'e dujayejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

18 Ve'em tse'e jyátuka y'ijt may xaa. Ku ve'e je Pablo ñuu'kx kux'e ve'em vane'em yakkats, van'it tse'e vyimpijt jetse'e dunuyumi je ko'oyjáyuvap juu' ve'e jem je kiixuta'ax jya'vin kajxm. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Je Jesucristo kajx xa aats mitse'e ntukpava'añ jetse'e mpítsumnit jem ya'a jya'vin kajxm.

Tun jatyji tse'e pyítsumni je ko'oyjáyuvap.

19 Ku ve'e je kiixuta'ax je vyintsán dul'ixti jets ka'a ve'e y'uk'o'yini jetse'e dunumeempáktat,

van'it tse'e je Pablo maat je Silas dumajtsti jetse'e
duyaknajkxti jem kumoon.

20 Ku ve'e jye'ydi jem, van'it tse'e jeja je tokin
payo'yva vyinkujkta dupaqamdi jetse'e vyaandi:

—Ya israeejlit jayuda xa ve'e duyakyoojmuktup
duyak'ajxuktup je njayuvamda,

21 je'ę ve'e tyuk'ixtup je costumbre juu' ve'e kya-
paatyp kyah'akeeguip jetse'e nkuvajkumdat ukpu
nkutyo'numdat, kux rómaít jayu uu'me'eda.

22 Ku ve'e je n̄umay jayu n̄upojtukjidi, van'it
tse'e je tokin payo'yva dupavaandi jetse'e
yaknujéndat jetse'e yakvóptat je kup maat.

23 Távani tse'e ooy tyunyakvopta vye'na,
van'it tse'e duyakjapyoxuntakpaajmjadi jetse'e
dupavaandi je poxuntak'ix'ijtpa jetse'e oy
du'ix'ittat.

24 Ku ve'e ve'em yaknuujmi, jep tse'e
duyaktajkidi joma ve'e dunukqaka jep
poxuntujkp jetse'e je tyekta dupaqamdi jep pu'u
tukpaajva'ach akujkp, vimpenmúk tse'e je tyek
tyaandi.

25 Ax tso'm jo'n tse'e vye'na ku ve'e je Pablo maat
je Silas chapkojtsti jetse'e y'aavdi, myótudu tse'e je
myupoxuntakjyuda,

26 van'it tse'e to'mayji ojts makk tyun'ojxa, xy-
ijte'e je poxuntakne'ev jep naaxyp paat. Van'it
tse'e nujom je poxuntak'aka'a y'avaach jetse'e
myukejikujx nujom je poxuntakjayu je kyadénada.

27 Ku ve'e jyotvij je poxuntak'ix'ijtpa, jetse'e
du'ix jets távani ve'e je poxuntak'aka'a
y'avatskux, van'it tse'e du'ukyakpítsum je chojx

jetse'e kuñaajk'oo'kji, ve'eme'e vyinmay jets távani ve'e je poxuntakjau kyekkajxtini.

²⁸ Ax van'it tse'e je Pablo maakk myukojsi:

—Kadi mnavyintsortunju, uxyp xa aatse'e nujom.

²⁹ Van'it tse'e je poxuntak'ix'ijtpa je ta'kxpa du'amotu je tyoompa jetse'e kyakno'mi. Qoy tse'e tyuntsaq'ki jetse'e tyunmipp. Van'it tse'e je Pablo maat je Silas duvinkoxkteni jetse'e je vyijin je y'aaj je naax dütukpaaty je vintsa'kin maat.

³⁰ Van'it tse'e duyakpitsumdi jetse'e du'amotutuvidi:

—¿Tise'e tsojkkup jets aatse'e ntónut jets aatse'e ntso'okut?

³¹ Van'itts je'e ve'e y'atsoovdi:

—Jaanchjáva je Majá Vintsán Jesucristo, ve'em tse'e xjayéput je joojntykin juu' ve'e xaq'ma kajx ijtp. Ax pan jyaanchja'viduvap tse'e je jayu juu' ve'e jep mijuump mtujkp, jyayejptuvapts je'e ve'e je joojntykimpa juu' ve'e xaq'ma kajx ijtp.

³² Van'it tse'e je Pablo maat je Silas dujaal'ktukmukojtsti je Majá Vintsán je kyats je y'ayook, je'e maat je jayu juu' ve'e jep jyuuump tyujkp.

³³ Van'it tse'e je poxuntak'ix'ijtpa je Pablo maat je Silas je xya'ajka dupuj. Van'itts je'e ve'e napejt maat nujom je jayu juu' ve'e jep jyuuump tyujkp.

³⁴ Van'it tse'e jem tyak'am duvoovdi kaayva; ooy tse'e je jyayu dütunmaattukxojojntk kux'e'e je Nte'yam dujaanchja'vidi.

³⁵ Je kujápit tse'e je tokin payo'yva dukejxti je kutoonktajkta jetse'e dunqajmadat je poxuntak'ix'ijtpa jetse'e dumaso'oktat je jayu.

36 Van'it tse'e je poxuntak'ix'ijtpa dñunuujmi je Pablo:

—Ta xa ąatse'e xtukpava'anda je tokin payo'yvada jets ats miitse'e nmasoooktinit. Nvaatts miitse'e mnajkxtinit to'k aaj to'k joöt.

37 Van'it tse'e je Pablo dñunuujmidi je kutoonka:

—Oyam ąatse'e rómait jayu jets ąatse'e nkayaktokimpayo'oy, jéjats ąatse'e je númay jayu vyinkujk tñunyakvap; ɿax ayu'utsjits ąatse'e xmaso'okuva'anda? ɿKa'a xa je'e ve'e dupaa'ty du'akeega! Va'ane'e viinm dumetsta jets ąatse'e xyakpítsumdat.

38 Tyukmumaajntyktuts ya'q ve'e je kutoonka je tokin payo'yvada. Van'it tse'e ooy tyuntsa'kidi ku ve'e je kats dumótudi jets rómait jayu je'e ve'eda,

39 paaty tse'e ojts je mée'kxun du'amótuda je Pablo maat je Silas, jetse'e jep poxuntujkp duyakpítsumdini, jetse'e dumunoo'kxtkti jetse'e je kajpun dutukvaatstinit.

40 Ku tse'e jep poxuntujkp pyítsumdini, van'it tse'e ñajkxti jem je Lidia tyák'am. Ku ve'e duku'ixti je utsta je ajchta maat je utsta je tsa'ada jetse'e dukojtsjidi jets makke'e ñaajk'ijtjidinit to'k muk je Cristo maat, van'it tse'e choo'ndini.

17

*Ku je númay jayu yoojmukti y'ajxuki jep
Tosalónica*

1 Ku ve'e je Pablo maat je Silas choo'ndi jem Filípos, van'it tse'e ñajxti jem anfípolisit jets apolóniait kyajpun kajxmda, jetse'e jye'ydi jem tesalónicait

kyajpuñ kajxm. Jem tse'e y'ijt to'k je tsaptajk juu' ve'e je israeejlit jayu jye'eda.

² Van'it tse'e je Pablo ñujkx jep tsaptujkp, ve'em ax jo'n dutún ku ve'e jyajuu'kajpunkujxa jye'ya. Toojk náxani tse'e je Pablo duyaknajxy je po'o'kxtkun xaaj jep tsaptujkp jetse'e je jayu dumaañtnakyátsju je Kunuu'kx Jaytán kajx,

³ je'e tse'e je jayu dütukvinja'vidup, va'ajts tse'e dütuk'ixta jets tun vinkopk je'e ve'e jetse'e chaach-paa'tut je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoñ jetse'e yakkutojknit, ax ku tse'e qa'kani vye'nat, van'it tse'e jyoojntykpajknuvat. Jiduum tse'e dunuujmidi:

—Je Jesús, juu' ats miitse'e ntuknuja'vidup, je'e jyamts je'e ve'e je Cristo.

⁴ Jeme'e je israeejlit jáyuda juu' ve'e dukuvajktu je Pablo maat je Silas je y'ayookta jetse'e je Cristo dujaanchja'vidi, jyaanchja'viduva tse'e numay je jayu juu' ve'e ka je israeejlitap jetse'e je Nte'yam duvinjávada duvintsa'agada, nay ve'empa ve'e numay je ta'axtajk juu' ve'e dunumájidup jem kajpuñ kajxm.

⁵ Ax jémdava tse'e je israeejlit jayu juu' ve'e dukakuvajktu je'e je y'ayookta jetse'e dumujotma'tti je Pablo maat je Silas maat je jayu juu' ve'e amotunajxjudup. Je'e tse'e duvomojktu je ko'oy jáyuda juu' ve'e nooxvíttup jetse'e je jayu duyakyoojmukti duyak'ajxuki. Jem je Jasón tyak'am tse'e dul'íxtidi je Pablo maat je Silas, yakpitsumuvaandup je'e ve'e jetse'e dupámdat jem je yakkutojka kya'm je ja je numay jayu vyinkujk.

6 Ax ku tse'e dukapaatti, van'it tse'e duvqa'a'njátsundi je Jasón jets je viijnk jaanchja'vivada jeja je yakkutojkpa vyinkujkt. Van'it tse'e dunuxaq'aidi jidu'um:

—Je jayu juu' ve'e ya naxvijnit it du^utukvittkajxtup jetse'e je jayu duyakvinmamya'atta, ta tse'e yaja myejtstuva.

7 Je'e tse'e vaandup jets jéjake'e jado'k je yakku-tojkpa, Jesuusuk je'e ve'e xyaa. Ax ve'em tse'e du^ukakuva^qta je rómait yakkutojkpa je pyava'nun. Ya Jasón tse'e tuyakmatánjada.

8 Ku ve'e du^uamotunajxti, oo^oy tse'e du^utunvinmaaydi je numay jáyuda jets pān pān jatye'e je kajpuⁿ du^uyakkutojkjidup.

9 Van'it tse'e dunuuymidi je Jasón jets je myu-jatyoo'da jetse'e je meen du^upāmdat. Jidu'um tse'e vyaandi:

—Ku ve'e je jayu ñajkxtinit juu' ve'e je'ydu, van'itts aqats miitse'e je meen nmoyumpijtnit.

Ax ku tse'e je meen du^upāmdi, van'it tse'e yak-masooktini.

Ku je Pablo maat je Silas vye'nada jep Berea

10 Van'it tse'e je jaanchja'vivatājk jatyi^ji du^upakejxti koo'ts je Pablo maat je Silas jem Berea. Ku ve'e jem kajpuⁿ kajxm jyeydi, van'it tse'e ñajkxti jep je israeejlit jayu chaptujkp.

11 Nuyojk oy jáyuts je'e ve'eda je israeejlit jáyuda juu' ve'e jem tsuunidup jets ni ka'a ve'e juu' ve'e jem Tesalónica tsuunidup, kux to'k joote'e du^ukuvajkti je oy kats je oy ayook jetse'e jóvum du^uíxtada jep Kunuu'kx Jatyán kujxp pān pyaatyp y'akeeguipe'e juu' ve'e yaktukmukojtstup.

12 Ax ve' em tse'e numay je israeejlit jayu dujaanchja'vidi je Jesucristo, jyaanchja'viduva tse'e je jayu juu' ve'e ka je israeejlitap, ve' em tse'e je ta'axtajk juu' ve'e dnunmájidup, nay ve' empa tse'e je yaa'tyajkta.

13 Ax ku tse'e dunuja'vidi je israeejlit jáyuda juu' ve'e jem Tesalónica tsuunidup jets jeme'e beréait kyajpuñ kajxm je Pablo dtukka'amáy je Nte'yam je kyats je y'ayook, van'it tse'e jem dununajkxti jetse'e je Pablo dtso'oxpajkti.

14 Ku ve'e ve' em jyajty, jatyji tse'e je jaanchja'vivada je Pablo dukejxti jejmaa xy napa'ayi namvaate'e je Silas maat je Timoteo tyandi jem Berea.

15 Pan pan jaty tse'e dumujatyoo'ido je Pablo, jem tse'e aténasit kyajpuñ kajxm duyaknajkxti. Van'it tse'e je Pablo ña'muxjidi jets jatyji ve'e je Silas maat je Timoteo ñuñajkxjadar jem Atenas.

Ku je Pablo vye'na jep Atenas

16 Namvaate'e je Pablo du'a'ix je Silas maat je Timoteo jem Atenas, ooy tse'e tyunnavyinma'yuñmoojyji ku ve'e du'ix jets oo ye'e jem je apamnax.

17 Je'e kajx tse'e dumaañnakyojtsvintsoojvjidi jep tsaptujkp je israeejlit jáyuda jets pan jatye'e ka je'epta juu' ve'e je Nte'yam duvinja'vidup duvints'a'kidup; jóvum xaa j tse'e dumaañnakyojtsvintsoojvjuduva jem maa'y jootm pan pan jatye'e jem ve'nidup.

18 Jeme'e je yaa'tyajkta juu' ve'e yaktijtup epicureoda, je'e tse'e dtoonkidup je ixpajkuñ juu' ve'e je Epicuro yaktaan. Jempa ve'e je yaa'tyajkta

juu' ve'e yaktijtup estoícada, je'e tse'e dutoonkidup je ixpajkun juu' ve'e je Zeno yaktaan. Je'e tse'e dumäatnakyojtsvintsoojvjudup je Pablo. Jem tse'e juu' ve'e vaandu:

—¿Tis ya'a ve'e kyajtsp ya apajkxun?

Jem tse'e viijnk juu' ve'e vaanduvap:

—Ya'a xa n'ite'e du'ava'nip viijnk juu' ve'e yakvinja'vip yakvintsq'kip.

Je'e kajx tse'e ve'em vyandi kux tukmukojtsjudepe'e je Pablo je oy kats je oy ayook, je'e ve'e ku ve'e je jayu yakvaajñja je Jesús jye'e, y'ava'nivap je'e ve'e jets joojntykpajktinuvape'e je jayu jado'k nax ku ve'e aq'kani vye'nadat.

¹⁹ Van'it tse'e duvoovdi joma ve'e to'k je it juu' ve'e duxaaj Areópago, jem je'e ve'e ñay'amókajada ylijt ku ve'e juu' dukojtsmokuva'anda. Van'it tse'e je Pablo dunujmidi:

—Nvaate'e jets aqatse'e nnujávat ti nam ixpajkune'e myakmiimp myakje'yp.

²⁰ Ka'ana aqatse'e n'amotunaxy vintso mitse'e xkats, je'e aqatse'e nnujavavaampy pan ti ya'a ve'e tyijp.

²¹ Jidu'ume'e vyandi kux nujome'e pan pan jatye'e kukajpunidup jem Atenas jets pan pan jatye'e jem je'ydu tsuuniva, je'ejyjits je'e ve'e tyonuvaandup jetse'e dukótstat jetse'e du'amotunáxtat juu' jatye'e nam ixpajkun.

²² Van'it tse'e je Pablo tyeni jem je'e vyinkojkmda jem Areópago, jetse'e vyaaajñ:

—Miitsta, aténasit yaa'tyajkta, nujom juu' jatse'e yaja tun'ix mkajpuñ kujxta, je'ets aqatse'e xtuknuja'vip jets ooye'e je vintsa'kin xtunmo'oda juu' jatye'e mvinja'vidup mvintsa'kidup.

23 Kux ku xa atse'e nnaxy ntäka, jets atse'e n'ix joma jatye'e mvinjávada mvintsä'agada, jemts atse'e to'k je yojxpejtun mpaaty juu' ve'e jidu'um nuja'a: "Je Nte'yam Juu' ve'e Kayak'ixa." Ax je'e tse'e juu' ve'e mvinja'vidup mvintsä'kidup, óyame'e xka'íxada, je'ets ats miitse'e ntukmukojtstup.

24 Je'e pane'e ya naxviijin it dupaam jets nujom juu' jaty jéjip, je Nte'yamts je'e ve'e, je'e tse'e duka'mip ya tsajmit it jets ya naxviijin it. Ka'a je'e ve'e chüuna jep tsaptujkp juu' ve'e jayu pum,

25 ka'a je'e ve'e kyatih'lijtuxju jets je'e ve'e je jayu je maa'yun tyo'nuxjut, je'e ve'e viinm je jayu dujoojntykinmooyp, je'e tse'e je jayu duyakxejp jetse'e xmo'yumda nujom juu' jaty.

26 Je Nte'yam tse'e to'k je jujpit jayu kajx duvakjeji nujom je jayu, ve'em tse'e duvakvintojkkáxtat vinxup to'k it to'k naxviijn, je'e tse'e dunupaaajmtki je xqaj ku ve'e jyoojntykadat jets je it joma ve'e chaanadat.

27 Ve'em tse'e dutuujn jetse'e je jayu du'íxtadat vintso ve'e je Nte'yam du'íxtat jetse'e dupaa'ttat, óyame'e xkamujékumimda to'k jado'k,

28 kux je'e ve'e xmo'yumdup je njoojntykinamda, je'e kajx tse'e nnaxyi'numjada jetse'e n'ijtumda. Ve'em xa ya'q ve'e ax jo'n vyaanduva juu' ve'e pítsumdu jeja miits mvij jayu akujkta: "Je Nte'yam je chaan je kyooj xa uu'me'eda." Jidu'um tse'e vyaandi.

29 'Ax pan je Nte'yam je chaan je kyoojts uu'me'eda, ka'a tse'e nvaat nvinma'yumdat jets ve'eme'e je Nte'yam ax jo'n je apamnax juu' ve'e

oro, juu' ve'e plata, ukpu_u tsaaj, juu' ve'e ve'em pum ax jo'n je jayu dumutaayvaa'ty.

³⁰ Ka'a tse'e je jayu jujpani dunuja'vidi jets ooy je'_e ve'e kyatun'oya juu' ve'e tyoondu kyojtstu. Ve'emji ve'e je Nte'yam duyaknajxy ku ve'e je jayu ve'em dutoondi; ax ux_yam, je'_e tse'e nujom je jayu tyukpavaampy jetse'e vyinmayumpijttinit, je kyo'oy joojntykin dumaso_{ok}tinit, jetse'e je tuyutoo' dupanajkxtinit.

³¹ Je'_e kajx tse'e ve'em duts_{ak} kux to'ke'e je xaqaj dunupaajmtki ku ve'e je jayu dutokimpayo'ynit vintso_u ve'e dupaa'ty du'akeega. To'k tse'e je jayu kajx ve'em dutonut juu' ve'e vyinko_{on}. Va'ajts tse'e je Nte'yam ya'a duyaknu_{uk}e'xnatajki ku ve'e duyakjoojntykpajknova —jidu'um tse'e je Pablo vyaajñ.

³² Ku ve'e du'amotunajxti jets joojntykpajktinuvape'e je oo'kpatajk jado'k nax, jem tse'e juu' ve'e dunuxiiktup dutukxiiktup. Jempa tse'e juu' ve'e vaanduvap:

—Van'it aatse'e n'amotunajxnuvat jado'k nax ku aats mitse'e xtukvinkojtsinuvat.

³³ Van'it tse'e je Pablo myaso_{ok}jidi.

³⁴ Jem tse'e je jayu juu' ve'e dumaqtnapyajkjudu je Pablo jetse'e dujaanchja'vidi je Jesús. Dionisio ve'e to'k xyaaj, kuvijts je'_e ve'e jetse'e je myujatyoo' dumaqtnay'amókaja jem joma ve'e je Areópago. Jempa tse'e to'k je ta'axtajk juu' ve'e duxaaj Dámaris. Nay jempa tse'e juu' ve'e viijnktava.

18

Ku je Pablo vye'na jep Corinto

¹ Van'it tse'e je Pablo jem Atenas chaa'n jetse'e ñujkx jem coriintovit kyajpuñ kajxm.

² Jem tse'e dumaañnavyaatji to'k je israeejlit jayu juu' ve'e Aquila duxaqaj. Póntovit jayu je'e ve'e. Nam je'yanume'e je Aquila maat je ñuda'ax Priscila. Jem Italia ve'e pyitsundi kux je yakku-tojkpa Claudio ve'e dupavaan jetse'e pyitsumdir jem rómait cyiudaaj kajxm nujom pan pan jaty'e israeejlit jayu. Qits tse'e je Pablo kyu'íxjada.

³ Je vit juu' ve'e yaktuktaknupaqamp, je'ets je'e ve'e yak'o'yidup, je toonkkyam juu' ve'e je Pablo tyuump. Je'e kajx tse'e jem dumattaandi jetse'e kijpx je vit duyak'o'yidi.

⁴ Vimpoog'kxtkun xaaq tse'e je Pablo jep tsaptujkp ñujkx, jep tse'e dumukats je israeejlit jayuda jets pan pan jaty'e ka je'epeta, ve'em tse'e dujaanchjávadat je Jesucristo.

⁵ Ku ve'e je Silas maat je Timoteo choo'ndi jem macedóniait y'it joottm jetse'e jye'ydi jem Corinto, je'ejyji tse'e je Pablo tyukka'amaay je oy kats je oy ayook, va'ajts tse'e duvaajñja je israeejlit jayuda jets je Jesús je'e ve'e je Cristo, je'e juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.

⁶ Ku ve'e je Pablo dutso'oxpajk'ukvaandi jetse'e duvinkojtspejt'ukvaandi, van'it tse'e je Pablo je vyit duvinxiit jetse'e je jayu dunuujmidi:

—Viinm xa miitse'e xtókinadat ku ve'e xaa'ma kajx mtsaachpaattinit, ka'ats atse'e ntókinat; je'e kajxts ats miitse'e uxyam nmaso'okta jets atse'e nvaajnjadat je oy kats je oy ayook pan pan jaty'e ka je israeejlit jayuvap.

⁷ Van'it tse'e pyitsum jep tsaptujkp jetse'e ñujkx je ja to'k je yaa'tyajk tyak'aajy juu' ve'e Justo

duxaaaj, to'k je'e ve'e y^{ijt} juu' ve'e je Nte'yam duvinja'vip duvintsa'kip, tun jeejyji je'e ve'e tsaptakpa'ayi chuuna.

⁸ Je Crispo, je tsaptujkpit je ñuvintsán, maat nujom je jayu juu' ve'e jep jyuump tyujkp, je'e tse'e dujaanchja'viduva je Maja Vintsán. Jyaanchja'viduva tse'e numay je coriintovit jáyuda ku ve'e du'amotunajxti je oy kats je oy ayook, van'it tse'e ñapejtti.

⁹ To'k tse'e je tsooj van'it je Pablo yak'ixji je Maja Vintsán, jetse'e ña'muxji:

—Kadi mtsa'aga. Jaa'kka'amáyu mits. Ka'a tse'e m'amo'otut.

¹⁰ Ats mitse'e n'ixp njayejpp, ni pana ve'e kya'o'yixju jetse'e vintso mtónjut. Numay xa ya'a ve'e ya jáyuda juu' atse'e xjaanchjávadap yaja kajpun kujx.

¹¹ Ax ve'em tse'e je Pablo chuuni to'k joojnt jagojkm jem Corinto jetse'e ooy dutunja'a'ktukyak'ixpajkti je jayu je Nte'yam je kyats je y'ayook.

¹² Yakkutojkp tse'e vye'na je Galión jem acáyait y'it jootm. Van'it tse'e je israeejlit jáyuda dukojtsmojkti jetse'e je Pablo dutso'oxpáktat, jetse'e duyaknajkxti jem je yakkutojkpa Galión vyinkojkm.

¹³ Van'it tse'e dunuujmidi je Galión:

—Ya'a xa ve'e je jayu duyakvinmamya'ttup, ve'eme'e je jayu dutukjaanchjávada jets jéjake'e jado'k viijn vintso ve'e je Nte'yam yakvinjávat yakvintsa'agat; ax ka'a tse'e dupaa'ty duakeega maat je pava'nun.

14 Kotsuvaamp tse'e je Pablo vye'na ku ve'e je Galión jidu'um dūnuyujmi je israeejlit jáyuda:

—Israeejlit jáyuda, pān ka óyap je'e ve'e juu' ve'e kūdūtún, uk pān je majā tókine'e kuy'it, xtukkādaakpts atse'e jets atse'e miits je m'ayookta nmuténat jets ats miitse'e n'amotunáxtat.

15 Ax je'e kajx tse'e kux'e' xyaktso'oxada je mkátsjida je m'ayookjida jets je mpava'nunjida, kojts'oyadats amiitsjida; ats, ka'ats atse'e ntituktákat.

16 Van'it tse'e yakpavojptini.

17 Van'it tse'e nujom juu' ve'e ka je israeejlit jáyuvap, je'e tse'e dumajtstu je Sóstenes, je tsaptujkpit je ñuvintsán, jetse'e jeja je Galión vyinkujk duvojpti; ax ka'ats je'e ve'e je Galión dumajapuujm.

Ku je Pablo vyimpijtnuva jep Antioquía jetse'e chaq'n mutoojk nax ka'amaayva

18 May xāaj ve'e je Pablo jem Corinto jyaa'k'ijt. Van'it tse'e kyojtskukajxi joma ve'e je jaanchja'vivatajk jetse'e ñujkx jem Cencrea. Jemts je'e ve'e Cencrea vye'na ku ve'e yakkukee'pkujx. Je'e kajx tse'e ve'em yaktuujn kux'e' je vaanduk dupuujm je Nte'yam maat jetse'e juu' dutónut. Ax je'e kajx tse'e jetse'e nujava tyánut jetse'e je vaanduk dupuujm, ka'a tse'e je vyaajy dukkee'p vi'name'e dukakutyún juu' ve'e je Nte'yam tyukvinva'ni. Van'it tse'e tyajki jem barco joottm jetse'e ñujkx jem siiriait y'it joottm. Myaqtanjkxtu ve'e je Priscila maat je Aquila.

19 Namvaate'e ñajkxti, van'it tse'e jye'ydi jem éfesovit kyajpun kajxm. Jeme'e tyaandi je Priscila

jets je Aquila. Van'it tse'e je Pablo ñujkx jep tsaptujkp jetse'e ojts dumaqtnakyátsju je israeejlit jáyuda juu' ve'e jep nay'amojkijidup.

20 Je'e tse'e munoo'kxtkjudu jetse'e jem dujaakmaattándat; ax ka'a tse'e dukuvujk.

21 Van'it tse'e kyojtskukajxini jidu'um:
—Tun vinkopk je'e ve'e jets atse'e nxaaajat jem Jerusalén; ax pan vaamp tse'e je Nte'yam, mínupts ats miitse'e nku'íxtinuva.

Van'it tse'e je barco dupujk jetse'e cho'o'nni jem Éfeso.

22 Ku ve'e jem Cesarea jye'y, van'it tse'e je Pablo vyimpejt jem Jerusalén jetse'e ojts dukojtspaa'kx je utsta je ajchta maat je utsta je tsq'ada. Van'it tse'e kyadaaky jem Antioquia.

23 Jem tse'e je it duyaknajxy. Van'it tse'e ñajkxnuva, jetse'e ojts du'ayo'oy to'k jado'k je it joma ve'e je jaanchja'vivatajk ñay'amókajada jem galáciait jets frigiait y'it jootmda, jetse'e ojts dukojtsmákkada je utsta je ajchta maat je utsta je tsq'ada juu' ve'e jemda.

Ku je Apolos kya'amaajy jep Éfeso

24 Je'y tse'e jem Éfeso to'k je israeejlit jayu juu' ve'e Apolos duxaaj, jem Alejandría ve'e kyukajpuna. Oy ka'amaayvats je'e ve'e y'ijt jets oy tse'e dunujava juu' ve'e jatyáñ ijtp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp,

25 ñu'ixpajkip je'e ve'e je Maja Vintsán jye'e, to'k aaj to'k joöt tse'e je jayu dutuk'ix, va'ajts tse'e je y'ixpajkun dupuujm je Jesús kajx, óyame'e je'ejyji dunujava juu' ve'e je Yaknapéjtpa Juan tyukka'amaay.

26 Kaja'vina katsa'kina tse'e je Apolos kyajts jep tsaptujkp. Ku ve'e je Priscila jets je Aquila y'amotunajxjidi, van'it tse'e duvoovdi jem tyak'amda jetse'e dujaal'kojtsvaach je Nte'yam jye'e.

27 Najkxuvaan tse'e je Apolos jem acayait y'it joqtm. Ku ve'e je jaanchja'vivatajk dunuja'vidi, van'it tse'e dunuujmidi jets oy je'e ve'e jetse'e jem n ajkxut. Van'it tse'e dunuja'yidi je jaanchja'vivatajk juu' ve'e jemda jetse'e oy yakxon dukuvaktat. Ku tse'e je Apolos jem jye'y, ooy tse'e dutumputajki je'eda pan pan jaty'e je Nte'yam je myaa'yun kajx dujaanchja'vidup je Jesucristo.

28 Ooy tse'e dutumputajkidi kux yaknuke'xnatajkipe'e jeja nujom je jayu vyinkujk joma ve'e je israeejlit jayu tyoo'tokida, ka'a tse'e pan y'o'yixjada jetse'e dununkakuvaktat jets tyuvam je'e ve'e juu' ve'e kyojts, je Kunuu'kx Jatyán kajx tse'e dutuk'ix jets je Jesús je'e ve'e je Cristo, je'e juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.

19

Ku je Pablo vye'na jep Éfeso

1 Jem tse'e Corinto je Apolos vye'na ku ve'e je Pablo n ajxy jem ton'am tsov jetse'e jye'y jem éfesovit kyajpuñ kajxm. Jem tse'e dumaañnavyaatji je jaanchja'vivada,

2 jetse'e duamotutuvidi:

—¿Tajki ve'e jem mja'vin kajxmda je Espíritu Santo ku ve'e xjaanchja'vi'ukvaandi je Jesucristo?

Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Ni je'e xa aatse'e nkamotu jets jeja ve'e je Espíritu Santo.

³ Van'it tse'e je Pablo y'amotutuvijidi:

—¿Pan kajxts miitse'e mnapejtti?

Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Ve'em aatse'e nnapet ax jo'n je Yaknapejtpa Juan je jayu dütuk'ix.

⁴ Van'it tse'e je Pablo ña'muxjidi:

—Yaknapejt xa ve'e je Juan je jayu ku ve'e vyinmayumpijtti jetse'e dumasookti je kyo'oy joojtykinda; ax ñujmi tse'e je numay jayu jets jyaanchjávadape'e je'e pane'e pa'ux'ookijup, je Jesuusts je'e ve'e, je Cristo.

⁵ Ku ve'e du'amotunajxti, napejttu tse'e je Maja Vintsán Jesús kajx.

⁶ Ku ve'e je Pablo je kya'aj tyuknukoojnjidi, van'it tse'e je Espíritu Santo ñukadaakjidi, kyojtstup tse'e je ayook juu' ve'e kyavinmótudup, jetse'e je Nte'yam je y'ayook dukojtsnáxta.

⁷ Numakmejtsk jo'ne'e je yaa'tyajk y'ijtti.

⁸ Toojk po'o tse'e je Pablo ñajkxténi jep tsaptujkp. Jep tse'e kaja'vina katsa'kina dütuk'ix vintso je'e ve'e ku ve'e je jayu y'it jem je Nte'yam y'am kya'm. Ve'em tse'e dukajts jetse'e je jayu dujaanchjávadat je Jesucristo.

⁹ Ax jem tse'e juu' ve'e je vyinma'yun dumakkpaamdu jetse'e dukakuvajkti je oy kats je oy ayook. Van'it tse'e je numay jayu juu' ve'e jem nay'amojkijidup, jeja tse'e vyinkujkta vyaandi jets ka'a je'e ve'e y'oya je ayook juu' ve'e je Pablo tukmukojtsjudup. Van'it tse'e je Pablo duvaajv pan pan jatye'e dukuvajktu je y'ayook

jetse'e duyaknujkx joma ve'e je Tiranno je jayu
duyak'ixpuč. Jem tse'e je Pablo je jayu dütuk'ix
jóvum xaj.

10 Ve'em tse'e mejtsk joojnt dütuuujn;
y'amotunajxtu tse'e je Maja Vintsán Jesúš je kyats
je y'ayook nujom pān pān jatye'e tsuunidup jem
ásiait y'it joottm, ve'em tse'e je israeejlit jáyuda
ve'em tse'e pān pān jatye'e ka je'eptha.

11 Je mūjít atuva tse'e je Pablo tyoon je Nte'yam
je kyutojkun kajx,

12 je paayu paat tse'e ukpu je viijnk vit juu'
ve'e je ñi'kx je kyopk tyukpaatyp, je'e tse'e
yaknajkxtup joma ve'e je pa'am jáyuda. Ku ve'e
ve'em dütonda, van'it tse'e jyotkadaaktini pān
pan jatye'e pajkjudup jetse'e tyukvaatsjidini je
ko'oyjáyuvap pān pān jatye'e jem jya'vin kajxmda
je ko'oyjáyuvap.

13 Jem tse'e je israeejlit jáyuda juu' ve'e
muxim muyam duyakpítsumdu je ko'oyjáyuvap
jem je jayu jya'vin kajxmda, je'e tse'e
du'uknupaajmtkidi jetse'e je Maja Vintsán Jesúš
je xyaj xukjtspaat'ttat jetse'e duyakpítsumdat.
Jidu'um tse'e dunaqajmada je ko'oyjáyuvap:

—Je Jesúš, juu' ve'e je Pablo tyukka'amaayp, je'e
kajxts qats miitse'e ntukpava'anda jetse'e jem ya
jayu jya'vin kajxm mpítsumdinit.

14 Ve'eme'e jyátukada y'ijt je Esceva nuvuxtojtuk
je myajntkta. Je Esceva, je israeejlit jáyuts je'e ve'e,
je tee'tajk je vyintsán.

15 Ku ve'e ve'em jyátkidi to'k nax, van'it tse'e je
ko'oyjáyuvap y'atsqojvjidi:

—N'ixa xa ats je'e ve'e je Jesúś, nnuja'vivapts atse'e jets pan je'e ve'e je Pablo, jets miits, qtits miitse'e mnatyijjada?

16 Van'it tse'e ñuyejtsukjidi je jayu juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap, jetse'e tyuntsii'kjidini jetse'e y'amq̄adaaguijidi; ax ve'em tse'e kyeektini nuva'ajts axva'ajts jets tum tsaachada tum x̄ajkada.

17 Nuja'vidupts ya'a ve'e nujom pan pan jatye'e jem Éfeso tsuunidup, je israeejlit jáyuda jets pan pan jatye'e ka je'epeta. Ax ve'em tse'e je jayu ooy tyuntsa'kidi jetse'e duyakmájidi duyakjaanchidi je Maja Vintsán Jesúś.

18 Nay ve'empa numay pan pan jatye'e dujaanchja'vidu je Jesúś, y'ava'niduts je'e ve'e je kyo'oy je'e juu' ve'e tyoondup y'ijt.

19 Numayda tse'e juu' ve'e maaydup y'ijtti, je'e tse'e duyaknajkxtu je ñakta joma ve'e dutoonkada y'ijt je maayk jetse'e duyaktqoydini je ñakta jejá je numay jayu vyinkujk. Ku ve'e yakpayo'y pan vinxup je'e ve'e dutsova je ñakta, mókupx ja-toogupx joojnt numutún jo'n tse'e vyinjajty to'k ka'ajyji je ñakta.

20 Ax ve'em tse'e je Maja Vintsán je kyats je y'ayook vya'kxtk'atu'uts jetse'e myakkpajk'atu'uts.

21 Ax ku tse'e ve'em jyajty, van'it tse'e je Pablo dunupaqajmtki jetse'e najkx duku'íxnuva je jaanchja'vivatajkta juu' ve'e jem macedóniait jets acáyait y'it jootmda jetse'e ux'oók ñajkxut jem Jerusalén. Ve'em tse'e vyaampa jets ku ve'e jem

Jerusalén ñajkxut, jets vinkopk je'e ve'e jetse'e ñajkxpat jem Roma.

22 Van'it tse'e dunukøjxidi jem macedóniait y'it joqm nūmejtsk je pyatto'niva, Timoteo jets Erasto je'e ve'e xyajta, namvaat je'e ve'e javee'n jyaa'ktáñ jem ásiait y'it joqm.

Ku je jayu yoojmukti y'ajxukti jep Éfeso

23 Ax ve'em tse'e tyoojnji kyojtsji van'it, jetse'e je jayu yoojmukti y'ajxukti, jotma'ttu ve'e je'e kajx ku ve'e nūmay je jayu je Jesucristo dujaanchja'vidi.

24 Jem tse'e vye'na to'k je yaa'tyajk juu' ve'e Demetrio duxqaj, je platero toonk je'e ve'e tyukjoojntykip. Je Diana juu' ve'e vyinja'vidup vyintsa'kidup, je'e tse'e je chaptajk y'apamnajxyp je plata maqt. Ooyts je'e ve'e dutuntoonkma'a je'e juu' ve'e du'apamnajxtuvap je tsaptajk.

25 Je Demetrio tse'e duyaknay'amojkijidu pān pan jatye'e nay je'e je toonk dutoonduvap, jetse'e dunujmidi:

—Yaa'tyajkta, mnuya'vidup xa miitse'e jets ya toonk je'e ve'e juu' ve'e je jayu nūyojk duyakmeempaatp.

26 M'íxtup mmótudup xa miitse'e ti ve'e je Pablo tyuump kyajtsp. Ve'em tse'e vya'añ jets ka'a ve'e je vints'a'kin dujayepa juu' jatye'e je jayu y'apamnajxyp. Numay tse'e je jayu dutukvin'uu'n jetse'e dutukkuvuk juu' ve'e kyajtsp. Ka yaajyap tse'e éfesovit kyajpuñ kujx ve'em jyátuka, ve'empa ve'e yaja nujom ásiait y'it jaqt.

27 Kutsa'agats ya'a ve'e jets ya ntonkamda vyintókinit; ka ya'ajyap tse'e, nay ve'empa ve'e

vyintókivat je vintsä'kin juu' ve'e yakmooyp je Diana juu' ve'e nvinja'vimdup nvintsä'kimdup, ve'em tse'e yakvijnk'íxnit je'e juu' ve'e je jayu vyinja'vidup vyintsä'kidup yaja nujom ásiait y'it jaqt jets vinxup to'k it to'k naxvijin.

28 Ku ve'e du'amotunajxti, ejkjudu jöt'aajnjudu tse'e ooy, jetse'e makk vyaandi:

—;Ñumájip xa ve'e je Diana juu' ve'e yakvija'vip yakvintsä'kip yaja Éfeso!

29 Nujom tse'e je jayu jem kajpuñ kajxm yoomukti y'ajxukti. Tun to'mayji tse'e ñay'amojkijidi jep kumoon tujkp. Jep tse'e dupavaq'ndi je Gayo jets je Aristarco, macedóniait jáyuda je'e ve'e, je Pablo je myujatyoo'da.

30 Jyatuktakavaants je'e ve'e je Pablo, ax ka'a tse'e je jaanchja'vivatajk duyakjajtti.

31 Nay ve'empa tse'e je ásiait yakkutojkpada juu' ve'e je Pablo myaqatnayja'vijidup, je'e tse'e je Pablo je kats dutuknukejxtu jets ka'a ve'e tyákat jep kumoon tujkp.

32 Jep tse'e yoojmukti y'ajxukti joma ve'e ñay'amojkijidi. Jep tse'e to'k viijn juu' ve'e makk kojtstup, nay jeppa tse'e jado'k viijn juu' ve'e makk kojtstuvap, ax numay tse'e je jáyuda juu' ve'e dukanuja'vidup pañ tyajxe'e ñay'amojkijidi.

33 Ax jeppa tse'e je jáyuda juu' ve'e je Alejandro duvaajnjidu. Van'it tse'e je israeejlit jayu duti'tspítsumdi jeja je numay jayu vyinkujk. Tukvinja'vijidu tse'e je Alejandro je kya'aj maat jetse'e y'amo'ottat kux kyukotsuvaampye'e je israeejlit jáyuda jeja je numay jayu vyinkujk.

34 Ku ve'e dunuja'vidi jets israeejlit jayu je'e ve'e, van'it tse'e mejtsk hora jo'n makk vyaandi:

—;Numájip xa ve'e je Diana juu' ve'e yakvinja'vip yakvintsa'kip yaja Éfeso!

35 Van'it tse'e je jaayva je numay jayu duyak'ama't, jetse'e vyaajñ:

—Éfesovit yaa'tyajkta, qpants vine'e duunuja'vip jets ya éfesovit kajpune'e tukkadaakjup jetse'e du'ix'ijtnit je Diana je chaptajk jets je kunuu'kx tsaaj jayu' ve'e jem tsapootm kadaak?

36 Ka'a tse'e pan y'o'yixju jetse'e duunkakuvákut. Je'e kajxts qatse'e nva'añ jets yaknaxkada'akta je m'aajta je mjootta jetse'e oy xpayo'oydat jayu' ve'e mtonuvaandup.

37 Kux ya yaa'tyajkta jayu' ve'e tuxyakmetsta, ka'ats ya'a ve'e duvinkojtspetta je Diana jayu' ve'e nvinja'vimdup nvintsa'kimdup, ni ka'a tse'e jayu' dumee'tsta joma ve'e yakvinjava yakvintsa'aga.

38 Pan nuxa'avaajnjudup tse'e je Demetrio jets pan pan jatye'e myqattoondup, va'an tse'e duunxa'ada. Je'e kajx tse'e jyeja je tokin payo'yvada jets pan pan jatye'e yakkutojkup, jeja je'e vyinkujkta tse'e dukotstat kakje'e pan ti jatye'e natyuknuxa'aijidup.

39 Pan viijnkts je'e ve'e jayu' ve'e m'amótudup, kojts'óya tse'e dutsak jep kumoon ku ve'e kátsani jetse'e je jayu ñay'amókajadat.

40 Ka'a tse'e y'oya jets uu'me'e uxyam nyoojmukumdat n'ajxukumdat. Pan myótudup xa je'e ve'e pan pan jatye'e je maja kutojkun dujayejptup jetse'e xvatso'vumdat,

tso'oxpaatumdap tse'e, k_{ux} ka'a xa ve'e tii ti ve'e nvaajnjimdap.

⁴¹ Ku ve'e ve'em vyaajñ, van'it tse'e je jayu d_{un}uujmidi jetse'e ñ_ajkxtinit.

20

Ku je Pablo ñujkx jep Macedonia jets jep Acaya

¹ Ku ve'e ñajxy je yoojmuk je ajxuk, van'it tse'e je Pablo duyaxmujk je jaanchja'vivatajk jetse'e dukojtsmákkki. Van'it tse'e ñachée'njidi jetse'e ñavya'kxjidi. Van'it tse'e ñujkx jem macedóniait y'it jootm.

² Ku ve'e jem vye'na, ooy tse'e dutunkojojtsmákkidi je jaanchja'vivatajk, van'it tse'e ñ_ajkxpa jem acáyait y'it jootm.

³ Jem tse'e ch_uuni toojk po'o. Van'it tse'e je barco du'ukpákuvaanni jetse'e jem siiriait y'it jootm vyimpijtnuvat. Ku ve'e d_{unu}ja'vi jets ta ve'e je israeejlit jayu du'ukkojtsmókta jets yak'oo'kuvaampye'e, van'it tse'e d_{un}upaajmtkitíktsnuva jetse'e je tyoo' du'avimpijtnuvat, je macedóniait it d_{ut}uknajxnuvat. Ax ve'em tse'e d_{ut}uujn.

⁴ Mujatyoo'ijidu tse'e je beréait Sópater, je tesalónicait Aristarco, je tesalónicait Segundo, je deerbeit Gayo, je Timoteo, je ásiait Tíquico, jets je ásiait Trófimo.

⁵ Je'eda tse'e too'vajktu jets aatse'e x'a'ix jem Troas.

⁶ Ku ve'e ñajxy je xaa_j ku ve'e yakkay je tsapkaakyjuu've'e je levadura d_{uk}am_{aq}, van'its aatse'e jem Filipos ntsaa'n jem barco jootm

jets aatse'e kumugoxxaj nmaspaadi je'eda jem Troas. Vuxtojtuk xaqajts aatse'e jem n'ijt.

Ku je Pablo y'ats jep Troas

⁷ Domingo tse'e vye'na, muto'k xaqaj je semana, jets aatse'e nnay'amojkiji jets aatse'e je tsapkaaky ntojkva'kxut, van'it tse'e je Pablo duyak'ixpujik je jaanchja'vivatajk. Je kujápit tse'e je Pablo choo'nuva'añ vye'na, je'e kajx tse'e kya'amaajy tso'm jo'n paat.

⁸ Jemts aatse'e nnay'amojkiji jep mutoojk nukavyet kujxp joma ve'e vye'na may je ta'kxpa.

⁹ Jem tse'e chuuna vye'na ventana am to'k je mootsk ónyk juu' ve'e Eutico duxqaj. Paatjinu tse'e je tsooj ku ve'e je Pablo jek tyunkojtsni, van'it tse'e myanajxy jetse'e kyustajki jem ventana am jep mutoojk nukavyet kujxp. Van'it tse'e duvijtsukti aa'kani.

¹⁰ Ku tse'e jep ñukadaakji je Pablo jetse'e yakpotukji, jetse'e chee'nukji, van'it tse'e vyaañ:

—Kadi mtsa'agada, joojntykip xa ya'a.

¹¹ Van'it tse'e je Pablo pyejtnuva, jetse'e dujtojkva'kxy je tsapkaaky, jetse'e je jaanchja'vivatajk dumaqatkaajy. Ve'em tse'e dutuujn ax jo'n je Jesús dutuujn ku ve'e je y'ixpajkpatajk jado'k nax dumaqat'a'óxidi. Van'it tse'e jyaa'kkajts je kujápit paat. Ku ve'e kyojtskujx, van'it tse'e choo'nni.

¹² Je mootsk ónyk juu' ve'e kustajki, joojntykts je'e ve'e duyaknajkxtini, jot'amaj tse'e nujom tyaandini.

Ku choo'ndi jep Troas jetse'e jye'ydi jep Mileto

13 Van'itts aatse'e jem barco jootm ntsaa'n jets aatse'e nnujkx jem asoonit kyajpuñ kajxm, jemts aatse'e je Pablo nmaaqnavyaa'tjut kux ve'em aatse'e tunkojtsmuk, tékum je'e ve'e ñujkx.

14 Ku aatse'e nmaaqnavyaaatji jem Asón, van'itts aatse'e nmaaqtnujkx jem barco jootm jem miléneit kyajpuñ kajxm.

15 Jemts aatse'e ntsaa'n jets aatse'e je ku'óxit nmajxy jeja quíovit myu'avinkujk, to'k je naax juu' ve'e jem maaxy naaj akojkm. Je kumaaxkitts aatse'e nje'y jem Samos. Je kumadookitts aatse'e nje'y jem Mileto.

16 Ka'a tse'e je Pablo jek y'ituvaajñ jem ásiait y'it jootm, je'e kajx tse'e kyanujkx jem Éfeso, jatyji ve'e jye'yavaajñ jem Jerusalén kux chajkpe'e jetse'e jem duyaknáxut je pentecostés xaaj.

*Ku je Pablo dumukajts pan pan jatye'e
dunuvinidup vye'na je éfesovit jaanchja'vivatajk*

17 Ku aatse'e nje'y jem milétovit kyajpuñ kajxm, van'it tse'e je Pablo dunukejxi pán pán jatye'e dunuvinidup vye'na je jaanchja'vivatajk jem Éfeso.

18 Ku ve'e jye'ydi, van'it tse'e dunuujmidi:
—Mnuja'vidinup xa miitse'e vintso atse'e juu' ntuijn nkajts, van'ítani atse'e ve'em nton'ukvaajñ nkojts'ukvaajñ ku atse'e yaja ásiait y'it jaat nje'y.

19 Nmutoon nmupajkts atse'e je Maja Vintsán je nuu'k aaj je nuu'k joot maat, je jayu atse'e nnuyaaxtu kuxe'e dukakuvakta je Nte'yam je y'ayook; juu'ts atse'e nton nkojts, je'e kajxts atse'e je israeejlit jayu ooy xtunyaktsaachpaatti.

20 Ax ijpt^s ats miitse'e nvaajnjidi juu' ve'e mtuk'o'yidup, jeja atse'e je numay jayu vyinkujk jets jep mtujkpta je jayu nyak'i xpajkti,

21 ve'em je israeejlit jayuda ve'em p^an p^an jatye'e ka je'epta. Ve'em atse'e nnujmidi jets tun vinkopk je'e ve'e jetse'e vyinmayumpijttinit, jetse'e dumasoocktinit je kyo'oy joojntykinda, jetse'e je Nte'yam dupanajkxtinit, jetse'e dujaanchja'vidinit je nMaja Vintsánamda Jesucristo.

22 Uxyamts atse'e jem Jerusalén nmujkx, je Espíritu Santo tse'e ats ya nja'vin duvoop, ka'ats atse'e nnujava vintso atse'e jem je jayu xtóndat,

23 je'ejyji atse'e nnuja'vip, p^an joma atse'e nnujkx, ve'emts atse'e xnujma je Espíritu Santo jets je poxuntajk atse'e n'a'ixp jets je tsaach-paatun.

24 Ax ni tíats atse'e nkavinmay, ni viinma ats ya njoojntykin, je'ejyji ve'e jets atse'e nyakpooknit je toonk juu' atse'e xtuknuva'ni je Maja Vintsán Jesús, atse'e n'ijtnit ax jo'n je jayu juu' ve'e too'vajkp tuiye'ya joma ve'e kyukaxa je noomk, atse'e je jayu nvaajnjadat je oy kats je oy ayook, je'ets je'e ve'e ku ve'e je jayu yakvaajñja vintso ve'e je Nte'yam je maa'yun tyo'nuxjada.

25 'Ntukka'amaayduts ats miitse'e anañujoma vintso je'e ve'e ku ve'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am kya'm. Ax nmuja'vipts atse'e jets ka'a atse'e x'uk'íxtinuvat yaja naxvijjn.

26 P^an mtsaachpaattinup tse'e xa'ma kajx jyapana miitsta, yaja ats miitse'e mvinkujkta nnajmada jets ka'a atse'e ntókinat, kux nvaajnjidu xa ats miitse'eda vintso ve'e

xjayejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp,

²⁷ ntuknuja'viduts ats miitse'e nujom juu' ve'e je Nte'yam ñupaqajmtki, ka'a ve'e tii juu' ats miitse'e nkavaajnjidu.

²⁸ Naajkkópkajada viinm jets ix'itta nujom je Nte'yam je jyayu juu' ve'e je Espíritu Santo mpqajmjidu jetse'e x'ix'ittat, je jayu juu' ve'e je Nte'yam natyukje'qiju ku ve'e je y'Onuk kyu'qo'kijidi.

²⁹ Nnuja'vip xa atse'e jets ku atse'e yaja nkoo'k'ijtnit, mnuye'yajadapts miitse'e je viijnk jayu jetse'e mtónjadat ax jo'n je mu'uk lobo dutonda jo'n je carneeroda.

³⁰ Jeja tse'e miitsam m'akujkta jyéyat pán pán jaty'e'e je jayu je taay dutukyak'ixpáktap, je'e tse'e chóktap jetse'e je Maja Vintsán je jyayu pyanajkxjadar.

³¹ Mnay'íxjadap tse'e je'e kajxta, jaa'myétsta jets toojk joojnt ats miitse'e nunyaaxnup jóvum xaqaj jóvum tsooj to'k jado'k ntuk'ixti.

³² 'Utsta ajchta, uxyamts ats miitse'e mpamda jem je Nte'yam y'am kya'm jets je majá maa'yún maat juu' ve'e je Nte'yam je jayu tyoojnjin, je'ets je'e ve'e je ayook juu' ve'e je jayu yakvaajnjip jetse'e y'o'yixju jetse'e dumakkpaamnit je mjootta je mja'venda, ve'em tse'e xjayejptinit je puk jem tsapjootm maat nujom je'eda pán pán jaty'e'e je Nte'yam apuk pyaam jetse'e y'ijttinit je'e je jyayu.

³³ Ka'a qatse'e tunnas'ayova je viijnk jayu je myeen ukpu je viijnk jayu je vyit je xyox.

³⁴ Va'ajts xa miitse'e xnujávada jets ya nka'ajam

atse'e ntuktoon jetse'e jyeji juu' atse'e xka'ijtji jets
juu' ve'e ka'ijtuxjudu ats je nmujatyoo'da.

³⁵ Ve'emam xa ats miitse'e ntukyak'ixpäkta
jetse'e je jayu tyónut jetse'e yakputákadat pän pän
jatye'e katih'ijtuxjudup, jetse'e yakja'myétsüt
juu' ve'e je Maja Vintsán Jesús kyojts ku
ve'e vyaajñ: "Nuyojk tse'e je xoondük joöt
njayejpumda ku ve'e je jayu nmo'yumda juu'
jets ka'a ve'e ku ve'e je jayu juu' xmo'yumda."

³⁶ Ku ve'e ve'em vyankujx, van'it tse'e
kyoxkténidi je Pablo jets nujom je'eda, jetse'e
chapkojtsti.

³⁷ Qoy tse'e anañujoma dütunnuyaaxti je Pablo,
jetse'e dütsee'ndi, jetse'e dütsoo'kxti,

³⁸ ooy tse'e tyuntsaachvinmapyajkti kux
ve'eme'e ña'muxjada jets ka'a ve'e du'luk'íxtinit
yaja naxvijjn. Van'it tse'e ojts dunasvo'vidini
joma ve'e je barco.

21

Ku je Pablo ñujkx jep Jerusalén

¹ Ku aatse'e nmasaak je jaanchja'vivatajk jem
Mileto, van'itts aatse'e nnujkx jem barco joöt ix
jatyuv jets aatse'e nje'y joma ve'e je it duxaaja Cos.
Je ku'óxitts aatse'e nje'y jem Rodas. Jemts aatse'e
ntsaa'n jets aatse'e Pátara nnujkx.

² Jemts aatse'e Pátara mpaaty to'k je barco juu'
ve'e jem feníciait y'it joöt tsö najkxp, je'ets
aatse'e xyaknajkx.

³ Mpaa'najxts aatse'e jem Chipre, anajts aats je'e
ve'e nmasaak, jets aatse'e nnujkx jem siiriait y'it

jootm. Jemts aatse'e nje'y tiirovit kyajpun kajxm, je'e kajx ku ve'e jem je barco je tsum dumaso'okut.

⁴ Van'itts aatse'e n'iixti je utsta je ajchta maat je utsta je tsaq'ada juu' ve'e jem, je'ets aatse'e nmaattsuunidu vuxtojtuk xaqaj. Ax je'eda tse'e je Espíritu Santo kajx dunuujmidu je Pablo jets ka'a ve'e ñajkxut jem Jerusalén.

⁵ Ku ve'e ñajxy je vuxtojtuk xaqaj, tsoo'nnuts aatse'e. Nujom je jaanchja'vivatajk maat je y'ónukta je ñudaq'axta, je'ets aatse'e ojts xnasvo'vidini jem kajpun pa'am. Jemts aatse'e nkoxkteni jets aatse'e ntsapkajts.

⁶ Van'itts aatse'e xnuujmidini:

—Dioose'e mmaqadajadap.

Jets aatse'e n'atsoovdinuva:

—Nay ve'empa miitsta, Dios maate'e mtaandini.

Van'itts aatse'e jem barco jootm ntajki jets je'e ve'e vyimpijttini jem tyak'am.

⁷ Van'itts aatse'e ntsaa'n jem Tiro jets aatse'e nje'y jem Tolemaida. Ku aatse'e je barco ntukvaach, van'itts aatse'e nkojtspaa'kx je utsta je ajchta maat je utsta je tsaq'ada juu' ve'e jemda, jets aatse'e nmaatxanajxti.

⁸ Je ku'óxitts aatse'e ntsoo'nnuva jets aatse'e nje'y jem cesaréait kyajpun kajxm. Jemts aatse'e nnukx je Felipe tyak'am, to'k je'e ve'e juu' ve'e je jayu duvaajnjip je oy kats je oy ayook, je'e ve'e nuto'k je nuvuxtojtuk yaa'tyajkta juu' ve'e yakvinkoondu jetse'e duputákadat je kukátsivada. Jemts aatse'e nmataajñ.

⁹ Je Felipe, numaktaaxk tse'e je ñaax, tum kixuta'ax je'e ve'eda, je'e tse'e dukojtsnajxtup je Nte'yam je y'ayook.

10 Ku aatse'e mejtsk toojk xaaj jem nve'na, van'it tse'e jye'y to'k je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa, Agabo je'e ve'e xyaaj, jemts je'e ve'e Judea chaa'n.

11 Je'ets aatse'e ojts xku'ix. Van'it tse'e dukaajn je Pablo je tyiintsom jetse'e ñatyukkatsoojmji ñatyukpaktsoojmji. Van'it tse'e vyaajñ:

—Ve'em xa ve'e vya'añ je Espíritu Santo jets jeme'e Jerusalén je israeejlit jayuda jidu'um dutsómdat pan pan ya'a ve'e jye'e ya tiintsom, jetse'e jem je viijnk jayu kya'm dupámdat.

12 Kuts aatse'e n'amotunajxy, van'its aatse'e je Pablo nmunoo'kxtk jets ka'a ve'e ñajkxut jem Jerusalén. Munoo'kxtkjuduva tse'e je cesaréait jayu.

13 Ax jidu'um tse'e je Pablo y'atsaajv:

—¿Tyajxse'e mya'axta jets atse'e xyaktsaachvinmapyakuva'anda? Pan vaamp xa ve'e je Maja Vintsán Jesús, nnayja'vijinupts atse'e jets atse'e n'oo'kut je'e kajx jem Jerusalén, ka koojyape'e jets atse'e nyaktsómuyt je'e kajx.

14 Ax kuts aatse'e xka'o'yixju jets aatse'e nnaxkótsut, van'its aatse'e nmasookni. Jidu'umts aatse'e nvaajñ:

—Va'an ve'em dütunju pan vintso ve'e je Maja Vintsán dutsak.

15 Van'its aatse'e nnay'apaajmtkiji jets aatse'e nnujkx jem Jerusalén.

16 Xmujatyoo'iduts aatse'e je cesaréait jaanchja'vivada jem je Mnasón tyak'am paat, chípreit yaa'tyajk je'e ve'e juu' ve'e jékani dujaanchja'vi'ukvaan je Jesucristo, je'ets aatse'e xyakmatánup.

Ku je Pablo ojts duku'ix je Santiago

17 Ku aatse'e nje'y jem Jerusalén, va'ajts xoojntkpts aqtse'e je uts je ajch maat je uts je ts'a'x kuvajkti.

18 Je ku'óxitts aatse'e je Pablo ojts ntukmaatku'íx je Santiago, jempa tse'e vye'nada nujom pañ pañ jatye'e dunuvinténidup je jaanchja'vivatajk jem Jerusalén.

19 Van'it tse'e je Pablo kyojtswoo'kxjidi jetse'e tyukmumaantykjidi ti jatye'e je Nte'yam tyoon je'e kajx joma ve'e ka je israeejlit jáyuvapta.

20 Ku ve'e du'amotunajxti, yakmájиду yakjaanchiduts je'e ve'e je Nte'yam. Van'it tse'e je Pablo dunuuymidi:

—M'ixp xa mitse'e jets miijl ámani ve'e je israeejlit jáyuda juu' ve'e dujaanchja'vidup je nMaja Vintsánamda Jesucristo, ax nujom tse'e vya'anda jets tun vinkopk je'e ve'e jetse'e yakkutyónut je Moisés je pyava'nun.

21 Ta tse'e je kats dumótuda jets je'e mitse'e mtuk'ixp je israeejlit jáyuda juu' ve'e tsuunidup joma ve'e duka'itjoottmada, ve'eme'e xnuuyma jets ka'a ve'e dumajapámdat juu' ve'e je Moisés pyavaan, ka'a ve'e dupaajmjadat je ixta'nun je yónukta, jets ni ka'a ve'e dutóndat ax jo'n je israeejlit jayu je kyostuumbreda.

22 ¿Tise'e yaktónup? Nay'amókajadap xa n'ite'e je numay jayu ku ve'e dumótudat jets yaja mitse'e tumje'ya.

23 Nuyojk oy xa ya'a ve'e xtónut. Jeja xa ve'e yaja aqts maat numaktaaxk je yaa'tyajk juu' ve'e je vaanduk dupaamdu je Nte'yam maat.

24 Maq̄tnajkxtats n'it jetse'e xmaq̄tnaajkvā'atsjadat. Mits tse'e mkujóyup je tānuk jets juu' jaty'e tsōjkjup jetse'e yakyóxūt jep maja tsaptujkp, ve'em tse'e y'o'yixjadat jetse'e yakkukee'pxtat. Pān mtuump tse'e ve'em, van'it tse'e je israeejlit jayu dūnūjávadat jets ka'a mitse'e ve'em mjátuka ax jo'n je kāts dūmótuda, je'e ve'e jets viinme'e xkutyún juu' ve'e je Moisés pyavaan.

25 Ax pān pān jaty tse'e ka je israeejlit jáyuvap juu' ve'e je Jesucristo dujaanchja'vidup, nnuja'yiduts aātse'e jets ka'a je'e ve'e dutivinmáydat, je'ejyji ve'e tyóndap jetse'e dūkaja'kxtat juu' ve'e yaktukvintsa'kidup juu' ve'e ka je Nte'yamap, jetse'e dūkaja'kxtat je nuu'puñ, jetse'e dūkaja'kxtuvat je tānuk tsu'uts juu' ve'e yuktsum'oo'kp, jetse'e ni pāna je kāts dūkatukmaq̄tjayéptat je yaa'y je tā'ax juu' ve'e ka púkap jyayejptup.

Ku je Pablo yakmajch jep maja tsaptujkp

26 Van'it tse'e je Pablo dūmaq̄tnujkx je numaktaaxk yaa'tyajkta. Je ku'óxit tse'e dūmaq̄tnaajkvats'ukvaajnjidi. Van'it tse'e tyajki jep maja tsaptujkp jetse'e dū'avánat vin'ite'e kyukákxat je xaañ ku ve'e ñaajkva'atsjada, je'e ve'e ku ve'e je yax dūpámdat kakje'e.

27 Ax kāxuvaannup tse'e je vuxtojtuk xaañ vye'na ku ve'e ñaajkva'atsjada, van'it tse'e je israeejlit jáyuda juu' ve'e jem ásiait y'it jootm tsōo'ndu, je'e tse'e dū'ixtu je Pablo jep maja tsaptujkp. Van'it tse'e nujom je jayu duyakyojmukti duyak'ajxukti, je'e tse'e je Pablo dūmajstu

28 jetse'e makk vyaandi:

—¡Israeejlit jáyuda, putákada aats! Ya'a xa ve'e je yaa'tyajk juu' ve'e nujom je it dutukvittp jetse'e je númay jayu duyak'ixpuk, ve'em tse'e dutuk'ix juu' ve'e kyapaatyp kyah'akeeguip maat je jaanchja'vin juu' uu'me'e njayejpumdup, ni ka'ats je'e ve'e dupaatpa du'akeeguiva maat je Moisés je pyava'nun ukpu je vintsq'kin juu' ve'e nmo'yumdup ya majá tsaptajk. Ax ka je'ejyap tse'e, ta' xa ve'e duyaktajkiva yaja majá tsaptujk pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, ve'em tse'e tuduyavintsa'kintóki ya it.

29 Je'e kajxe'e ve'em vyaandi kux y'ixtu ve'e je Pablo ku ve'e jem kajpun joqtm dumaqatve'na je Trófimo, to'k je éfesovit jayu. Ve'em tse'e vyinmaaydi jets je Pablo ve'e yaktajkiju jep majá tsaptujkp.

30 Ku ve'e yoojmukti y'ajxukti nujom je jayu, van'it tse'e noomp je Pablo dununajkxti. Van'it tse'e dumajtsti jetse'e duvaa'mpítsumdini jep majá tsaptujkp. Ku tse'e duvaa'mpítsumdi, van'it tse'e je tsaptajk duyak'atojkti.

31 Yak'oo'kuvaandinup tse'e vye'na ku ve'e je kats dumotu je tojpa juu' ve'e dunuvintsa'ni numijjl je tojpatajk jets yoojmuktup ajxuktupe'e nujom je jayu jem Jerusalén.

32 Van'it tse'e duyaknay'amojkijidi je tyojpada jets je'eda pan pan jatye'e dunuvintsa'nidup numókupx jaty je tojpatajkta, jetse'e noomp ñajkxti joma ve'e je jáyuda. Ku tse'e je jayu du'ix je tojpa juu' ve'e dunuvintsa'ni numijjl je tojpatajk maat je tyojpada, van'it tse'e dutsii'k'atúvidi je Pablo.

33 Van'it tse'e je tojpatajk je vyintsán je Pablo duvinkunajkxi jetse'e duyakjamyajtsji, jetse'e duyakjachoojmji mejtsk je cadena maat. Van'it tse'e du'amotutuvi pan pane'e je Pablo jets pan ti ve'e tuđutún.

34 Ax makk tse'e je jayu kyotsta, kojtsp tse'e to'k kojtsp tse'e jado'k, je'e kajx tse'e kya'o'yixju je tojpatajk je vyintsán jetse'e juu' duvinmótuvut. Van'it tse'e je Pablo duyakjapyavijtsji joma ve'e je tojpa chaañada.

35 Ku ve'e jye'ydi joma ve'e je escalera, van'it tse'e je Pablo je tojpa pyatsaajmjidi kux yak'oo'kuvaajnjupe'e je numay jáyuda.

36 Jidu'um tse'e makk viaandi:

—¡Va'an du'aa'ku!

Ku je Pablo ñakyukojtsji jeja je numay jayu vyinkujk

37 Ku ve'e je Pablo duyaktakavaandi jep joma ve'e je tojpa chaañada, van'it tse'e dunuyjmi je tojpa juu' ve'e dunuyvintsánip numiijl je tojpatajk:

—¿Nvaat ats mitse'e nmukótsut?

Van'it tse'e je tojpatajk je vyintsán y'atsoojvji:

—¿Tis, mkajtsp mitse'e je griego aaj?

38 ¿Ka je'ep mitse'e to'k je egíptovit jayu juu' ve'e je jayu duyakpojtuk jetse'e numaktaaxk miijl je yakjayu'oo'kpa duyaknujkx joma ve'e je jayu kyatsuuna?

39 Van'it tse'e je Pablo y'atsaqajv:

—Israeejlit jayu xa atse'e, jem atse'e Tarso nkukajpuña, ñumájip tse'e je kajpun jem ciliciait y'it joöt. Toojnjk ats to'k aaj je maa'yun jets atse'e ya jayu dumukotsta.

40 Masookju tse'e je tojpatajk je vyintsán. Ténip tse'e je Pablo vye'na jeja escalera kujx, van'it tse'e je kya'aj maat je numay jayu duyak'amat. Ku tse'e y'amo'tkajxti, van'it tse'e duutmukajts je hebreo aaj. Jidu'um tse'e dunuyujmí:

22

1 —Nmu'israeejlit jáyuda, mujit jayutajkta, amotunaxta juu' atse'e nkotsuvaampy.

2 Ku ve'e du'u'motunajxti jets je hebreo aaj ve'e myukótsjada, jaa'k'amo'ttu tse'e. Van'it tse'e je Pablo jyaa'kvaajñ:

3 —Israeejlit jayu xa atse'e. Jem atse'e Tarso nke'x, jem ciliciait y'it jootm. Ax yájats atse'e Jerusalén tunyee'k, je Gamaliel atse'e xyak'ixpajk, ve'em atse'e pu'ukam xtuk'ix xtuknuja'vi je njupit jáyuvamda je pyava'nun. To'k aaj to'k joot atse'e je Nte'yam nmutún nmupuk, ve'em ax jo'n miitsta uxym jé Nte'yam xmutonda xmupakta jo'n.

4 Njomtoondup ntitoondup xa atse'e y'ijt pan pan jatye'e je Jesús dujaanchja'vidup jets atse'e n'ix vintso ve'e y'oo'ktat. Nyakjamajtsjuduts atse'e je yaa'tyajk jets je ta'axtajk, jets atse'e nyak-japyoxuntakpaajmjidi.

5 Je tee' juu' ve'e dunuyuvintsanikajxp je tee'tajkta jets nujom je jáyuda juu' ve'e dunuyumájiduvap jep tsaptujkp, ñuja'vidupts je'e ve'e oy jets je'e atse'e xmooydu je nak jets atse'e ntukkatákadat je nmu'israeejlit jáyuvamda juu' ve'e tsuunidup jem damaascovit kyajpun kajxm. Je'e atse'e jem najkx n'íxtada pan pan jatye'e je Jesús dujaanchja'vidup

jets ątse'e kūnyakmęjtsti yaja Jerusalén jetse'e kuchaachpaatti.

*Ku je Pablo dumaaajntyk vintsq ve'e je Jesucristo dujaanchja'vi'ukvaajñ
(Hch. 9.1-19; 26.12-18)*

⁶ 'Ax jemts ątse'e n'uknunujkx vye'na, jéena tse'e too' aajy, je damaascovit kajpuń mutámani, kujk xaj jo'n, van'itts ątse'e tun to'mayji je tsapjootmit ajajtk ooy xtunnujaj xtunnutu'kx.

⁷ Van'itts ątse'e nnaxvipp jets ątse'e n'amotunajxy to'k je ayook juu' ve'e vaan: "Saulo, Saulo, ¿tyajxts ątse'e xtso'oxpúk?"

⁸ Van'itts ątse'e n'amotutuvi: "¿Pants mitse'e?" Van'it tse'e y'atsaqjv: "Je Jesús xa ątse'e, je nazarétit jayu juu' ve'e mtuntso'oxpujkp." Jidu'umts ątse'e xnuyjmi.

⁹ Je'eda juu' ątse'e nmaatve'nidup, y'íxtuts je'e ve'e ku ątse'e ooy xtunnujaj xtunnutu'kx, jetse'e cha'kidi, ax ka'a tse'e duvinmótdi je ayook juu' ątse'e xtukmukojts.

¹⁰ Van'itts ątse'e nvaajñ: "¿Tis ątse'e ntónup?, Majá Vintsán." Van'itts ątse'e je Majá Vintsán xnuyjmi: "Pojtuķu jets najkxu jem Damasco, jem tse'e myakvaajnjat nujom pān ti ve'e mtónup."

¹¹ Xyakviintsits ątse'e ku ątse'e je ajajtk n'ix, je'e kajxts ątse'e xmajtsti je nmujatyoo' yam ąts nka'm jets ątse'e pavits xyaknajkxti jem Damasco.

¹² 'Jem tse'e vye'na to'k je jayu juu' ve'e Ananías duxaaj, vyinja'vip vyintsq'kipts je'e ve'e je Nte'yam ax jo'n je Moisés je pyava'nun vya'añ, oñukojtsijidupts je'e ve'e nujom je jáyuda juu' ve'e tsuṇnidup jem Damasco.

13 Je Ananíasts atse'e ojts xku'ix. Ku ve'e jyé'y, van'itts atse'e xnuujmi: "Uts Saulo, vin'ixpajknuva." Tun játyjits atse'e nvin'íxnuva jets ats je'e ve'e n'ix.

14 Van'itts atse'e xnuujmi: "Je Nte'yam, juu' ve'e je njujpit jáyuvamda vyinja'vidup vyintsá'kidup y'ljt, je'e tse'e mvinkoojnju jetse'e x'íxut je Jesús, tuv je'e ve'e je jyáyuvin je jyoojntykin, jetse'e x'amotunáxut ku ve'e viinm kyótsut.

15 Mpaqajmjap mits je'e ve'e je tuvakojtsun je'e kajx jeja nujom je jayu vyinkujk, jetse'e x'avánat juu' ve'e tux'ix tuxmotu.

16 ¿Ax tits mitse'e m'a'ixp? Pojtuku jets napetu, amótuvu je Nte'yam jetse'e je mtokin mtuknuvaatsjinit."

Ku je Pablo du'ava'ni vintso ve'e yaktuknukejx pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap

17 'Ku atse'e nvimpijt yaja Jerusalén, tsapkojtspts atse'e nve'na jep maja tsaptujkp,

18 jets atse'e xyak'ix je Maja Vintsán, jets atse'e xnuujmi: "Jatyji ve'e mpítsumuyt yaja Jerusalén, ka'a ve'e yaja je jayu dumajapámdat juu' ve'e mkajtsp ats kajx."

19 Van'itts atse'e nnuujmi: "Maja Vintsán, oy xa ya'a ve'e dunujávada jets najkxp atse'e n'ijt jep tsaptujkp, jets atse'e nyakjamýátsjada pan pan jaty mitse'e mjaanchja'vijidup, jets atse'e nyakjapy-oxuntakpámjada, jets atse'e nyakjavýópjada.

20 Ku ve'e je Esteban y'aa'k, je'e juu' ve'e je tuvakojtsun dupaqam mits kajx jeja je numay jayu vyinkujk, jemts atse'e nténiva vye'na, n'oyja'vits

atse'e ku ve'e duyak'oo'kti, ats tse'e n'ix'ijt je vyitta pan pən jatye'e duyak'oo'ktu."

21 Ax jidu'umts atse'e je Maja Vintsán xnuujmi: "Najkxu, ntuknukéxtapts ats mitse'e pən pən jatye'e ka je israeejlit jáyuvap."

Ku je Pablo jem je tojpa kya'm tyajñ

22 Je vaatji tse'e je Pablo yak'amotunajxy. Van'it tse'e makk vyaandinuva:

—;Va'an du'aq'ku! ;Ka'a xa ve'e dupaa'ty du'akeega jetse'e y'ukjoojntykinit!

23 Makk tse'e jyaa'kkojtsti, jetse'e je vyit dujeendi jetse'e du'ojkti, jetse'e je naax dutsajvinvajti jetse'e jyajk, kux makk aq'ke'e dutunmu'ekjada je Pablo.

24 Van'it tse'e je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numiijl je tojpatajk, je'e tse'e duyakjatyajkiju je Pablo jep joma ve'e je tojpa chaanada. Jep tse'e du'ukyakjavyopuvaajnji kux je'e ve'e chojk jetse'e je Pablo du'avánat pən tyajxe'e je numay jayu makk vyaandi, pan tyajxe'e makk cho'oxpákjada.

25 Tsúmani tse'e je Pablo vye'na jetse'e yakvóput, van'it tse'e dunuvujmi je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numókupx je tojpatajk:

—¿Yakjajtype'e je pava'nun jetse'e xvóptat to'k je rómaít jayu pən ka'anume'e yaktokimpayo'oy?

26 Ku ve'e du'amotunajxy je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numókupx je tojpatajk, van'it tse'e ojts duvaajñja je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numiijl je tojpatajk. Jidu'um tse'e dunuvujmi:

—Tun ixu juu' ve'e mtonuvaampy, kux rómaít jáyudam xa ya'a ve'e ya'ya'tyajk.

27 Van'it tse'e je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip númijl je tojpatajk, je'e tse'e dununajkx je Pablo jetse'e du'amotutuvi:

—¿Tyúvame'e jets rómait jayu mitse'e?

Van'it tse'e je Pablo y'atsaajv:

—Je'e xa atse'e.

28 Van'it tse'e je tojpa vyaannuva:

—Va'ajts tsóvax xa atse'e xpítsumji jets atse'e nrromaitjáyuva.

Van'it tse'e je Pablo y'atsaajv:

—Je nke'xtkn kajxts atse'e rómait jayu.

29 Van'it tse'e duvinval'kvaatsti je'eda pan pan jatye'e je Pablo du'ukvopuvaandu; tsa'ki tse'e je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip númijl je tojpatajk ku ve'e dunuja'vi jets rómait jayu je'e ve'e je Pablo jets je'e ve'e duyakjachoojmju.

Ku je Pablo duvineni pan pan jatye'e dunumájidup jep tsaptujkp

30 Je ku'óxit tse'e je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numijl je tojpatajk, je'e tse'e duyakjamukéiju je Pablo kux je'e ve'e ñujavavaampy pan ti ve'e yaktukkumajtsip. Je'e kajx tse'e duyaknay'amojkiji je tee' je ñuvintsántajk maat nujom pan pan jatye'e dunumájiduvap jep tsaptujkp. Van'it tse'e je Pablo duyakjapyítsumji joma ve'e je tojpa chaanada jetse'e duyakjañajkxji je ja je tsaptujkpit jayu vyinkujkta.

23

1 Van'it tse'e je Pablo duvin'ix je'eda pan pan jatye'e dunumájidup jep tsaptujkp, jetse'e dunuuymidi:

—Nmu'israeejlit jáyuda, ka'a ətse'e ti nnatyukjávaja jeja je Nte'yam vyinkujk uxyam paat.

² Van'it tse'e je tee' Ananías juu' ve'e dunuvintsañikajxp je tee'tajkta, je'e tse'e dutukpavaan pan pan jatye'e je Pablo paa'ténijidup jetse'e du'akupa'kxadat.

³ Van'it tse'e je Pablo y'atsaqjv:

—¡Je Nte'yam xa mitse'e myaktsaachpaa'tjup! Ve'em xa mitse'e ax jo'n to'k je ne'ev juu' ve'e poo'p, ka'a tse'e kye'ex pan ti ve'e jep akujkp. ¿Je'e kajx mits je'e ve'e mtsuuna jetse'e mnatyijju jets ətse'e xtokimpayo'oyut ax jo'n je Moisés je pyava'nun? ¿Ax tyajxts ətse'e xyakjay'akupa'kxava'añju?, ka'a xa ve'e ve'em pyuma jep je Moisés pyava'nun kujxp.

⁴ Van'it tse'e vyaandi pan pan jatye'e je Pablo dupaa'ténidup:

—¿Ve'eme'e xvinkojtspét ya tee' juu' ve'e dunuvintsañikajxp je tee'tajkta jetse'e je Nte'yam dumutún dumupuk?

⁵ Van'it tse'e je Pablo vyaajñ:

—Nmu'israeejlit jáyuda, ka'a ətse'e nnujava jets tee'dam ya'a ve'e juu' ve'e dunuvintsañikajxp je tee'tajkta, kux jidu'ume'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Ka'a tse'e xko'oñukótsadat pan pan jatye'e myakkutojkuxjüdup.”

⁶ Van'it tse'e je Pablo je nuja'vin dupujk jets jeme'e juu' ve'e je saduceotajk jets jeme'e juu' ve'e je fariseotajk, je'e kajx tse'e jidu'um makk vyaajñ:

—Nmu'israeejlit jáyuda, fariseo xa ətse'e, fariséovats ətse'e je chaan je kyooj. Je'e kajxts ətse'e nyaktokimpayo'oy kux njaanchja'vip

atse'e jets joojntykpajktinuvape'e jado'k nax je oo'kpatajkta.

⁷ Ku ve'e ve'em vyaajñ, van'it tse'e je fariseotajk jets je saduceotajk ñakyojtsvintsov'ukvaajnjidi, ka'a tse'e kijpx je vinma'yun dujayejpti.

⁸ Ve'eme'e je saduceotajk vya'anda jets ka'a ve'e je oo'kpatajk y'ukjoojntykpajktinuvat, jets ka'a ve'e pñan ángeles, jets ka'a ve'e pñan ko'oyjáyuvap; ax je fariseotajkta, jyaanchja'vidupts je'e ve'e jets jeme'e je ángeles, jets jeme'e je ko'oyjáyuvap, jets joojntykpajktinuvape'e jado'k nax je oo'kpatajk.

⁹ Van'it tse'e makk ñañe'mjidi, jetse'e tyénidi je tsaptujkpit yak'ixpajkpada juu' ve'e fariséoda, jetse'e vyaandi:

—Ka'a xa aats ya'a ve'e ti tokin mpaatyja. Jets pñan je ángeles ijk ya'a ve'e tumyukätsju, kadi je Nte'yam ntso'oxpajkumda —jidu'um tse'e vyaandi.

¹⁰ Ax nuyojk makk tse'e ñakyojtsvintsoojvjidi. Tsa'kipe'e je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numijl je tojpatajk kux ku ve'e je Pablo makk duyaktsaachadat. Je'e kajx tse'e dunukejxi je tyojpatajk jetse'e jep duyakpítsumdat jetse'e duyaknajkxtinuvat joma ve'e je tojpa chaañada.

¹¹ Je' tsooj tse'e je Pablo yak'ixji je Maja Vintsán, jetse'e ña'muxji:

—Pablo, jot'amaja. Ve'em ax jo'n je tuvakojtsun tuxpum ats kajx yaja Jerusalén, tun vinkopk je'e ve'e jetse'e ve'em najkx je tuvakojtsun xpaampa ats kajx jem Roma.

*Ku je israeejlit jayu du'ukkojtsmojkti pñan vintso
ve'e je Pablo kuduyak'oo'kti*

12 Je ku'óxit tse'e je israeejlit jayu du'ukkojtsmojkti pān vintso ve'e je Pablo kuduyak'oo'kti. Jidu'um tse'e ñavyaajnjidi:

—Va'an je Nte'yam xyaktsaachpaatumda pan ka'yumdup ookumdupe'e ku ve'e je Pablo kya'aq'kna.

13 Nuvujxtkupx naxye'e je yaa'tyajkta juu' ve'e ve'em vaandu.

14 Van'it tse'e ojts du'ixta je tee'tajk je vyintsanda maat je israeejlit je myújit jáyuda, jetse'e vyaandi:

—Ta xa aatse'e nva'añ jets ka'ajam aatse'e nkáyut n'oo'kut vi'name'e je Pablo kya'aq'k. Pan ntuumpts aatse'e ve'em, va'ants aatse'e je Nte'yam xyaktsaachpaatni.

15 Najkxtats n'it miitse'e jets pān pān jatye'e dunumájiduvap jep tsaptujkp, najkxu x'amótuda je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numiijl je tojpatajk jetse'e kep duyakmetsut je Pablo, je'e ve'e mtuk'akótstap jets mjaa'knujavavaandupe'e ti je'e ve'e tyoon. Apaamdukanits aatse'e nve'nat jeja too' aajy jets aatse'e nyak'oo'kut.

16 To'k je mix ónyk juu' ve'e je Pablo du'ámpip je tyak kajx, je'e tse'e dumotu ti ve'e tyonuvaandup. Van'it tse'e ñujkx joma ve'e je tojpa chaanada jetse'e duvaajnji je Pablo.

17 Van'it tse'e je Pablo dunukejxi to'k je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numókupx je tojpatajk, jetse'e dunujmi:

—Yaknajkxu to'k aaj ya mix ónyk joma ve'e je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numiijl je tojpatajk, kux jepe'e juu' ve'e tyukmukotsuvaampy.

18 Van'it tse'e je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip númókupx je tojpatajk, je'e tse'e je mix ónuk dumaqádi jetse'e dunuujmi je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numiijl je tojpatajk:

—Je Pablo juu' ve'e nmajtsumdu, je'ets atse'e tuxnuujma jets atse'e ya mix ónuk nmaatmínuy kux jépuke'e juu' ve'e mtukmukotsuvaajnjup.

19 Van'it tse'e je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numiijl je tojpatajk, je'e tse'e je mix ónuk dumajts jem kya'm jetse'e apuk duváajv, jetse'e du'amotutuvi:

—¿Tits atse'e xtukmukotsuvaamp?

20 Van'it tse'e je mix ónuk y'atsáajv:

—Ta xa ve'e je israeejlit jayu dukojtsmókta jetse'e myaknáajmat jets kepe'e xyaknákxut je Pablo joma ve'e ñay'amókajada pán pán jaty'e dunumájidup jep tsaptujkp. Ax je'e tse'e tyuk'akótstap jets jyaa'knájavavaandupe'e pán ti ve'e je Pablo tyoon.

21 Kádits xjaanchjáva, kux naxy je'e ve'e nuvujxtkupxta je yaa'tyajk y'a'líxtat jeja too' aajy. Ta xa ve'e vya'anda jets ka'ajam je'e ve'e kyáydat y'oo'ktat vi'name'e je Pablo kya'aa'k. Pán tyoondupts je'e ve'e ve'em, y'amótuduts je'e ve'e je Nte'yam jetse'e yaktsaachpaatjidinit. Je'ejyji tse'e y'a'líxtup pán vintso mitse'e mva'añ.

22 Van'it tse'e je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numiijl je tojpatajk, je'e tse'e dupakejxnu je mix ónuk jetse'e dunuujmi jets ni pána ve'e dukavaajnjat jets távani ve'e du'avana.

Ku je Pablo yakpakejx jeja je yakkutojkpa Félix vyinkujk

23 Van'it tse'e dunu_kejxi numejtsk je tyoja juu' ve'e dunuvintsánidup kākmókupx jaty je tojpatajk jetse'e dutukpavaajñ jetse'e du'apaqamdu_kadat numejtsk mókupx je tojpada juu' ve'e tékum, nutoogupxuk majk juu' ve'e jem caballo ni'kxmda, jets numejtsk mókupx juu' ve'e je lansa dupakajptup, ve'em tse'e ñajkxtat jem cesaréait kyajpún kajxm kqo'ts taaxtojtuk yaaxp.

24 Yakjay'apaajmtkiju tse'e je caballo juu' ve'e je Pablo tyuktsa_qanap jetse'e dupavaajñ jetse'e makkatsots je Pablo duyaknajkxtat jeja je yakkutojkpa Félix vyinkujk.

25 Tyukmukejxidu tse'e je naq juu' ve'e jidu'um vaamp:

26 "Ats, je Claudio Lisias, nvinkukojtsip ats mitse'e, nümájiva yakkutojkpa Félix.

27 Je israeejlit jayu ve'e dumajtstu ya yaa'tyajk jetse'e du'ukyak'oo'kuvaandi. Ku atse'e nnuja'vi jets rómait jayu ya'a ve'e, van'itts atse'e nmäadi je ntojpatajk jets aatse'e ojts nyaktsa'ak.

28 Nnujavavaampys atse'e pän ti ve'e tyukkuyak'oo'kavaandup, je'e kajxts atse'e nyaknujkkx jeja je'e vyinkujkta pän pän jatye'e dunumájidup jep tsaptujkp.

29 Je'edam tse'e tyuknuxa'qidup je kats juu' ve'e je'e je pyava'nun kajxta. Ax ka'a tse'e dupaa'ty du'akeega jets ya'a ve'e y'oo'kut, ni je'e jetse'e pyoxuntaktsa_qanat.

30 Nnuja'vi atse'e jets y'ukkojtsmojktu ve'e je israeejlit jáyuda jetse'e kuduyak'oo'kti, je'e kajxts ats mits ya'a ve'e ntuknukex. Tats ats je'e ve'e nnajjmada jets jeja ve'e mits mvinkujk najkx dukotsta pän ti ve'e tyuktso'oxpajktup.

Vanxúpjits je'e ve'e juu' ats mitse'e ntuknuja'yip. Je nnavyaatumjut."

³¹ Van'it tse'e je tojpa duyaknajkxti koo'ts je Pablo jem Antípatris, ve'em ax jo'n yaktukpavaandi.

³² Je ku'óxit tse'e vyimpijttini je tojpatajk juu' ve'e tékum; pan pan jaty tse'e jem caballo ni'kxmada, jyaa'kmqatnajkxtu tse'e je Pablo.

³³ Ku ve'e jye'ydi jem Cesarea, van'it tse'e dumoooydi je nañk je yakkutojkpa jetse'e dutukkatajki je Pablo.

³⁴ Ku ve'e je yakkutojkpa je nañk dukojtskujx, van'it tse'e du'amotutuvi je Pablo pan jómít jayu je'e ve'e. Ku ve'e dunuja'vi jets ciliciait jayu je'e ve'e,

³⁵ van'it tse'e dunujmi:

—Van'it xa ats mitse'e n'amotunáxut ku ve'e myétstat pan pan jaty'e mnuxaq'ajidup.

Van'it tse'e dupavaajñ jetse'e yakpámüt joma ve'e yak'ix'ítut jem tajkm juu' ve'e ijt je yakkutojkpa Herodes jye'e.

24

Ku je Pablo duvinteni je Félix

¹ Kumugoxxaqaj tse'e je Ananías, je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta, je'e tse'e je'y jem Cesarea maat je israeejlit je myújit jáyuda jets to'k je kojtstaqava juu' ve'e Tértulo duxaqaj, je'e tse'e najkxtu jeja je yakkutojkpa vyinkujk jetse'e dunuxaq'aadat je Pablo.

² Ku ve'e duyakje'ydi je Pablo, van'it tse'e je Tértulo ñuxaq'ajiji. Jidu'um tse'e dunujmi je Félix:

—Ñmájiva yakkutojkpa, mits kajx xa aatse'e n'it oy joot, ka'a ti muvaampa ka'a ti tso'oxpajkpa, oy tse'e ntsuunimda kuxe'e aats xyakkutujkja je vijin je kejun maqt.

³ Ñmájiva Félix, ooyts aatse'e ntunkejxtuk ya maa'yun juu' aats mitse'e xtoojnjip.

⁴ Ax ka'ats aats mitse'e nyak'atanuva'añ jek, je'e kajxts aats mitse'e nmunoo'kxtuk jets aatse'e to'lk mejtsk aaj xkats'amotunáxt.

⁵ Ve'em aatse'e mpaa'ty jets yaknacho'oxpajkup ya'a ve'e je jayu. Nujom pan vinxupe'e je it je naax joma ve'e je israeejlit jayu chaqanada, ve'em tse'e je jayu duyaknapyajkva'kxyju, ñukuvajkip tse'e je jáyuda juu' ve'e yaktijtup nazarétit jáyuda.

⁶ Y'ukyavintsa'kintokiyuvaan tse'e je maja tsaptajk, je'e kajxts aatse'e nmajch jets aatse'e ntokimpayo'oyut ax jo'n aats je mpava'nun vy'a'añ.

⁷ Ax je tojpa juu' ve'e Lisias duxaaj, juu' ve'e dunuvintsánip numijl je tojpatajk, je'e tse'e dutuktajki jets aatse'e akee'y xpajkji,

⁸ jetse'e vyaaajñ jets pan pan jaty aats ya'a ve'e nnuxa'aip, jets yaja aatse'e nmetst mits mvinkujk. Viinm tse'e m'o'yixju jetse'e x'amotutúvat, ve'em tse'e xnujávat jets tyúvam je'e ve'e juu' aatse'e ntuknuxa'aip.

⁹ Je israeejlit jáyuda juu' ve'e jem ve'nidup, ñukojtspejttu tse'e je Tértulo je y'ayook, ve'eme'e vyandi jets ve'emam je'e ve'e.

¹⁰ Van'it tse'e je yakkutojkpa je Pablo dutukvinja'vi jetse'e kyótst. Van'it tse'e je Pablo

vyaajñ:

—N'oyja'vip atse'e jets atse'e nnakyukótsjut yaja mits mvinkujk, kux nmuja'vinup ətse'e j̄ets may joojntani mitse'e myakkutojkpatsuuna yaja naxkujx kajpuñ kujx.

¹¹ Pān mtsajkp, m'o'yixjupts mitse'e jetse'e xnujávat jets uxyaanume'e makmejtsk xaqaj y'it ətse'e nje'ya jem Jerusalén, je Nte'yam ətse'e nvinjavavaan nvintsə'agavaan,

¹² ka'ats ətse'e pān nmqatnakyojtsvintsoojvji, ni ka'ats ətse'e je jayu nyakyoojmuk nyak'ajxuk jep majə tsaptujkp, ni jem kajpuñ joötma.

¹³ Ka'a xa ya'a ve'e y'o'yixjada jetse'e dułtuk'íxtat jets tyúvam je'e ve'e juu' ətse'e xtuknułxa'aidup.

¹⁴ Ax juu'ts ətse'e nkuvujkp, je'ets je'e ve'e jets nvinja'vip nvintsa'kip ətse'e je Nte'yam, juu' ve'e aats je njujpit jayu vyinja'vidup vyintsə'kidup y'ijt, je Jesús je tyoo' ətse'e nyo'oy, juu' ya'a ve'e tyijtup viijnk ixpajkuñ, kux njaanchja'vip ətse'e nujom juu' ve'e jyatyaandu jep Kunuu'kx Jatyán kujxp je Moisés jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta.

¹⁵ Ve'emts ətse'e je Nte'yam njaanchjáva ax jo'n ya'ada, njaanchja'vivapts ətse'e jets joojntykpajktinuvape'e jado'k nax je oo'kpatajkta, ve'em tse'e juu' ve'e tuv jáyuvidu joojntykidi, nay ve'empa tse'e juu' ve'e jomjáyuvidu tijáyuvidu jetse'e jyomjoojntykidi tyijoojntykidi.

¹⁶ Je'e kajxts ətse'e juu' ntun vintso ətse'e ti nkanatyukjávajat je ja je Nte'yam vyinkujk jets je ja je jayu vyinkujk.

¹⁷ 'May joojnt ətse'e n'ijt joma viijnk it viijnk

naax, van'itts ətse'e nvimpijtnuva jem Jerusalén, nmo'ovaampyts ətse'e je ayooqa jayu je putajkin, nay ve'empats ətse'e n'ukpamuuaajñ je yax.

18 Je'ets ətse'e ntuump vye'na ku ətse'e jep maja tsaptujkp xpaatti je israeejlit jáyuda juu' ve'e jem Asia tsuunidup, tāvani ətse'e nnaajkva'achju vye'na, ka je numay jayu maatap, jets ka'a ve'e je jayu yoojmukti y'ajxukti.

19 Pan jep xa ve'e ats je ntokin kuy'it, tukkədaakjūdupts je'e ve'e jetse'e yaja kuy'itta pan pan jaty ətse'e x'ixtu jep maja tsaptujkp jets ətse'e xnuxa'aadat.

20 Pan jep tse'e ats je ntokin kuy'it, va'ants ya'ada juu' ve'e yájada dunuukotsta pan ti tokin ətse'e xpaatjidu ku ətse'e nve'na jeja je'e vyinkujkta juu' ve'e dunumájidup jep tsaptujkp.

21 Ukpu nūnjajtp tse'e jetse'e jem je jáyuda juu' ve'e vaandup jets njayejpp ətse'e je tokin ku ətse'e makku jidu'um nvaajñ jeja je'e vyinkujkta: "Je'e xa ats miitse'e xtuktokimpayo'ydup kux'e'e ats njaanchjáva jets joojntykpajktinuvape'e jado'k nax je oo'kpatajcta."

22 Ku ve'e je Félix du'amotunajxy, van'it tse'e vyaaajñ jets ux'oóknume'e je Pablo duja'a'ktokimpayo'oyut, kux ñuja'vip je'e ve'e oy vintso ve'e dujaanchjávada pan pan jatye'e je Cristo dupanajkxtup. Jidu'um tse'e vyaaajñ:

—Ku ve'e myétsut je tojpatajk je vyintsán juu' ve'e Lisias duxaqaj, van'itts ətse'e njaa'knujávat vintso ve'e ya mkats xyak'íxuvada.

23 Van'it tse'e je Félix dupavaajñ to'k je tojpa juu' ve'e dunuvintsanip numókupx je tojpatajk jetse'e je Pablo duja'a'kyakjay'ix'ítjut jetse'e du'itumo'ot

pan pan jatye'e mya^atnayja'vijup jetse'e kyu'íxjut jetse'e pyattónajat.

24 Vee'n tse'e je it ñajxy ku ve'e jye'y je Félix ma^at je ñu^ad^a'ax Drusila, israeejlit ta'a^axtajk je'e ve'e y'ijt, van'it tse'e je Félix du^anukejxi je Pablo jetse'e je Pablo vya'nuxji vintso je'e ve'e ku ve'e je Jesucristo yakjaanchjáva.

25 Ku ve'e je Pablo du^aava'ni je tuv joojntykin, je nay'akuva^aa'nin, jets je tokin payo'yun juu' ve'e miinnup, ts^alkipajk tse'e je Félix jetse'e vyaajñ:

—Nvaatani vanxup. Ku atse'e je tiempo njayéput, van'itts ats mitse'e nnukexinuvat.

26 Je'e tse'e je Félix chajkp jetse'e je Pablo je meen myo'oju^at jetse'e dumaso'okut, je'e kajx tse'e may nax duyaxtsaajv jetse'e dujaa'km^aatnakyótsjut.

27 Je'e tse'e je Félix chojk jetse'e je israeejlit jayu y'oyjávajat, je'e kajx tse'e je Pablo pa^akmuk duyaktaajñ. Mejtsk joojnt tse'e ve'em je it ñajxy, van'it tse'e je Félix pyítsumni jep kyutojkun ja^atp jetse'e tyajki je Porcio Festo.

25

Ku je Pablo duvinteni je Festo

1 Ku ve'e je Festo tyajki yakkutojkpa, kutoojk xaa^ajts je'e ve'e jem Cesarea chaa'n jetse'e ñujkx jem Jerusalén.

2 Jem tse'e je tee' je ñuvintsantajkta jets je israeejlit jáyuda juu' ve'e dunumájidup, je'e tse'e du^anu^ax^aa'aidinuva je Pablo.

3 Je'e ve'e y'amótudu je maa'yun jetse'e je Pablo du^anu^akéxat jetse'e ñajkxut jem Jerusalén, y'ukyak'oo'kuvaandu ve'e jeja too' aajy.

4 Van'it tse'e je Festo y'atsaqajv jets jeme'e Cesarea je Pablo y'it paqmuk jets viinme'e je Festo ñajkxut jem.

5 Jidu'um tse'e vyaaajñ:

—Miitsta, pan pan jatye'e yakkutojktup, kijpx tse'e nja'mdat jem Cesarea. Pan jyayejppe'e je yaa'tyajk je tokin, m'o'yixjadapts miitse'e jetse'e jem je tyokin xyaknuke'xnatákadat.

6 Toodojtuk uk majk xajq jo'n tse'e je Festo y'ijt jem Jerusalén, van'it tse'e vyimpijtnuva jem Cesarea. Je ku'óxit tse'e y'ajxtk joma ve'e yakkutuk jetse'e je Pablo dunukejxi.

7 Ku ve'e je Pablo tyajki, van'it tse'e ñaaajktámijidi je israeejlit jáyuda juu' ve'e jem Jerusalén tsog'ndu jetse'e makk tyuknuxaq'ajidi may viijn, ka'a tse'e tii ti ve'e tyuktokimpámdap.

8 Jidu'um tse'e je Pablo ñakyukqatsju:

—Ka'a xa atse'e ti tokin ntun. Ka'a atse'e nyavk-intsa'kintóki je israeejlit jayu je pyava'nun jets ka'ava je majq tsaptajk, ni je rómaít yakkutojkpa.

9 Je'e tse'e je Festo chajkp jetse'e je israeejlit jayu du'oyjávat vintso je'e ve'e juu' dutún, je'e kajx tse'e du'amotutuvi je Pablo:

—¿Mtsajkpe'e jetse'e mnajkxut jem Jerusalén jets ats mitse'e jem ntokimpayo'oyut?

10 Van'it tse'e je Pablo y'atsaqajv:

—Yaja xa ve'e dutsak jets atse'e nyaktokimpayo'oyut joma ve'e je rómaít yakkutojkpa tyokimpayo'oy, ka jémap Jerusalén. Oy xa mitse'e xnujava jets ka'a atse'e nmutokintún je israeejlit jayu.

11 Pān jep xa ve'e ats je ntokin kuy'it juu' ve'e je oo'kun duvinmajtsjup, nvaatts ətse'e n'oo'kut; ax pān taayts je'e ve'e juu' ats ya'a ve'e xtuknuxa'aidup, ni pāna tse'e kyatukkəda'akyju jets əts je'e ve'e xtukkətákadat. Je'e ətse'e n'amótup jets ətse'e je yakkutojkpa César viinm xtokimpayo'oyut.

12 Ku ve'e je Festo dukojsmojkti maat je jyayu, van'it tse'e je Pablo dunujmi:

—Pān je'e xa ve'e mtsajkp jetse'e je yakkutojkpa César mtokimpayo'oyut, mtokimpayo'oyujuts mits je'e ve'e.

Ku je Pablo duvinteni je yakkutojkpa Agripa

13 Ku ve'e vee'n je it ñajxy, van'it tse'e jye'y je yakkutojkpa Agripa maat je Berenice jem Cesarea, je Festo ve'e ojts duku'ixta.

14 Ku ve'e jem y'ijtti mejtsk toojk xaa, van'it tse'e je Festo tyukmumajntykjidi jidu'um:

—Jeja xa ve'e yaja to'k je yaa'tyajk juu' ve'e je Félix myasook pakmuk.

15 Ku ətse'e jem Jerusalén nve'na, jemts ətse'e x'amótudi je tee'tajk je vyintsanda maat je israejlit je myújit jáyuda jets ətse'e je Pablo nyakjay'oo'kjut.

16 Van'itts ətse'e n'atsoovdi jets ka'a ve'e je rómait yakkutojkpa pan duyakjay'aa'kju pan ka'a ve'e je yaknuxa'aiva aviinm ah'am dumaa'tnavyinténa ja jeja je yakkutojkpa vyinkujk, ve'em tse'e y'o'yixjut jetse'e ñakyukótsjut.

17 Je'e kajx tse'e, ku je'e ve'e myejsti, ka'ats ətse'e je tiempo nyakvintoki. Je ku'óxitts ətse'e

n'ajxtk joma ətse'e nyakkutuk jets ətse'e nnu_{kejxi}
je yaa'tyajk.

¹⁸ Ax je'eda juu' ve'e ojts ñuxa_q'ajada, ni
vinxupa tse'e d_ukatuknuxa_q'aidi juu' ətse'e
n'ukvinmaay;

¹⁹ je'ejyji ve'e tyuktso'oxpajktup juu' ve'e
jyaanchja'vidup, jets to'k je jayu juu' ve'e Jesús
duxaa_j, juu' ve'e oo'k, juu' ve'e je Pablo tyijp jets
joojntykpajknuva ve'e jado'k nax.

²⁰ Ka'a ətse'e nnujava p_an ti ətse'e ntónup, je'e
kajxts ətse'e je Pablo n'amotutuvi p_an chajkpe'e
jetse'e jem Jerusalén ñajkx_ut jets ətse'e jem
ntokimpayo'oyut.

²¹ Ax ku tse'e du'amotu jetse'e je yakkutojkpa
César tyokimpayo'oyjut, je'e kajxts ətse'e pakmuk
nyaktaannuva van'it paat ku ve'e y'óyat jets ətse'e
ntuknu_kéx_ut je yakkutojkpa.

²² Van'it tse'e je Agripa dun_uujmi je Festo:

—N'amotunaxuvaampap xa ətse'e je yaa'tyajk.

Van'it tse'e je Festo y'ats_{oo}qjvji:

—Kep xa ve'e x'amotunáx_ut.

²³ Je ku'óxit tse'e je Agripa ma_qat je Berenice
tyajkidi jep je yakkutojkpa tyujkp, oo'y tse'e
dutunyaknu_{ke}'xnatajkidi je majin juu' ve'e
jyayejptup. Je'e ma_qat tse'e je tojpa juu' ve'e
dunu_vintsa_nidup k_akmijl je tojpatajk, jets je
vijnk jayu juu' ve'e jem dunumájidup kajpu_n
kajxm. Van'it tse'e je Festo dun_ukejxi je Pablo.

²⁴ Ku ve'e du_yakmejtsti, van'it tse'e je Festo
vyaa_jn:

—Yakkutojkpa Agripa, jets miitsta, jáyuda, p_an
pan jatye'e yaja tumnay'amókajada, uxyájats je'e

ve'e je yaa'tyajk, máyani xa ve'e je israeejlit jayu, ve'em tse'e jem Jerusalén ve'em tse'e yaja Cesarea, je'ets ətse'e makk xnuyjmidup jets vyinma-jtsjupe'e jetse'e y'oo'kut.

25 Ax ve'ems atse'e mpaa'ty jets ka'a ya'a ve'e duvinmachju jetse'e y'oo'kut. Kux əts ya'a ve'e x'amotu jetse'e tyokimpayo'oyjut je yakkutojkpa César, je'e kajxts əts je'e ve'e ntuknukelexava'añ.

26 Ax ka'ats ətse'e mpaa'ty ti atse'e ntuknujáyap je yakkutojkpa ya'a kajx. Je'e kajxts ətse'e yaja miits mvinkujkta mpum, jets vinkopke'e yaja mits mvinkujk yakpum, yakkutojkpa Agripa, jetse'e to'k aaaj x'amotutúvadat jetse'e yak'ixut pan yakaatpe'e je tyokin jetse'e y'óyat vintso ətse'e nnujáyat je yakkutojkpa juu' ve'e je maja kutojkun duka'mip.

27 Ve'em ətse'e njava jets ni vinxupa ve'e dukapaa'ty dukah'akeega jets ətse'e nkéxut to'k je jayu juu' ve'e pakmuk ijtp jets ətse'e nkah'avánat pan ti tókine'e tudutún.

26

Ku je Pablo dutuknuja'vi je yakkutojkpa Agripa jets ti ve'e yaktuktso'oxpajkp

1 Van'it tse'e je yakkutojkpa Agripa dunuyjmi je Pablo:

—O'yip xa ve'e jetse'e mnakyukótsjut.

Van'it tse'e je Pablo je kya'a juyakpojtuk, jetse'e vyaajñ:

2 —Yakkutojkpa Agripa, xoojntkp xa ətse'e nnayjávaja ku ətse'e yaja mits mvinkujk nmakyukótsjut jets əts mitse'e ntuk'ixut jets

xn\u00f3vampejttup atse'e je israeejlit j\u00e1yuda ku \u00e1tse'e xnux\u00e1'aada,

³ k\u00fck mnuya'vinup xa mitse'e nujom je israeejlit jayu je kyostuumbreda jets je'e juu' \u00e1tse'e nnatyukkojtsvintsoojvjup. Je'e kajxts \u00e1tse'e to'k aaj n'amotu jetse'e x'amotun\u00e1x\u00fct joma vaat \u00e1tse'e nk\u00e1ts.

Vintso je Pablo jyoojntyki ku ve'e ka'anum je Jesucristo dujaanchj\u00e1va vye'na

⁴ 'Van'ítani ku \u00e1tse'e pi'knum nve'na, \u00f1uya'vidup xa je'e ve'e nujom je israeejlit jayu vintso atse'e njoojntyki joma ve'e \u00e1ts je n'it je nnaax jets jem Jerusal\u00e9n.

⁵ P\u00e3n je'e ve'e k\u00fcd\u00fckotsuva'anda, kudu'av\u00e1nadats je'e ve'e jets faris\u00e9ovam atse'e van'ítani ku \u00e1tse'e mootsknum nve'na; je ixpajku\u00f1 juu' ve'e pyanajkxtup, je'e tse'e dunutso'oxikajxp juu' ve'e je israeejlit jayu jyaanchja'vidup.

⁶ Ax je'ets \u00e1tse'e \u00e1xyam yaktukt\u00fckoimpayo'yp k\u00fck njaanchja'vip \u00e1tse'e jets je Nte'yame'e duyakjoojntykpajknuvap je oo'kpatajkta, ve'em ax jo'n d\u00fctukvinva'ni \u00e1ats je njujpit jayu.

⁷ Je'e \u00e1tse'e n'a'ixp jetse'e ty\u00f3nj\u00fct ky\u00f3tsj\u00fct juu' \u00e1tse'e je Nte'yam xtukvinva'ni, \u00e1ats, je makmejtsk jaka'\u00e1 juu' ve'e je israeejlit j\u00e1yuda. Je'e kajxts \u00e1tse'e je Nte'yam j\u00f3vum x\u00e1aj j\u00f3vum tsooj nvinjava nvints\u00e1'aga. Yakkutojkpa Agripa, je'e kajxts \u00e1tse'e \u00e1xyam xnux\u00e1'aada je israeejlit j\u00e1yuda kux\u00e1'e \u00e1ts n'avana jets joojntykpajktinuvape'e je oo'kpatajk jado'k nax.

⁸ ¿Jadi ka'a mitse'e xjaanchj\u00e1va jets je Nte'yame'e duyakjoojntykpajknuvap je oo'kpatajkta?

Ku je Pablo dujomtún dutitún y'ijt je jaanchja'vivatajk

9 'Viinm ątse'e nnasja'vi jets pyaatyp y'akeeguij je'e ve'e jets ątse'e njomtónut ntítónut je jayu juu' ve'e dujaanchja'vidup je Jesús, je nazarétit jayu.

10 Ve'em ątse'e ntun y'ijt jem Jerusalén. Je tee'tajk je vyintsanda ątse'e xmooydu je kutojkun jets ątse'e nyakjapyoxuntakpaajmjidi númay je jayu juu' ve'e dujaanchja'vidup je Jesús. Ku ąats je'e ve'e ntokimpayo'ydi, vaants ątse'e jetse'e y'oo'ktat.

11 May naxts atse'e ntsaacchoondi jetse'e ve'em vya'andat jets ka'a ve'e du'ukjaanchja'vidini je Jesús. To'k tsaptajkm jado'k tsaptajkm̄ts atse'e ve'em njátuka y'ijt. Ooyts atse'e ntuntukmu'ejkjidi ntuntukmuoj'aajnjidi, je'e kajxts ątse'e njomtonda ntitonda y'ijt yaja jets joma ve'e viijnk tsóvit it viijnk tsóvit naax.

Ku je Pablo du'ava'ninuva vintso ve'e je Jesucristo dujaanchja'vi'ukvaajñ

(Hch 9:1-19, 22.6-16)

12 'Ve'em ątse'e mpayo'oy vye'na ku ątse'e nnujkx jem Damasco je kutojkun maat juu' ątse'e xmooydu je tee'tajk je vyintsanda.

13 Mits, yakkutojkpa, ku ątse'e jeja too' aajy nve'na, kujk xaqaj jo'n, van'it's ątse'e n'ix je tsapjootmit ajajtk, je'ets atse'e maat ats je nmujatyoo'da ooy xtunnujaj xtunnutu'kx, va'ajts makkts ąats je'e ve'e xtunnujaj xtunnutu'kx jets ka'a ve'e je aampa xaqaj je tya'kxun.

14 Van'it's ąatse'e nujom nmaxvippkujx jets atse'e n'amotunajxy to'k je ayook juu' ątse'e

jidu'um xn̄ujmi je hebreo aa: "Saulo, Saulo, ḫtyajxts ətse'e xtso'oxpúk? Viinm xa mitse'e mnakyo'otyúnju ku ətse'e ve'em xtun."

15 Van'itts ətse'e n'atsaqjv: "¿Pants mitse'e?" Van'itts ətse'e xn̄ujmi: "Ats xa je'e ve'e je Jesús, juu' ve'e mtuntso'oxpujkp.

16 Pojtuku. Je'e kajxts ətse'e tunnaajknuke'xnatákaja yaja mits mvinkujk jets əts mitse'e xmutónut xmupákut jetse'e je tuvakojtsun xpámút juu' ve'e uxyam tux'ix jets je'e juu' əts mitse'e ntukyaknuke'xnatákap ux'oook.

17 N'íxup njayépupts ats mitse'e ku ve'e m'ítut joma ve'e je israeejlit jáyuda jets pān pān jatye'e ka je'eppta, je'eda juu' ats mitse'e uxyam ntuknukjxp.

18 Je'e kajxts əts mits je'e ve'e ntuknukex jetse'e dunujávadat jets ka óyap je'e ve'e juu' ve'e tyoondup jets jeme'e je Satanás kya'm y'itta. Ve'emts ətse'e ntsák jetse'e dumasoóktinit je kyo'oy joojntykinda jetse'e pyítsumdinit joma ve'e je Satanás yak'ítjada jetse'e tyajkidinit jem je Nte'yam y'am kya'm, ntsajkpts ətse'e jets ətse'e xjaanchja'vidinit, ve'em tse'e je Nte'yam tyokinmee'kxjadat jetse'e y'ijttinit je'e je jayu, je jayu juu' je'e ve'e vyinkoon jetse'e dujayejptinit je joojntykin juu' ve'e xā'ma kajx ijtp, ve'em tse'e y'ijttinit ax jo'n je jayu juu' ve'e ijttu jeja akoo'ts it jaat jetse'e tūtyákada jeja ajajtk it jaat." Jidu'umts ətse'e nyaknūujmi.

Ku je Pablo dukutyuujn juu' ve'e yak'ixju

19 'Yakkutojkpa Agripa, ku atse'e ve'em xyakl'ix je tsapjootmit nuja'vin, ka'ats ats je'e ve'e nvintsaaajv juu' atse'e n'ix nmotu,

20 ñojk'oy atse'e ntukka'amay'ukvaajñ je oy kats je oy ayook jem Damasco, van'itts jem Jerusalén, jets jem nujom je israeejlit jayu y'it joootmda, nay ve'empa ve'e joma ve'e chaqanada pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap, je'e atse'e nvaajnjidup jetse'e dumasooktinit je kyo'oy joojntykinda, jetse'e je Nte'yam dupanajkxtinit, ve'em tse'e duvaknuke'xnatákadat jets ta ve'e vyinmayumpijttini.

21 Ya'a kajxts atse'e je israeejlit jayu xmajtsti jep maja tsaptujkp jets atse'e x'ukyak'oq'kuvaandi.

22 Ax je Nte'yamts atse'e xputajkip uxyam paat, nvaajnjidupts atse'e nujom je jayu, je muújit je muutskit, juu' ve'e y'ava'nido je Moisés jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, ve'emts je'e ve'e vyaandi jets ve'eme'e tyónjut kyótsjut ax jo'n atse'e nkats.

23 Je'e tse'e vaandu jets tsaachpaa'tupe'e je Cristo jetse'e muto'k y'ítut pane'e joojntykpajknuvap ku ve'e tavani y'aa'k vye'na, yaknuke'xnatákapts je'e ve'e je Nte'yam je tyoo' jeja je israeejlit jayu vyinkujkta jets je'e vyinkujktava pan pan jatye'e ka je'epta.

Ku je Pablo dunuyimi je yakkutojkpa Agripa jetse'e je Jesús dujaanchjávat

24 Ku ve'e je Pablo ve'em kyajts, van'it tse'e je Festo makk vyaajñ:

—¡Ka'a xa mitse'e mvija, Pablo! Je'e ve'e ku ve'e ooy mtunnakutoonka, je'e kajx tse'e mkoo'kvíjini.

25 Van'it tse'e je Pablo y'atsaqajv:

—Ka'a xa ətse'e nkavija, ñumájiva Festo, juu' xa ətse'e nkajtsp, oy payo'oyani jets tyúvamts je'e ve'e.

26 Uxyaja xa ya'a ve'e ya yakkutojkpa Agripa juu' ya'a ve'e nujom dunuja'vikajxp, je'e kajxts ətse'e to'k aaj to'k joöt yaja ya'a vyinkujk nkats, vinjávani xa ətse'e jets nujom ya'a ve'e dunuja'viva, kux ka'a ya'a ve'e y'ayu'utspúma.

27 Yakkutojkpa Agripa, əmjaanchja'vipts mitse'e juu' ve'e kyojtstu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta? Nnuja'vip xa atse'e jets mjaanchja'vip mits je'e ve'e.

28 Van'it tse'e je Agripa y'atsaqajv:

—Ve'em xa mitse'e xnasjava jets tun jatyji ətse'e njaanchjávat jets je Jesús je'e ve'e je Cristo, əve'em xaja, kadi?

29 Van'it tse'e je Pablo y'atsaqajv:

—Pan jatyji, uk pən ka'a tun jatyji, je Nte'yam xa ve'e va'anup jets ka mítsjyape'e, ve'empa ve'e nujom pan pan jaty atse'e uxyam x'amotunajxtup, ve'emts je'e ve'e kuy'ijttuva ax jo'n əts, je'ejyji ve'e ku ve'e cadena tsum kya'ittat.

30 Ku ve'e ve'em je Pablo vyaajñ, van'it tse'e tyénidi je yakkutojkpa Agripa maat je Festo jets je Berenice maat nujom pan pən jatye'e jem tsuunidup vye'na.

31 Apuk tse'e ñajkxti jetse'e dukojtsmojkti. Jidu'um tse'e ñavyaajnjidi:

—Ka'a xa ya'a ve'e ya jayu tūdūtitún juu' ve'e kyu'qo'kap ukpu juu' ve'e kyupoxuntaktsaqanap.

32 Van'it tse'e je Agripa dunuujmi je Festo:

—Kuyakmasaq̥ xa ya'q̥ ve'e ya jayu p̥an vi-inme'e kudukah'amotu jetse'e je yakkutojkpa César tyokimpayo'oyjut.

27

Ku je Pablo yakpakejx jep Roma

¹ Ku ve'e dunupaq̥ajmtkidi jetse'e je Pablo dupakéxtat jem itáliait y'it joootm, van'it tse'e je Pablo maat je viijnk jáyuda p̥an p̥an jatye'e pakmuk ijttuvap, je'e tse'e yakpaamdu jem je tojpatajk je vyintsán kya'm juu' ve'e Julio duxaaj, numókupx je'e ve'e je tojpa dunuvintsana, je'e tse'e dunuvintsánip to'k jak'a je tojpa juu' ve'e je yakkutojkpa Augusto César jye'e. Nmaadi ats je'e ve'e je Pablo.

² Tajkits aatse'e jem adramítiovit byaarco joootm juu' ve'e tsoo'mp vye'na, jeme'e ásiait y'it joootm ñujkx. Jemts aatse'e nmaatve'niva je Aristarco, jem Tesalónica je'e ve'e kyukajpuna jem macedóniait y'it joootm.

³ Je ku'óxitts aatse'e nje'y jem sidoonit kyajpuñ kajxm. Jem tse'e je Julio oy jayu ñapyaq̥jmji maat je Pablo. Van'it tse'e dumasaak jetse'e je Pablo najkx duku'ix p̥an p̥an jatye'e myaatnayja'vijup jetse'e pyutákajadat.

⁴ Kuts aatse'e jem Sidón ntsaq̥n, anajts aatse'e nmasaq̥ je Chipre, to'k je naax juu' ve'e jem maaxy naaj akojkm taamp, kux xvinkumi'nip aatse'e je poj.

⁵ Nnajxts aatse'e jem maaxy najjoootm jem cilíciait jets panfíliait myu'avinkojkm. Van'its

aatse'e nje'y jem Mira, to'k je kajpun juu' ve'e jem líciait y'it jootm.

6 Jem tse'e je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numókupx je tojpatajk, je'e tse'e dupaat to'k je alejandriait barco, jem Italia je'e ve'e ñujkx, jemts aatse'e xyaktajki.

7 May xaajts aatse'e otyún nyo'y, jets aatse'e akeé'y nje'y jem gnídotit myu'avinkojkm. Xvinkumi'nipnats aatse'e je poj, je'e kajxts aatse'e nnajxy jem salmoonit myu'avinkojkm, naa'najxts aatse'e je crétait naax juu' ve'e jem maaxy naaj akokm.

8 Tso'oxts aatse'e mpaa'yo'y je it, van'itts aatse'e nje'y joma ve'e to'k je it juu' ve'e duxaqaj Buenos Puertos, je laséait kajpun mutam.

9 Jékani tse'e je it ñaxy vye'na, kutsa'agani ve'e jetse'e je jayu jem maaxy najootm yo'oyut kux táminupe'e je to'aats je poj aats, je'e kajx tse'e je Pablo jidu'um ña'muxjidi:

10 —Miits, yaa'tyajkta, nnuja'vip xa atse'e jets ooje'e ntuntsaachpaatumdat pañ jaa'kja'mdupe'e; ka ya baarcojyap ka ya tsúmjyap tse'e vintókiyup, nay ve'empa uu'me'e nvintókimduvat.

11 Ax munuyo jcts je'e ve'e je tojpatajk je vyintsán dumajapuujm je barco je vyintsán jets je barco je yakyo'yva je ñuvintsán jets ni ka'a ve'e je Pablo.

12 Ka'a tse'e du'oyja'vidi je it jetse'e jem duyaknáxtat je xox aats, je'e kajx tse'e du'ukvinmaaydi jetse'e jem Fenice kujye'ydi, jem je'e ve'eva crétait y'it jootm. Je majá na'akaya juu' ve'e kuyo'yip je maaxy naaj jem tso joma ve'e

je xaqaj pyítsum, jeja je'e ve'e je'e pya'ayi je feníceit kyajpūn tyāñ.

*Ku je makk poj jye'y joma ve'e ñaxta vye'na jem
barco joootm*

¹³ Ku ve'e vee'n pyoj'ukvaajñ, noortets je'e ve'e je poj ñujkx, je naaxe'e vyinkunajkxip, van'it tse'e y'ukvinmaaydi jets kuy'o'yixjidi ve'e jetse'e kuñajkxti jem Fenice. Tsoo'nts aatse'e jem jets aatse'e njaa'knujkx jem crétait ñaxpa'am.

¹⁴ Ku ve'e vee'n je it ñajxy, van'it tse'e tun to'mayji makk tyumpaj juu' ve'e yaktijp Nordeste, jeja je'e ve'e naxkujx chaa'n je poj.

¹⁵ Kux tse'e je poj dükayak'o'yi jetse'e je barco yo'oyut joma ve'e je naax dumutama, je'e kajxts aatse'e nyakjajty jets aatse'e je poj xyaknajkxut pan joma ve'e dutsak.

¹⁶ Najxts aatse'e jep cláudait y'it jaanaadup juu' ve'e jem maaxy naaj akojkm, joma ve'e makk kyatumpaj. Manutsaachts aatse'e je barco ónuik nyaktajki jep majä barco jaatp.

¹⁷ Ku aatse'e nyaktajki je barco ónuik, van'it tse'e je majä barco dumutso'midi dumujokidi. Tsaa'kidup tse'e kux ku ve'e je barco cha'kxnit jep po'o jaatp, je'e kajx tse'e duvakvajntkti je vit juu' ve'e je barco yakyo'yup ku ve'e tyukpoja jets aatse'e ve'emji mpapójut.

¹⁸ Je ku'óxit tse'e makkna pyaj, je'e kajx tse'e je barco je chum dunavaji'ukvaandi jem maaxy najoootm jetse'e ve'em duvaktaaq'tkadat je barco.

¹⁹ Kutoojk xaqajts aatse'e ntuktsamvatskujx je barco je pyaqamduik.

20 May xaqaj tse'e kyoo'kke'xni ni je xaaaja ni je maatsa, je makk poj je makk toojts aatse'e xtukkoo'yip, ve'emts aatse'e n'ukvinmay jets ka'a aatse'e kuntsaq.

21 Jékanits aatse'e nkakay, van'it tse'e je Pablo duvinkuva'ki je jáyuda jetse'e vyaajñ:

—Miitsta, yaa'tyajkta, nuyojk oy atse'e kuxkats'amotunajxti jetse'e jem Creta kunkatsoo'numdi. Pan kunta'numdi ve'e jem, ka'a tse'e uxymam je xyup njomjajtumda ntijajtumda.

22 Ax kádits mtsaachvinmáyda, óyame'e ya barco vyintókiyut, ni pana tse'e kya'oo'kut.

23 Tsuuj atse'e tuxyak'ix to'k je Nte'yam je y'aangeles, je Nte'yam, juu' atse'e je jyayu, je'e juu' atse'e nvinja'vip nvintsq'kip.

24 Jidu'umts atse'e tuxnuyjma: "Kadi mtsa'aga Pablo, tun vinkopk je'e ve'e jetse'e jeja je rómaít yakkutojkpa vyinkujk najkx xvintena. Je Nte'yam tse'e tumto'nuxju je maa'yun jetse'e ni pana kya'oo'kut juu' ve'e ijttup mits maat jem barco joottm." Jidu'umts atse'e tuxnuyjma.

25 Miitsta, yaa'tyajkta, jot'amájadats. To'k aaj to'k joöt atse'e je Nte'yam njaanchjáva jets ve'eme'e tyónjut kyótsjut ax jo'n atse'e je ángeles tuxnuyjma.

26 Ax je'yumdapts uu'me'e joma ve'e to'k je it yam maaxy naaj akojkm —jidu'um tse'e je Pablo vyaajñ.

27 To'k tse'e je tsooj ku ve'e tso'm jo'n vye'na, may xaqajani aatse'e nyoo'oy vye'na, jem aatse'e Adria maaxy najootm nve'na jets aatse'e je

poj xtukkoo'ya, van'it tse'e je barco yakyo'yva
dunuja'vidi jets yakmutáminupe'e je naax.

28 Ku ve'e dükijpxti je tujpx maat vinxupe'e
kyaa^kaka je naaj, van'it tse'e du'ixti jets ii'px xajtuk
jo'ne'e kya^kaka. Ku ve'e javee'n jyaa'kyo'y je barco,
van'it tse'e dükijpxtinuva, makmokx xajtuk jo'n
tse'e y'ijt.

29 Ts^a'kidup tse'e ku ve'e je barco myajta'tspétut
joma ve'e je tsaa^j, je'e kajx tse'e dunasta'yidi mak-
taaxk je pojxun jo'kun jep barco naadup jetse'e
duvaa'ntan^ut. Van'it tse'e du'a'ixti ku ve'e je it
jyajtuk^u.

30 Van'it tse'e je barco yakyo'yva
y'ukke'ekuvaandini, je'e kajx tse'e
dukustay'ukvaandi je barco ónu^k, ve'em tse'e
je jayu duvakvinmayda jets je pojxun jo'kune'e
yakvajntktup jeja je barco vyinkujk ts^ov.

31 Van'it tse'e je Pablo dunuujmi je tojpatajk je
vyintsán maat je tyojpada:

—Pan ka'a xa ve'e je barco yakyo'yva tyanda
yam barco joootm, yam tse'e maaxy najootm
n'oo'kumdat.

32 Van'it tse'e je tojpatajk dumutsojkidi je tujpx
juu' ve'e tyukkustaaydup vye'na je barco ónu^k
jetse'e duyakkustaajkidini jem najootm je barco
ónu^k.

33 Je kujápⁱt tse'e ku ve'e jajviinup vye'na, van'it
tse'e je Pablo ña'muxjidi jetse'e kyáydat. Jidu'um
tse'e vyajñ:

—Makmokx x^aajani xa ve'e mkakayda
mkama'ajta.

34 Tonda je maa'yun, kayda, ve'em tse'e mma-juváktat, kx ni pana ve'e kya'oo'kut, ni tía ve'e mkajátjadat mkanáxjadat.

35 Ku ve'e ve'em vyaajñ, van'it tse'e je Pablo je tsapkaaky dukaajn jetse'e je Nte'yam dukukojtsji jeja nujom je jayu vyinkujkta. Van'it tse'e dutojkva'kxy jetse'e kyay'ukvaajñ.

36 Van'it tse'e nujom jyot'amájidi jetse'e kyaaydi.

37 Numejtsk mókupx jatoogupxk maktojt jáyuts aatse'e nve'ná jem barco jootm.

38 Ku aatse'e nkooxji, van'it tse'e je barco dutuktsamvaatsti, duja'a^{kyaktaq}'tkidi, jetse'e je trigo jem maaxy najootm dunasjojkidi.

Ku je barco vyintoki

39 Ku ve'e je it jyajtk, ka'a tse'e je barco yakyo'yva du'ixkajpti je it; ax y'ixtu tse'e to'k je ava'ajts it jeja maaxy napa'ayi juu' ve'e ooy je po'o dutunmaat. Van'it tse'e du'uknupqajmtkidi jetse'e jem po'o jootm kuduyaktajkidi je barco.

40 Van'it tse'e dumutsojkidi je tujpx juu' ve'e je pojxun jo'kun maat jetse'e dumasooktini jem maaxy najootm. Van'it tse'e je kup dumukéjidi juu' ve'e je barco dutoo'mooyp, jetse'e duyakpojtukti je vit juu' ve'e jeja je barco vyinkujk jetse'e duyakpapójut, ve'em tse'e je barco tyami'ukvaajñ jeja maaxy napa'ayi.

41 Ka'anumts aatse'e nje'ya vye'na jeja maaxy napa'ayi, van'it tse'e je barco jajp chaq'kxni jep maaxy napa'tkup, ka'a ve'e y'ukyoo'kxni. Van'it tse'e je barco ajx chapx'ukvaanni kx va'ajts makke'e je maaxy naaj yaknape'tsji.

42 Van'it tse'e je tojpatajk duł'ukyak'oo'kuvaandi je jayuda juu' ve'e paqmuk ijttup, je'e ve'e vyinmaaydup ku ve'e navaaq'mp kukyeektini.

43 Ax je tojpa juu' ve'e dunuvintsanip numókupx je tojpatajk, ka'ats je'e ve'e dutsak jetse'e je Pablo y'oo'kut, je'e kajx tse'e dukamasaq jetse'e ve'em dutondat, ñojk'oye'e dupavaajñ jets too'vajkpe'e ñatakadat je'eda pan pan jatye'e je navaaq'nk dujajttup,

44 ux'oqk tse'e je'eda pan pan jatye'e vintaandup, je'e tse'e dutuknáxtap je kup ukpu je barco pu'u tuktaja. Ve'ems aatse'e nujom nje'y joma ve'e je naax.

28

Ku je Pablo vye'na jep maaltait y'it jaatp

1 Ku aatse'e jem naxkajxm nje'y, van'its aatse'e nnuja'vi jets Malta je'e ve'e je it duxaaja.

2 Juu' ve'e je jemit jayuda, oy jayu tse'e ñapyaajmjidi aqts maqat, pyaqamdu ve'e je jaajn kux ooye'e je it tyuntu'uj tyunxux, jets aatse'e xyaaxjidi xaampa.

3 Van'it tse'e je Pablo ojts duqkmuk je ta'aqts ja'axy. Jyankajpip tse'e vye'na ku ve'e to'mayji ojts to'k je tsaa'n pyitsum jep ja'axy jaatp ku ve'e je jaajn dukuke'ek, jetse'e ojts je Pablo je tsaa'n kyamutso'otsaja, ka'a tse'e je tsaa'n jatyji myasoqkji.

4 Ku ve'e je maaltait jayu du'iixti jets ka'a ve'e je Pablo je tsaa'n myasaqkju, van'it tse'e ñavyaajnjidi:

—Yakjayu'oo'kpadam xa yaa n'ite'e ya jayu; óyam yaa ve'e dujakuke'ek je maaxy

naaj, ka'a tse'e je Nte'yam yakjajtuxju jetse'e jyaa'kjoojntykat.

⁵ Van'it tse'e je Pablo je tsaa'n dukusxijt jetse'e dujanvippi, ka'a tse'e vyintsootoojnji.

⁶ Je'e tse'e nujom y'a'ixtup jetse'e je Pablo je kya'aj kyi'ixut ukpu jatyji y'oo'kut. Ku ve'e du'ixta jets ka'a ve'e vyintsojaty ku ve'e jekani dujah'a'ixta vye'na, van'it tse'e vyinmatyiktsti jetse'e vyaandi jets je'e ve'e to'k juu' ve'e yakvinjávap yakvintsaa'agap.

⁷ Je it mutam tse'e vye'na je naax juu' ve'e je Publio jye'e, ñumájip je'e ve'e jem. Je'e tse'e oy jayu napyqajmju aats maat jets aatse'e toojk xaqaj jem tyak'am xyaktsuuni.

⁸ Jem tse'e je Publio je tyee' vye'na, jampa'am jets nuu'pun pa'amts je'e ve'e pajkup. Van'it tse'e ojts je Pablo kyu'ixju jetse'e dunutsapkajts, jetse'e je kya'aj dutuknukaajn. Ku ve'e ve'em dutuujn, van'it tse'e je Publio je tyee' jyotkadaakni.

⁹ Van'it tse'e jye'yduva pan pan jatye'e pajkjudup jem jetse'e je Pablo yakjotkadaakjuduva.

¹⁰ Qoyts aatse'e je jayu xtunyakmájidi may viijn. Ku aatse'e je barco mpajknuva, xmooyduts aatse'e juu' aatse'e n'ajootap jeja too' aajy.

Ku je Pablo jye'y jep Roma

¹¹ Toojk po'ots aatse'e ntsuuni jem maaltait y'it joqtm. Van'its aatse'e mpajknuva to'k je barco juu' ve'e jem je xox aats duyaknajx, alejandríait barco je'e ve'e. Jeme'e dumaaada je xeen ónyk je y'apamnaxta. Je xeen ónyk, mejtsk je'e ve'eda juu' ve'e je jayu vyinja'vidup vyintsa'kidup: to'k

juu' ve'e duxaqaj Cástor jets jado'k juu' ve'e duxaqaj Pólux.

¹² Van'its aatse'e njey' jem Siracusa. Jemts aatse'e ntaajñ toojk xaaj.

¹³ Kuts aatse'e jem ntsaq'n, jéjats aatse'e nnujkx maaxy napa'ayi jets aatse'e njey' jem Regio. Je ku'óxit tse'e jyeji je poj juu' aatse'e xputajki, noortets je'e ve'e ñujkx, ve'emts aatse'e kumejtsxaaj njey' jem Puteoli.

¹⁴ Jemts aatse'e nmaatnavyaatji je utsta je ajchta jets je utsta je tsaq'ada, je'e aatse'e x'amótudu jets aatse'e ntánut je'e maat vuxtojtuk xaaj. Ku ve'e pyuuk je vuxtojtuk xaaj, van'its aatse'e ntsoo'nni jets aatse'e nnujkx jem rómaít cyiendaaj kajxm.

¹⁵ Je utsta je ajchta pan pan jaty'e jemda Roma, je'e tse'e dumótudu jets je'yap aatse'e, je'e kajxts aatse'e x'amejtsidi je vaat joma ve'e dutijta Foro de Apio jets je it juu' ve'e duxaqaj Tres Tabernas. Ku ve'e je Pablo du'ix je utsta je ajchta, kyukojtsji tse'e je Nte'yam jetse'e jyot'amaji.

¹⁶ Ku aatse'e jem Roma njey', yakjajttuts je'e ve'e je yakkutojkpada jetse'e je Pablo apuk chaqanat, je'ejyji ve'e to'k je tojpa ix'ijtju.

Ku je Pablo kya'amaajy jep Roma

¹⁷ Kutoojk xaaj tse'e je Pablo dunukejxi je israeejlit jáyuda juu' ve'e dunumájidup jem Roma. Ku ve'e ñay'amojkijidi, van'it tse'e je Pablo ñamuxjidi:

—Miitsta, nmu'israeejlit jáyuda, óyam aatse'e nkamutojkintún je njáyuvamda jets aatse'e nkayakv-intsa'kintóki je njujpit jáyuvam je pyava'nunda,

yakmajsts atse'e jem Jerusalén jets atse'e jem je rómait jayu kya'm nyakpuujm.

18 Ku atse'e nyaktokimpayo'y, x'ukmaso'okuvaanduts atse'e kux ka'a ve'e dupaatti pán ti atse'e xtukkuyak'oo'kadap.

19 Ax ka'a tse'e ve'em dutsojkti je njáyuvamda, je'e kajxts atse'e n'amotu jets atse'e je yakkutojkpa César xtókimpayo'oyut. Ka je'e kajxapts atse'e nmin jets atse'e nnuxa'aadat uu'm je njáyuvamda.

20 Je'e kajx qts miitse'e tunnuékexada jets qts miitse'e n'íxtat jetse'e nmukótstat, kux je'e kajx atse'e uxym cadena tsum n'it kux'e je Nte'yam njaanchja'vimda, uu'm, je israeejlít jáyuda.

21 Van'it tse'e vyaandi:

—Ka'a xa aatse'e ti nałk xje'yja juu' ve'e jem Judea tsoo'mp jetse'e dukats mits kajx, jets aqts je njáyuda juu' ve'e jem tuchoo'nda jetse'e yaja jye'yada, ni pánats aatse'e xkavintsonuujma mits kajx.

22 N'amotunaxuvaampy xa aatse'e pan ti mitse'e mjaanchja'vip, kux nmuja'vinup aatse'e jets oyjoma ve'e yaktso'oxpúk ya nam ixpajkun.

23 Ñupaqajmtkidu tse'e to'k je xaaq ku ve'e je Pablo myukótsjamat. Van'it tse'e númay je jayu ñay'amojkijidi joma ve'e je Pablo vye'na. Tun japyji tse'e je Pablo tyukmukojts'ukvaajnjidi vintso je'e ve'e ku ve'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am kya'm, taka xaaq paat tse'e tyukmukojtsjidi, tyuk'ixtu tse'e juu' ve'e jyatyaaandu jep Kunuu'kx Jatyán kujxp je Moisés jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta. Ve'em tse'e je Pablo dutuujn jetse'e je jayu dujaanchja'vidinit jets je Jesús je'e

ve'e je Cristo, je'e juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon
jetse'e yakkutojknit.

24 Jem tse'e juu' ve'e dukuvajktup juu' ve'e je
Pablo kyojs; jempa tse'e juu' ve'e dukakuvajktup.

25 Ku tse'e ñakyojtsvintsoojvjidi aje'ejyjida,
van'it tse'e choq'ndini, távani ve'e je Pablo
jiduum ña'muxjada vye'na:

—Oy xa ve'e je Espíritu Santo dutukkojtsnajxy
je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Isaías ku ve'e je
njupit jáyuvamda dunuujmi. Jiduum tse'e vyaajñ:

26 Najkxu xnqajmada je numay jayu:

Mjah'amotunáxtap xa miitse'eda,
ka'a tse'e xvinmótudat;
mja'íxtapts miitse'eda,
ka'a tse'e xvinjávadat.

27 Je'e kajx ku ve'e mäkk je vyinma'yunda
tuvyimpijtni,

ka'a tse'e dumotuvuva'anda jetse'e je vyiijn
duyakpi'itsta.

Ve'em tse'e dutonda jetse'e duka'íxtat,
jetse'e je tyaatsk dukatuk'amotunáxtat jetse'e jem
jya'vin kajxm dukavinmótudat.

Je'e kajx tse'e ve'em dutonda kuxe'e
ats xkah'aminava'anda jets atse'e
nyaktso'oktat.

Jiduum tse'e je Espíritu Santo je Isaías
tyukkojtsnajxji.

28 'Nujávadats n'it jets yakvaajnjadape'e ya oy
kats ya oy ayook pan pan jatye'e ka je israeejlit
jáyuvap, ve'em tse'e je Nte'yam myo'ojadat je joojn-
tykin juu' ve'e xq'ma kajx ijtp ku ve'e je Jesucristo
dujaanchjávada, je'e tse'e tuuv du'uamotunáxtap.

29 Ku tse'e ve'em vyaajñ je Pablo, van'it tse'e je israeejlit jayu ñajkxtini jetse'e ooy tyunnakyojtsvintsoojvjidi.

30 Jem tse'e je Pablo ch̄uuni mejtsk joojnt joma ve'e tyak'ajotyujk, kyuvujkp tse'e nujom pan pan jatye'e najkx kyu'ixjada,

31 je'e tse'e je jayu duvaajnjip vintso je'e ve'e ku ve'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am kya'm, tyuk'ixp tse'e je jayu je Maja Vintsán Jesucristo jye'e. Ka'a tse'e pan pane'e nunkayakajtuxjup jetse'e ve'em dutónut.

**Ya'a tse'e je nam kojtstán juu' ve'e je
Nte'yam_ xyaktaajnjimdu je nMaj
Vintsánamda Jesucristo kajx
New Testament in Mixe, Totontepec (MX:mto:Mixe,
Totontepec)**

copyright © 1989 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Totontepec Mixe, (Mixe, Totontepec)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixe, Totontepec [mto], Mexico

Copyright Information

© 1989, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixe, Totontepec

© 1989, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

clx

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

47d09f80-22d6-55c5-b9e5-a04a59e3169e